CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

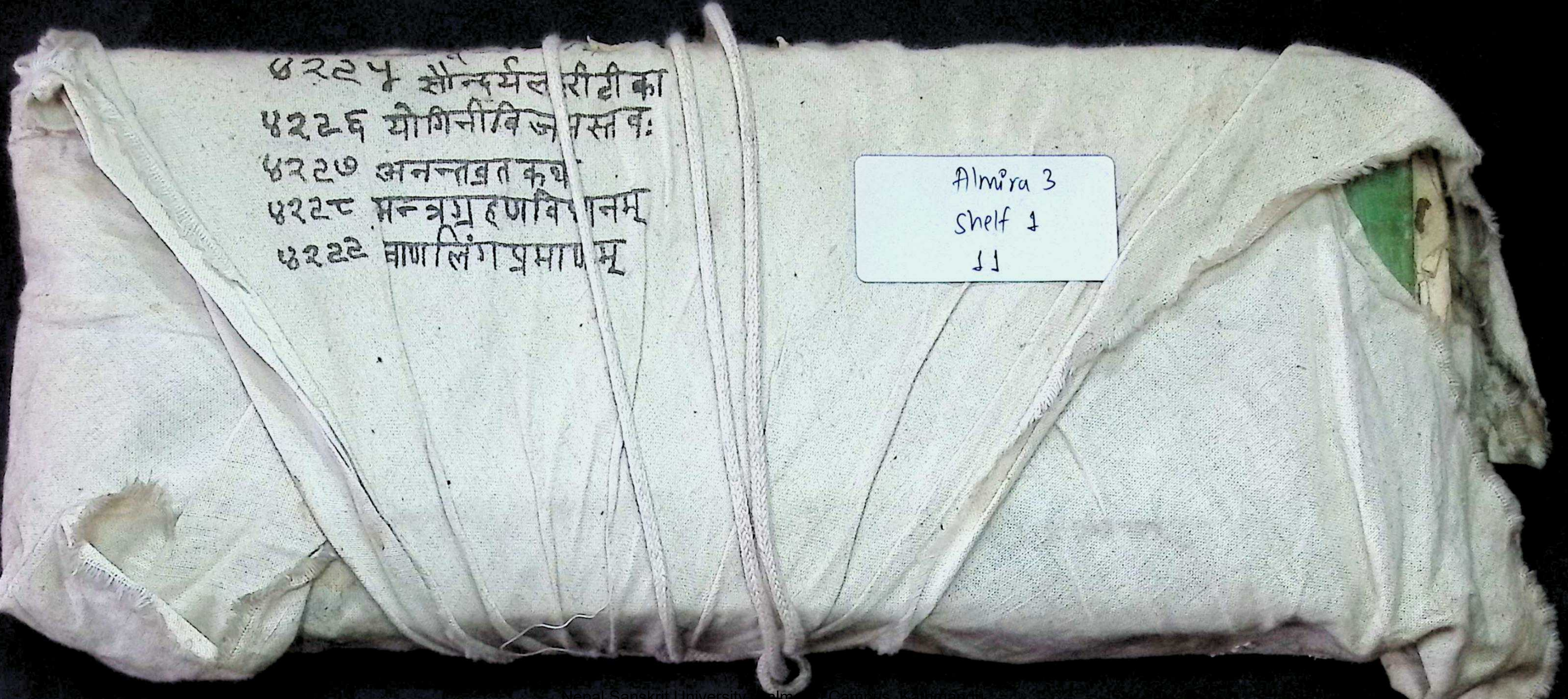

Nepal Sanskrit University, Valmiki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नं. ४२२४
षष्ठीपूजाविधिः
४२२५ सौन्दर्यलहरीटीका
४२२६ योगिनीविजयस्तवः
४२२७ अनन्तव्रत कथा
४२२८ मन्त्रग्रहणविधानम्
४२२९ वाणलिंगप्रमाणम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वाणलिंगप्रमाणम्

नं० ४२८८

श्री ५ को सरकार

श्री ५ को सरकार

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

बा॰लिं श्रीगणेशायनमः अथबाणलिङ्गप्रमाणम् हेमाद्रिलक्षणकाण्डे
१ कालोत्तरे नर्म्मदादेविकायाश्चगङ्गायमुनयोस्तथा सन्तिपुण्यन
दीनांचबाणलिङ्गानिषण्मुख इन्द्रादिपूजितान्यत्रतच्चिह्नैश्चिह्नि
तानिच सदासन्निहितस्तत्रशिवःसर्वार्थदायकः कृतप्रतिष्ठितंलिङ्गं
बाणाख्येनशिवेनच पक्वजम्बूफलाकारंकुक्कुटाण्डसमाकृति भुक्ति राम
मुक्तिप्रदंचैतद्बाणलिङ्गमुदाहृतम् कर्कशेबाणलिङ्गेतुपुत्रदारक्ष १

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

योभवेत् लिङ्गेचक्रलिकांदृष्ट्वाव्याधितोजायतेपुमान् अर्च्यंस्यात्क
पिलंलिङ्गंमुनीनांमोक्षकाङ्क्षिणाम् लघुवाकपिलंस्थूलंगृहेनैवार्च
येत्क्वचित् तीक्ष्णाग्रंवक्रशीर्षंचक्षतं लिंगंविवर्जयेत् अतिस्थूलं
चातिकृशंस्वल्पंचाक्षवर्णान्वितम् गृहीविपर्जयेन्नादकत्तद्धिमोक्षा
र्थिनोहितम् पूजितंगृहस्थेनवर्णेनभ्रमरोपमम् नत्त्वपीठमपी
ठंचमंत्रसंस्कारवर्जितम् सिद्धिमुक्तिप्रदंवाणंसर्ववर्णंसुपीठकम्

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

 सूतसंहितायांवाणलिंगपरीक्षा सप्तकृत्वस्तुलारूढंहद्धिमेतिनहीय
 ते· वाणलिंगमितिख्यातंशेषंनार्मदमुच्यते त्रिपंचवारंयस्यैवतुला
साम्यंनजायते· तदावाणंसमाख्यातंशेषंपाषाणसंभवम् नद्यांवा २
प्रक्षिपेद्भूयोयदातदुपलभ्यते वाणलिङ्गंतदाविद्धिचतुर्वर्गफलप्रदं
तत्रैव· संस्थाप्यश्रीवाणलिंगंरत्नकोटिगुणंभवेत् रत्नलिंगेततोवाण राम
फलंकोटिगुणंस्मृतम् गुणांस्तुरत्नलिंगस्यवक्तुंशक्नोतिकःकरी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सिद्धयोरत्नलिंगस्य बाणाद्येषु च संस्थिताः केदारखंडे रत्नधातुमया
न्येव लिंगानि कथितान्यपि पवित्राण्येव शुभ्यानि सर्वकामप्रदानि च
एतेषामपि सर्वेषां काश्मिरं हि विशिष्यते काश्मीरादपि लिंगाच्च बाण
लिंगं विशिष्यते बाणलिंगात्परं नान्यत्पवित्रमिह दृश्यते ऐहिका
मुष्मिकं सर्वं प्रजाकर्तुः प्रयच्छतीति अथ बाणलिंगचिह्नम् अथ
स्यामि ते विप्र चिह्नमेकाद्वयं परम् श्रवणाद्यस्य पापानि नाशमा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पा·लिं यांतितत्क्षणात् मधूपिंगलवर्णाभं कृष्णकुंडलिकायुतम् स्वयंभू
२ लिंगमाख्यातं सर्वसिद्धैर्निषेवितं नानावर्णसमाकीर्णंजटाशूलस
मन्वितं मृत्युंजयाभिदं लिंगं सुरासुरसहानुतम् दीर्घाकारं शुभव 3
र्णं कृष्णबिंदुसमन्वितम् नीलकण्ठसमाख्यातं लिंगं पूज्यं सुरासुरैः
शुक्लाभं शुक्लकेशं च नेत्रत्रयविभूषित त्रिलोचनमहादेवं पापापनो राम
दनम् ज्वलत्पिङ्गजटाजूटं कृष्णाभं स्थूलविग्रहम् कालाग्निरुद्रमाख्या २

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

तंसर्वसत्वैर्निषेवितम् मधुपिङ्गलवर्णाभंश्वेतयज्ञोपवीतिनम् श्वे
तपद्मासमासीनंचन्द्ररेषाविभूषितम् प्रलयास्त्रसमायुक्तंत्रिपुरा
रिसमाहुयम् शुभ्राभंपिंगलजटंमुण्डमालाधरम्परम् त्रिशूलंधर
मीशानंलिङ्गंसर्वार्थसाधकम् त्रिशूलडमरुधरंशुभ्रंरक्तार्द्धभागतः
अर्धनारीश्वराख्यंचसर्वदेवैरभिस्तुतम् ईषद्रक्तमयंकान्तंस्थूलंदी
र्घंसमुज्वलम् महाकालंसमाख्यातंधर्मकामार्थमोक्षदम् एतन्नैके

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वा.लिं थितं तुभ्यं लिङ्गचिन्हं महेश्वितः एकेनैव कृतार्थस्याद्बहुभिः किमुसुव्र
४ न वायवीयसंहितायां श्वेतन्तुब्राह्मणं विद्धि रक्तं क्षत्रियमुच्यते
पीतं वैश्यं विजानीयात्कृष्णं शूद्रं प्रकीर्तितम् ॥ इतिवाणलिं
गचिन्हसम्पूर्णम् इतिसम्वत् १९०९ साल मिति आश्विनवदि ९
रोज ५. शुभम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ राम
४

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथमंत्रग्रहणविधानम् ॥

नं० ४२८८

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्रीगणेशायनमः॥ ॥शारदातिलके॥गुरोरभावेविप्रेन्द्रमन्त्रग्रहणमुच्यते।कृष्णपक्षेत्रयोदश्यां दक्षिणामूर्तिसन्निधौ॥लिखि
त्वाराजतेपत्रे तालपत्रेऽथवापुनः।मन्त्रंतत्रशिलायांस्थाप्यपूजयित्वामहेश्वरम्॥२॥पायसादिनिवेद्यंचदत्वातंप्रणिपत्यच।श्र
त्वःपठेन्मन्त्रंदक्षिणामूर्तिसन्निधौ।३।सर्वेषांचैवमन्त्राणामेवंग्रहणमुच्यते॥अथवा॥नद्यास्तुसिन्धुगामिन्यास्तीरेचोत्तर
तःस्थिते।स्थण्डिलंकारयेत्तत्रशुचौदेशेशुभेदिने॥१॥तालपत्रेलिखित्वाथमंत्रंतंचनिधायच।आवाह्यभास्करंतत्रयथाविधिसुपूज
येत्॥२॥तत्सन्निधावष्टशतंपठेद्देशिकतोयथा।स्वंगृह्णीयान्मतिमानपूर्वोयंविधिःस्मृतः॥३॥इति॥ ॥प्रजपेत्तोक्तसंख्यायाश्च
तुर्गुणंजपःकलौ॥पतितानामन्त्यजानांदर्शनेभाषणेश्रुते॥१॥क्षुतेऽधोवायुगमनेजृम्भणेजपमुत्सृजेत्।तथाचाचम्यतत्त्वोक्तप्राणा 5
यामषडङ्गकम्॥२॥कृत्वासम्यग्जपेच्छेषंयद्वासूर्यादिदर्शनम्।मनःसंग्रहणंशौचंमौनंमंत्रार्थचिन्तनम्॥३॥अव्यग्रत्वमनिर्वेदोजप
संसिद्धिहेतवः।स्त्रीशूद्रकरसंस्पर्शोवज्रपातसमोमम॥४॥इतिशालग्रामेति॥:॥ ॥पद्मपुराणे॥गुरोरभावेविप्रेन्द्रमन्त्रग्रहणमु
च्यते।कृष्णपक्षेत्रयोदश्यांदक्षिणामूर्तिसन्निधौ॥१॥तालपत्रेमनुंलिख्यस्थापयेच्चतदग्रतः।सम्पूज्यदक्षिणामूर्तिमुपचारैस्तुषोडशैः॥२
पायसंविनिवेद्याथप्रणम्यदण्डवत्ततः।तालपत्रंसमालोक्यपठेद्देशान्तरंशतम्॥३॥स्वंगृहीतोमन्त्रस्तुगुरोरपिविशिष्यते।गुरोःसम्भाविताःदोषाः
प्रायेणतुकलौयुगे॥४॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेननकार्योहिकलौगुरुः।उच्चैर्जपस्तुसर्वेषांयथोक्तफलदोभवेत्॥५॥इति॥:॥ ॥अथमंत्रसंस्का
रः॥मंत्राणांदशकथ्यन्तेसंस्काराःसिद्धिदायिनः।निर्दोषतांप्रयान्त्याशुतेमंत्राःसाधुसंस्कृताः।जननंजीवनंचैवताडनंबोधनंतथा।अभिषेको
थविमलीकरणाप्यायनेपुनः॥२॥तर्पणंदीपनंगुप्तिर्दशैतामंत्रसत्क्रियाः।मंत्राणांमातृकावर्णादुद्धारोजननंस्मृतम्॥३॥प्रणवान्तरिताः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कृत्वा मंत्रवर्णान् जपेत् सुधीः। मंत्राणां संख्यया तद्वज्जीवनं संप्रचक्षते ॥४॥ मंत्रवर्णान् समालिख्य ताडयेच्चन्दनाम्भसा। प्रत्येकं वायुबीजेन ताडनं
तदुदाहृतम् ॥५॥ विलिख्य मंत्रवर्णांस्तु प्रसूनैः करवीरजैः। मंत्राक्षरेण संख्यातैर्हन्यात्तद्बोधनं मतम् ॥६॥ स्वतन्त्रोक्तविधानेन मंत्री मंत्रार्ण
संख्यया। अश्वत्थपल्लवैर्मंत्रमभिषिञ्चेद्विशुद्धये ॥७॥ संचिन्त्य मनसा मंत्रं ज्योतिर्मंत्रेण निर्दहेत्। मंत्रे मलत्रयं मंत्री विमलीकरणं
हि तत् ॥८॥ तारव्योमाग्निमनुयुग्ज्योतिर्मन्त्र उदाहृतः। कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मनोः ॥९॥ वारिबीजेन विधिवदेतदाप्याय
नं मतम्। मंत्रेण वारिणा मंत्रे तर्पणं तर्पणं मतम् ॥१०॥ तारमायारमायोगो मनोर्दीपनमुच्यते। जप्यमानस्य मंत्रस्य गोपनं त्वप्रकाशन
म् ॥११॥ संस्कारा दश मंत्राणां सर्वतंत्रेषु गोपिताः। यान् कृत्वा संप्रदायेन मंत्री वाञ्छितमश्नुते ॥१२॥ रुद्धकीलितविच्छिन्नसुप्तशप्ताद
योऽपि च। मंत्रदोषाः प्रणश्यन्ति संस्कारैरेभिरुत्तमैः ॥१३॥ इति मंत्रसंस्काराः ॥१०॥ ० ॥ मालाप्रकारा हिमवत्खण्डे १० अध्याये ॥ मुखं
मुखेन संयोज्य पुच्छं पुच्छे नियोजयेत्। सर्पाकृतिर्भवेन्माला मंत्रप्रत्यक्षदा सदा ॥१॥ तत्रैव ॥ स्रजः प्रकाराः ॥ सर्वसिद्धौ व्याघ्रचर्म ज्ञा
नसिद्धौ मृगाजिनम्। वस्त्रं रोगहरं विद्धि वेत्रजं नेत्रजं श्रीप्रवर्धनम् ॥१॥ कौशेयं पौष्टिकं ज्ञेयं कम्बलं दुःखमोचनम् ॥ रुद्राक्षै
र्निर्मिता माला सर्वकामप्रसाधिनी। स्फाटिकैर्निर्मिता माला सर्वसिद्धिप्रदायिनी ॥१॥ मौक्तिकैः सम्भवा माला सौभाग्यश्रीप्रदा
यिनी। मंत्रप्रत्यक्षदा चान्या पद्मरागसमुद्भवा ॥२॥ सौवर्णी राजती माला सर्वान्कामान्प्रयच्छति। संख्यां कुर्यात्ततो ह्येवं यज्जपं स
फलं भवेत् ॥३॥ असंख्यातं च यज्जप्तं तत्सर्वं निष्फलं भवेत्। तस्माद्यत्नेन कर्तव्या संख्या जपस्य धीमता ॥४॥ इति ॥ ० ॥ ॥
यन्त्रलेखनविधिः ॥ सूर्योदयं समारभ्य घटिकादशकं क्रमात्। ऋतवः स्युर्वसन्ताद्या अहोरात्रं दिने दिने ॥१॥ व[illegible]कर्मा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

णिवसन्ते योजयेत्प्रिये । ग्रीष्मे विद्वेषणं कुर्यात्प्रावृषि स्तम्भनं तथा ॥२॥ शिशिरे मारणं चैव शान्तिकं शरदि स्मृतम् । हेमन्ते पौ
ष्टिकं कुर्यादृतुं ज्ञात्वा क्रमेण तु ॥३॥ तत्रैव वसन्तश्चैव पूर्वाह्णे ग्रीष्मो मध्याह्न उच्यते । वर्षा त्वपराह्णे तु प्रदोषः शिशिरः स्मृतः ॥१॥
अर्धरात्रे शरत्कालमुषा हेमन्त उच्यते ॥ इति ॥ ॥०॥ तत्रैव तिथिनियमाः ॥ वशीकरणकर्माणि सप्तम्यां धारयेद्बुधः । तृतीयायां त्रयो
दश्यां तथाकर्षणकर्म वै ॥१॥ उच्चाटनं द्वितीयायां षष्ठ्यां चैव प्रकारयेत् । स्तम्भनं च चतुर्दश्यां चतुर्थ्यां प्रतिपद्यपि ॥२॥ मोहनं नवम्यां
च तथा दशम्यां प्रयोजयेत् । मारणं पञ्चदश्यां तु मेकादश्यां तथैव च ॥३॥ पंचम्यां पौर्णमास्यां वा योजयेच्छान्तिकं कर्म ॥ तत्रैव नक्ष
त्रनियमः ॥ स्तम्भनं मोहनं चैव वशीकरणमुत्तमम् ॥४॥ माहेन्द्रवारुणे चैव कर्तव्यमिह सिद्धिदम् । विद्वेषोच्चाटनं वह्निवायुयोगे 6
न कारयेत् ॥५॥ ज्येष्ठा चैवोत्तराषाढा अनुराधा चैव रोहिणी । माहेन्द्रमण्डलस्था च प्रोक्ता कर्मप्रसिद्धिदा । उत्तराभाद्रपदा मूलाश
तभिषा तथा । पूर्वाभाद्रपदाश्लेषा ज्ञेया वारुणमण्डले ॥७॥ पूर्वाषाढा च तत्कर्मसिद्धिदा शम्भुना स्मृता । स्वाती हस्ता मृगशिरश्
चित्रा चोत्तरफाल्गुनी ॥८॥ पुष्यः पुनर्वसुर्वह्निमण्डलस्थाः प्रकीर्तिताः । अश्विनी भरणी चित्रा धनिष्ठा श्रवणा मता ॥९॥ विशाखा कृ
त्तिका पूर्वफाल्गुनी रेवती तथा । वायुमण्डलमध्यस्था तत्तत्कर्मप्रसिद्धिदा ॥१०॥ विधिमन्त्रसमायुक्तो यथोक्तफलं लभेत् । विधिमन्त्र
विहीनस्तु कष्टं जन्मभञ्जं भवेत् । भूतादिमुक्तमध्यमयोगारिष्टं प्रातरुत्थितः ॥ ॐ ह्रीं चण्डे हुं फट् स्वाहा । अनेन मनुना दिनवारे पुष्यनक्ष
त्रे अमावास्यायोगे सर्वौषधीरुत्पाटयेत् । ॐ ह्रीं क्षौं फट् स्वाहा । अनेन मन्त्रेण मूलिकां छेदयेत् । ॐ नमः कटविकटघोर
पिणी स्वाहा ॥ ॥ लेखन्याः प्रकाराः । शुभकर्मणि लेखनी स्वर्णरौप्यताम्रपुष्पोद्भवा नानाविधा — अशुभकर्मणि तु तीक्ष्णलो

शुभः
2

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हजा। हेमन्ते शान्तिकं कर्म कर्तव्यम्। वसन्ते · वश्यं कर्म · सर्वकार्याणि वा · शिशिरे स्तम्भनम्। वर्षासु · उच्चाटनम् · शरदि मारण
म्। तत्रैव प्रकारान्तरम्। वश्ये दूर्वायाले वनो · शान्तिके पौष्टिके · आयुःकामे · सर्वोपद्रवनाशे च · जाति सम्भवा · आकर्षणे · क
ण्टजम् · मारणे नरास्थिजा · स्तम्भने राजवृक्षजा · सौम्यकर्माणि · रोचनया · खटिकया · वा लिखेत् · अरिवधे · शववस्त्रे · चि
ताङ्गारैः ~~स्तम्भने निशया विद्वेषणे विषनाशिन्या उच्चाटने मारणेन~~ · वश्ये · गजमदयुक्तरोचनया · गैरिकया वा · मारणो
च्चाटनादौ · विषचित्रकधुस्तूचिताङ्गारैः · स्तम्भने निशया · विद्वेषणे · विषनाशिन्या · उच्चाटने · पारदेन मारणे · रुधिरे
ण · राज्याप्तौ · चन्दनेन · शान्ते · हिङ्गुलेन · मोहने गन्धकेन · बालग्रहनाशे · रोचनाकुङ्कुमेन॥ इति॥ यन्त्रधारणे॥
भूमिस्पर्शं शवस्पर्शं दग्धं निर्माल्यसङ्गतम्। विशीर्णं लिखितं यन्त्रं यन्त्रवान्नैव धारयेत्। इति शुभम्॥ ० । ० । ॥

नमः
३

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मन्त्रग्रहण

विधानं समाप्तम् ।

7

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अनंतचतुरदसि ॥ ॥
विजेन्द्रस्य दसुस्तकम

अनन्तव्रत कथा
(अनन्त-चतुर्दशी)

नं० ४२२७

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

॥अनंत॥ ॥१॥

श्रीगणेशाय नमः॥ अथानन्तव्रतकथा लिख्यते॥ ततस्तु मूलमं
त्रेण प्रणिपत्य चतुर्भुजम्॥ नवाम्रपल्लवाभासं पिङ्गभ्रूश्मश्रुलो
चनं॥१॥ पीताम्बरधरं देवं शंखचक्रगदाधरं॥ अलंकृतं समुद्रेण
तत्स्वरूपं विचिंतयेत्॥२॥ इति ध्यानम्॥ आगच्छानन्त देवेश तेजो
राशे जगत्पते॥ इमां मम कृतां पूजां गृह्णीष्व सुरसत्तम॥३॥ नमो हं

8

॥रामः॥ ॥१॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यं श्रनन्तायनमः॥ ॐ अनन्तोसि॥ ॐ पुरुषोत्तमोसि॥ ॐ हृषीकेशो
सि। ॐ पद्मनाभोसि॥ ॐ दामोदरोसि॥ ॐ केशवोसि॥ ॐ नारायणो
सि॥ ॐ माधवोसि॥ ॐ गोविन्दोसि। ॐ विष्णुरसि॥ ॐ मधुसूदनोसि।
ॐ त्रिविक्रमोसि॥ ॐ वामनोसि। ॐ श्रीधरोसि॥ इत्यावाहनम्॥ श्र
नंतायनमस्तुभ्यंसहस्रशिरसेनमः॥ नमोस्तुपद्मनाभायनागाधि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पतये नमः ॥ ४ ॥ इति आसनम् ॥ अनन्तानन्त देवेश गुणागुणरूपोत्तम ॥ पाद्यं गृहाण देवेश गन्धपुष्पाक्षतैर्युतम् ॥ ५ ॥ इति पाद्यार्घमंत्रः ॥ अनन्तानन्तरूप त्वमनंतफलदायक ॥ अनन्तैश्वर्यसंयुक्तो ऽसि गृहाणार्घं नमोऽस्तु ते ॥ ६ ॥ इति अर्घमंत्रः ॥ अनंतगुणरत्नाय विश्वरूपधराय च ॥ नमो माहात्म्यदेवाय अनन्ताय नमो नमः ॥ ७ ॥ स्नानम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

त्रः॥ लक्ष्मीपते जगन्नाथ भक्तानुग्रहकारक॥ नानारत्नोज्वलानंत(
भूषणान्यर्पयामिते॥ ९॥ भूषणमंत्रः॥ दामोदर नमस्तेस्तु त्राहि मां(
भवसागरात्॥ ब्रह्मसूत्रवरं यज्ञं गृहाण परमेश्वर॥ १०॥ यज्ञोपवीतमंत्रः
॥ श्रीखंडचंदनं दिव्यं गन्धाढ्यं सुमनोहरं॥ विलेपनं सुरश्रेष्ठ प्रीत्य
र्थं प्रतिगृह्यताम्॥ चंदनमंत्रः॥ माल्यानि च सुगन्धीनि मालत्यादी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

॥अ·व·न॥ निवेद्य प्रभो ॥ मया हृतानि पूजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥१२॥ पुष्पमं
॥३॥ त्रः ॥ ॐ नमोस्त्वनंताय सहस्रमूर्त्तये सहस्रपांक्षिशिरोरुबाहवे ॥ सह
स्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटियुगधारिणे नमः ॥१३॥ वनस्पत् 10
युद्भवो दिव्यो गन्धाढ्यः सुमनोहरः ॥ आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृ ॥रामः॥
ह्यताम् ॥१४॥ धूपमंत्रः ॥ आज्यञ्च वर्त्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ॥३॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

॥ज्योतिं गृहाण दीपो यं त्रैलोक्य ध्वांतनाशनम्॥१५॥दीपमंत्रः॥नैवेद्यं
फलपक्वान्नं नानाद्रव्यैस्तु संयुतम्॥गृहाण त्वम्वरं देहि परत्र च शुभा
ऋंतिम्॥१६॥नैवेद्यमंत्रः॥लवङ्ग कर्पूरायुक्तं ताम्बूलं सुरवाञ्छितम्
॥प्रीतो गृहाण देवेश अनन्ताय नमो नमः॥१७॥ताम्बूलमंत्रः॥अनन्त
शरणाभक्तानामनन्तफलदायकाः॥अनन्तरूपिणोज्ञ्यं नमामी सार्थं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

॥अ॰व्रत॥ सिद्धये॥१९॥ नमस्कारमंत्रः॥ अनन्तश्रीफलमत्यानमोमेकामदःसदा
॥४॥ ॥ अनन्तडोररूपेण स्यात्सन्ततिसमृद्धिदः॥२०॥ डोरग्रहणमंत्रः॥ अन
न्तशक्तिगृह्णामित्वामनन्तं ददाम्यहं॥ अनन्तसारकोभीत्यां अनंताय 11
यनमोस्तुते॥२१॥ डोरकस्य नमस्कारमंत्रः॥ नमोस्तुडोररूपेत्वं ग्रंथिशतं ॥एस्ः॥
जगत्पते॥ चतुर्दशभुवने यत्तत्तिष्ठति सर्वतः॥२१॥ ग्रहणडोरकोना ॥४॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रणमंत्रः॥प्रसीददेवदेवत्वंजगदानन्दवर्द्धन॥मयादत्तंगृहाणेदमनं
न्तायनमोस्तुते॥२२॥प्राणडोरकसमर्पणमंत्रः॥अनन्तसंसारमहा
समुद्रेमग्नंचमामुद्धरवासुदेव॥अनन्तरूपेविनियोजयत्वंअनन्तरू
पायनमोनमस्ते॥२३॥डोरकवन्धनमंत्रः॥नमोस्तुदेवदेवेशविश्वरूप
धरायच॥सुग्रंथितुसुसंस्थायअनन्तायनमोनमः॥२४॥जीर्णडोरवि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

॥स्र·उन॥ सर्ज्जनमन्त्रः॥ मंत्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंजनार्द्दन॥ यत्पूजितंम
॥५॥ यादेवपूर्णमस्तुतदेवाहि॥ २५॥ प्रार्थनामंत्रः॥ न्यूनातिरिक्तानिपरिस्फु
टानियानीहकर्म्माणिमयाकृतानि॥ क्षम्याणिवैतानिममक्षमस्व 12
प्रयाहितुष्टःपुनरागमाय॥ २६॥ क्षमापनमंत्रः॥ नमस्तेदेवदेवेशान ॥रामः॥
मस्तेधरणीधर॥ नमस्तेसर्वनागेन्द्रनमस्तेपुरुषोत्तम॥ २७॥ उपचा ॥५॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

॥अ॰उ॰॥ २मंत्रः॥ अनंतः सर्व्वकामानामधिपः सर्वकामदः॥ व्रतेनानेन तुष्टीतो
॥६॥ भवत्वीशः सदा मम॥ २५॥ दानमंत्रः॥ अनंतं प्रतिगृह्णामि अनंतो वै
ददाति च॥ अनंतस्तारको भीत्यामनंताय नमो नमः॥ २६॥ प्रतिग्रहमंत्रः
इति पूजाविधिः॥ ॥समाप्तम्॥ ॐ ॥शुभमः॥ ॥रामः॥
पञ्चपञ्चाङ्कभूम्यब्दे भाद्रे मास्यसिते दले। लिखितं भैरवदा ॥६॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स॰ अब्दस्थांगविवासरे १ ॐ शुभम: ॐ

अनन्त व्रत कथा समाप्ता 13

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

योतीविदाभरण:

नं० ४२८६

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो·कि:
॥१॥

श्रीगणेशायनमः॥ महाभैरवायनमः॥ ॐसद्योजातशशांकस्वच्छवदनंस
र्वत्रकामप्रदंशृंगालंकालिनंतुसौम्य(तौ)वदनंश्रीवामदेवोत्तमम्॥घोरंघोर
करालघोरवदनंघोरंस्मरवंदक्षिणंपर्वंतत्पुरुषंसुशान्तवदनंब्रह्मेन्द्रयोगे
श्वरम्॥१॥ॐईशानोक्षपदंसुशान्तवदनंशान्तंशिवंशाश्वतंपातालेवरहाटकेश्व 14
रमुखंनागेन्द्रसंपूजितम्॥नित्यंनित्यसुरासुरैस्स्तुतिपदंयड्मूर्त्तिहूंकारकंसर्व
स्वेप्राणतोस्मिनित्यजगतस्त्रैलोक्यनाथंशिवम्॥२॥यत्रत्वंमंत्रगर्भंसकलशि
वमयंहेतुनिर्वाणविश्वंज्योतीनोपपन्नरवमंडसमसुरवमिलसहिलिङ्गरूपंविभाति

राम:
॥१॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नानाभोगाधिवासंविविधनयपदाशक्तियाबद्धखण्डं यन्नत्वंविश्वगर्भंभुवन
गहनंनंभैरवोवःप्रपातु ॥ ३ ॥ यन्नत्वंघोरघोरोघुरनिघुरघुराघोरभीमान्धकारंघो
रैर्घोरात्रमालैर्भ्रमतिघुरघुराविश्वगन्धेश्वरशुद्धः ॥ सिद्धिंकापालमौलेर्वि
कृतनरशिरोभैरवंकान्तरूपंतन्नत्वंमातृरूपैःफणिमणिरचितंपातुवोभैरवेन्द्रः
॥ ४ ॥ यन्नत्वंपिंगलोग्रैःस्फुरविकटजटाबद्धजूटोशशांकःसंक्रन्दंपिंगनेत्रंह्ल
तभ्रकुटिजटाःखवङ्गखड्गहस्तं ॥ पाशंशूलासिवज्रंचधनुडमरुकंसत्वसौ
मोन्नमांगन्त्रतंत्येमान्तमध्येसगरापरिहृतोपातुवोभैरवेन्द्रः ॥ ५ ॥ कराठेलहनात

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो.वि.: जिह्वाशिरसिउडुपतिर्वामहस्तेकपालंदेवीसंवामयंतेशवरुधिरवसाप्राशनोह
॥२॥ लिवर्म॥५॥त दृष्ट्वागौरीभीताप्रसारितदृशनान्तःप्रान्तप्रक्षिपंतीहाहेरुद्रःकिमेत
दित्तिगिरिसुतांभैरवोनःपुनातु॥६॥वेतालोल्लासतंत्रीग्रथितशवशिरोस्थ्नोरा
भिर्व्यालराजैःनिर्ग्गीतितालमात्तेप्रलयपरिकलाभाषिभैरवोविशेय॥७॥प्र
क्रीडोमातृवक्रेकृतपिशवकरात्रप्रहारव्यग्रहस्ताप्रेतःप्रेतान्त्रस्रग्वीविसतिघ 15
नघनापर्वोभैरवेन्द्रः॥८॥मत्तामातंगचर्मःप्रसृतिजरुधिरक्लिन्नभस्मांगदे
हंभ्रूलाभ्योभिन्नरत्नग्रथितशवशिरोप्रेतपद्मोर्मिमालः॥संध्याकालानुरू राम:

५२ ॥२॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मस्क्रूटदशनरटनाज्वालवक्त्रांतिघोरंरूपंवःपातुनित्यंशिखिकपिलजटाभार
लग्नेंदुखण्डः॥ ८॥पातालंयस्यमूलःशाकलदशदिशापल्लवंयस्यशाखानं
आशावृक्षोराजानिगुणितवलिनाम्बिन्दुमालावलम्बि॥ आरूढोहेवहंसकल्प
विरहविधंवालनापक्षपातःक्रोडंनेसृष्टिहेतोसकलकारयुतंलोललीलां
करोति॥ ९॥कापालेमेकवीरःसुरवरनमितंशूलखड्गाङ्कहस्तंवण्डभीमाट्ट
हासंत्रिदशभयकलंसूर्यकोटिप्रभावं॥सर्वज्ञोनेकरूपंमपरिमितगुणांसृ
ष्टिसंहारकर्त्तासोमासृष्टिस्तदाकुस्वयमपिहरतांभैरवंमातयुक्तम॥ १०॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰ वि॰ ॥३॥

प्रचण्डफणिकुण्डलंविपिननामघोराननंकरालमतिभास्वरंविकृतवेशमत्य
द्भुतम्॥जलाधरप्रभवराकीवरमुखङ्गशशाङ्कस्थितंत्र्यहंत्रिनयनंहरंहरंभिनमा
मितंभैरवम्॥११॥महाकालउवाच॥ॐगुह्यातत्त्वंप्रवक्ष्यामिमहाभैरवनिर्गत
म्॥भाषितंदेवदेवेनभैरवेणमहात्मना॥१॥महाशान्तिकमाध्यायदुर्निमित्त
निवारणम्॥सर्वपापहरंनित्यंसर्वदुःस्वप्ननाशनम्॥२॥गुह्यपूर्वेकमेरोवसाध 16
कानांहितायवै॥भुक्तिमुक्तिप्रदंदिव्यंदेवासुरनमस्कृतं॥३॥सिद्धिदंसुखदंचैव
अपमृत्युमलापहं॥योगिनीहृदयानन्दवीरैश्चामर्दकैर्नतम्॥४॥वामदक्षि

राम॰ ॥३॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

णासामान्यंपवित्रंकल्मषापहम्॥ निर्मितंसिद्धसंघैश्च गुह्याद्गुह्यतरंपरं॥ ५॥
वल्लभंसर्वदेवानांसर्वक्षत्रमयंमहत्॥ नत्वभक्तिगतानांतुसाधकानांहि
तायवै॥ ६॥ एतच्छ्रुत्वाविधिस्थानांमनःकेवलिनांतथा॥ पञ्चवक्त्रविभागे
नपरापरविभागतः॥ ७॥ शान्तिदंसर्वभूतानांदुःखव्याधिविनाशनम्॥ म
हाविघ्नप्रशमनंसदाविजयवर्द्धनम्॥ ८॥ ग्रहदोषहरंनित्यंबालग्रहनिवा
रणम्॥ सर्वक्षेत्रप्रदंनित्यंदुर्भिक्षमरणापहम्॥ ९॥ परशक्तिविनिष्क्रान्तंना
दबिन्दुबलान्वितम्॥ पिप्पलादेयदेदिव्येसर्वशान्तिकरंपरम्॥ १०॥ शृणुष्व

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रिकसंकाशंस्फुरच्चन्द्रकलोज्वलम् ॥ पंचवक्त्रं जटाधारं त्रिनेत्रं विकटाननं ॥
११ ॥ शशांकमकुटं निरवमंडलमखिंडतं वहुरूपिणाम् ॥ कपालमालिनं भीमं शूल
खट्वांगधारिणाम् ॥ १२ ॥ महाप्रेतधरं भीमं भीमदंष्ट्राकरालिनम् ॥ महाशक्ति
गुराधारं वरहानेकलत्परम् ॥ १३ ॥ चतुर्भुजं विशालाक्षं नागयज्ञोपवीति
नम् ॥ महाप्रेतसमारूढं व्यालजामंडलमण्डितम् ॥ १४ ॥ भैरवं भैरवाकारं
शान्तिमाशुकरोतु मे ॥ कपालीसकलातीता सर्वदेवनमस्कृता ॥ १५ ॥ शु
द्धस्फटिकसंकाशं तुषारकिरणोज्वला ॥ उत्तुङ्ग यौवनोपेता मध्यनिम्ना

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कृशोदरी॥ १६॥ सर्वावयवसम्पूर्णा जटामकुटमण्डिताम्॥ नेत्रत्रयनितंवाद्या
सितपद्मासनस्थिता॥ १७॥ अभयोद्यतहस्ता च वरदानैकतत्परा॥ सितवस्त्र
द्दृढा देवी रत्नाभरणसंयुता॥ १८॥ पराङ्गर्भसम्भूता नाम्ना चैव मनोन्मनी
इदानुमुक्तिमैश्वर्यं सुप्रीताभवमे सदा॥ १९॥ हिमकुन्देन्दुसंकाशा सर्वाव
यवभूषिता॥ उरुकेशानितंवाद्या हारकेयूरभूषिता॥ २०॥ कपालखट्वाङ्ग
धरा कुण्डलाभरणोज्वला॥ नग्नरूपा स्तुविर्दंष्ट्रा चतुर्वक्त्रा महावला॥ २१॥
शवासनरता नित्यं वीरवेतारवंदिता॥ त्रियम्बिका त्रिमार्गस्था नागयज्ञोपवी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो.वि:
॥५॥

तिनी॥२२॥घण्टाकपालसोभाड्यान्नसुरैरूपशोभिता॥ रक्ताक्तोद्भवादेवीप्र
शान्तिप्रशासिनी॥२३॥करोतुमेमहाशांतिंकेकनायासमन्विता॥ शान्तिग्र
हाग्निकादिव्यासर्वमार्गेव्यवस्थिता॥२४॥जवाकुसुमसंकाशाभिन्दूराहरा
विग्रहा॥ चतुर्मुखचतुर्वाहुकमण्डकेयूरभूषिता॥२५॥सर्वायुधधराभीमाज
टामूकुटमण्डिता॥वज्रवैदूर्यरचितामहामणिरत्नंकृता॥२६॥कमण्डला
भरणोपेताचन्द्रार्द्धकृतशेखरा॥कपालमालमालाभिर्भूषिताविकृतान
ना॥२७ करालीकालहंतारीविद्यादेहसमुद्भवा॥प्रेतासनरतानित्यंदंष्ट्र

18

रम:
॥५॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गायासमन्विता ॥ २८ ॥ शार्ङ्गं कोदण्डमेमानन्त्राधुरारोग्यलंपदं ॥ दक्षिणाख्या
स्थितादेवी सर्वदेवनमस्कृता ॥ २९ ॥ सुतप्तकनकप्रख्या काश्मीरोद्दकस
न्निभा ॥ हिंग्वालाम्रकेशी वपीनोन्नतपयोधरा ॥ ३० ॥ रत्नाभरणादिव्याङ्गी
वल्कमण्डलभूषिता ॥ चतुर्वदनसोभाद्या आम्रकाफलैरत्नैर्वृता ॥ ३१ ॥ गैरव
ल्लारवकोपेताघुघुरैरूपशोभिता ॥ कांचीभिः कटकै शुभ्रैरास्थिरवसैरलं
कृता ॥ ३२ ॥ त्रिशूलखट्वाङ्गधरा सिद्धसंघैप्रपूजिता ॥ प्रेतवाहनसंयुक्तावर
दानेकतत्परा ॥ ३३ ॥ वामाक्षी वक्रदंष्ट्रा निर्घोषा प्रीतिव्याप्तंगलमञ्जना ॥ भीमव

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दिव

ऋसमोपेनाऽऽयुरारोग्यसंप्रद ॥३४॥ शान्तिं करोतु मे देवी वाहनोऽश्ववस्थिता ॥
नीलजीमूतपुंजाभा नीलपद्मसमप्रभा ॥३५॥ चतुर्वदनसंयुक्ता गोनासाद्यहि
विभूषिता ॥ महाफणिफणायेपानुमुण्डमालैरलंकृता ॥३६॥ रत्नमेखलमा
लाभिर्मुण्डितापरमेश्वरी ॥ जटामुकुटशोभाढ्या अस्थिकुण्डलमंडिता ॥
॥३७॥ कपालमालयोपेता महाप्रेतकृतासना ॥ व्याघ्रचर्मधरा देवी गजचर्मा
वगुंठिता ॥३८॥ चतुर्भुजा महारौद्रा खट्वांगखड्गाङ्कुशधारिणी ॥ दहत्कपा
लहलाजवरदानेकतत्परा ॥३९॥ रक्तासवांकलाभीमा उन्नश्रोणिन

19

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

निर्झरा॥त्रिवेणन्यात्रिमार्गस्थायोगिनीवृन्दवन्दिता॥४०॥महोत्फुल्लामहोत्साहा
महावलसमन्विता॥निहन्तिहृद्योद्भूताउद्दकादिकसंव्यवस्थिता॥४१॥शा
न्तिंकरोतुमेनित्यंसर्वसिद्धिप्रदायिका॥तत्त्वनावसमारूढाअन्तर्ज्ञोपरिसंस्थि
ता॥४२॥साङ्कुम्भोद्धधीमध्येमहापद्मेव्यवस्थिता॥विचरन्तिसदाकालंभैर
वेच्छाप्रवोहिता॥४३॥योगिन्योयोगसंभूतायोगमार्गेव्यवस्थिता॥गौतमश्च
भरद्वाजोविश्वामित्रोमहामुनिः॥४४॥जमदग्निर्वशिष्ठश्चकाश्यपश्चा
त्रिरेवच॥एतेसप्तऋषिरव्याताश्चघोरंप्रजयन्तिच॥४५॥महाशान्तिक

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰ वि॰
॥ ७ ॥

ः श्रीमत्पुष्टिवलविवर्द्धनं ॥ व्यापकानिर्मलाशान्तासर्वमंत्रपदार्थका ॥ ४६ ॥
नित्यानांवशमापन्नाअनन्तोपरिसंस्थिता ॥ अनन्ततक्षकश्चैवककोटोवासु
कीतथा ॥ ४७ ॥ सपद्मशंखपालश्चमहापद्मपिकौलिके ॥ सान्द्रकुंभोदधि
मध्येमहापद्मेवसंस्थिता ॥ ४८ ॥ विचरन्तिमहाकालभैरवाज्ञाप्रचोदिता ॥
योगिन्ययोगसंजातायोगमार्गव्यवस्थिता ॥ ४९ ॥ सृष्टिभूतावलंविन्यःसं
सितेयांकरोम्यहम् ॥ कौसुकीचन्द्रकान्तानामभेदकवक्त्रामसोत्कटा ॥ ५० ॥
नरकंकालमालाभिर्महाभाराविभूषिता ॥ त्रिशूलोद्यतहस्ताग्रतर्जयंती

20

राम॰
॥ ५१ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

व्यवस्थिता ॥ ५१ ॥ दंष्ट्राकरालविकटा महाहयभवाहिनीं ॥ रुद्रकोटिरमःशा
न्तिकर्म्मसिद्धिं वशाश्चनीम ॥ ५२ ॥ प्रदयाम्बुदसंकाशांभिन्नांजनसमप्रभाम
दंष्ट्राकरालवदनागोनासाभरणोज्वला ॥ ५३ ॥ पिंगलाक्षीपिङ्गजटा अस्थि
मालाविभूषिता ॥ भीमरूपामहाकायाग्निप्रज्वलोध्वपाशिका ॥ ५४ ॥ वीलवे
तालनमितासिद्धचारणावन्दिता ॥ महाकालीविशालाक्षीकरोतु ममशा
न्तिकम ॥ ५५ ॥ योगिनीचक्रमेतन्नुनानायोगीश्वरान्वितम ॥ सेवितंगणा
गन्धर्वैस्सर्वसिद्धिप्रदायकम ॥ ५६ ॥ करोतुमेमहाशान्तिमायुरारोग्यसम्प

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰वि॰ दम्॥ अधुनामानतोवन्दे व्यापकं सर्वतोमुखम्॥५७॥ लोकालोकनतं दिव्यं भक्
॥८॥ तिं नाम्नां करोम्यहम्॥ शरत्कुन्देन्दुवर्णाभा नानामणिविभूषिता॥५८॥ त्रिने
त्रा हृदयभारस्था नागयज्ञोपवीतिनी॥ जटाजूटकृतोत्तंसा वज्रलेखाङ्कु
धारिणी॥५९॥ महापशिक्षतोटोया त्रिनेत्रा अर्धचन्द्रजा॥ माहेश्वरी हिशिसं
भूता करोतु मम शान्तिकम्॥६०॥ मात्रसिन्दूरपुंजाभा चतुर्वक्त्रा चतुर्भुजा॥
दण्डकमण्डलुधरा जटामुकुटमण्डिता॥६१॥ माणिक्याभरणोपेता अक्ष
सूत्राजिनविभूषिता॥ ब्राह्मी चत्वरसंभूता वेदमंत्रपरिष्कृता॥६२॥ हंस राम॰
॥८॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पृष्ठसमारूढाकरोतुममशान्तिकम्॥ राजावर्त्तनिभांदेवीशङ्खचक्रगदाधरा॥ ६३॥
वज्रवैडूर्यदीप्ताङ्गी हेमकुण्डलमण्डिता॥ गरुडासनमारूढावनमालावि
भूषिता॥ ६४॥ पीतवस्त्रछटाटोप्यामेखलाभरणोज्वला॥ नीलोत्पलकृता
टोपाजटामेखलशोभिता॥ ६५॥ मुक्तादामविचित्रांगीवैष्णवीविष्णुसंभवा।
सिद्धगन्धर्वनमिताकरोतुममशान्तिकम्॥ ६६॥ क्षान्तिकांगोद्भवादेवीनखणा
दिप्यवर्चसा॥ भुजैर्द्वादशकोपेताशक्तिहलामहाबला॥ ६७॥ कौंबीजीवि
नहंग्रीवमयूरवरवाहिनी॥ यष्टमुखामुकुटोपेताहाटकाभरणोज्वला॥ ६८॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो·वि॰ ॥९॥

हृद्ग्रंशशुद्धलसंभूतादेवर्षिमुनिवन्दिता ॥ कौमारीवरदादेवीज्ञानलाभंकरोतु
मे ॥ ६९ ॥ कालाग्निधूम्रपुंजाभाप्रलयाम्बुदनिस्वना ॥ रक्तपत्राविचित्राङ्गी
सुघोरासुकरानना ॥ ७० ॥ महिषासनमारूढादंष्ट्रोत्कटभयानका ॥ पिंगा
क्षीपिंगकेशीवदानवेन्द्रभयंकरी ॥ ७१ ॥ संवर्त्तकेवगर्जन्तीगिमिस्वन्नी
घोरविक्रुषैः ॥ नीलेन्दीवरमालाभिर्मालितापरमेश्वरी ॥ ७२ ॥ वाराही
धारसंभूतासिद्धवारणासेविता ॥ रत्नालंकारदीप्ताङ्गीभक्तानांपरिपालि
का ॥ ७३ ॥ वाराहीकालदेहंतुनाशासिद्धिंददातुमे ॥ स्फुरद्विद्युल्लताभा॰

२२

राम॰ ॥९॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सारोचना हेमसन्निभा ॥ ७४ ॥ कृत्स्नशिराकृताटोपा नानालंकारसंयुता ॥ ने
त्राणांतु सहस्रेण भूषिता कनकप्रभा ॥ ७५ ॥ गजेन्द्रस्कन्धमारूढा वज्रह
स्ता महाबला ॥ छत्रजीविनहंत्रीच जटामुकुट शोभिता ॥ ७६ ॥ हारकेयू
रभूषांगी सुरासुरनमस्कृता ॥ रोगहा सुखदा नित्यं साधुरारोग्यवर्द्धिनी ॥ ७७ ॥
चित्रवस्त्रोज्वलांगी ऐन्द्री इन्द्रसमुद्भवा ॥ करोतु मे महाशान्तिं कर्मसिद्धिंच
शाश्वती ॥ ७८ ॥ हृदुत्क्रोडसमुद्भूता कल्पसंवर्त्तसन्निभा ॥ करालवदनाघो
रा निम्नाक्षी विकृतानना ॥ ७९ ॥ जिह्वाल्लेजिह्वमानातु दंष्ट्राकरालभासु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ता॥ वसंती रुधिरोद्गारान्महादिशि नभाजनी॥८०॥ दिव्याम्बरलतानित्यं महा
पाशासमाश्रिता॥ शुष्ककंकालरूपा तु अस्थिचर्मावशेषका॥८१॥ कपा
लमालाभरणा महाकुंडलमंडिता॥ मुंडकर्तारिकाघंटा खट्व
ङ्गधारिणी॥८२॥ उलूकध्वजिनी देवी गजचर्मावगुंठिता॥ व्याघ्रचर्मा
म्बरा देवी कुणपभुग्ज्वालापिंगला॥८३॥ जटाभिः संविराजन्ति देवासुरभयं
करी॥ भक्तवेतालरक्षेन्द्रैः पूजिता परमेश्वरी॥८४॥ चामुण्डा चण्डरूपा
तु भैरवा जङ्गमसुङ्गवा॥ ददानु परमेश्वर्यं शिवाशवभयंकरी॥८५॥ स्मृता चंके

23

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

महाचक्रैः सर्वचक्रप्रपूजिता ॥ विन्दुगर्भात्मिका पातु तथा नादात्मगर्भिका
॥ ८६ ॥ शक्तिगर्भा निगर्भस्था ज्ञानगर्भा तु यास्मृता ॥ निराकारकरा स्त्रीशा व
गमार्गप्रबोधका ॥ ८७ ॥ एते चान्ये च बहवः पीठेशा पीठमर्द्दका ॥ चक्रव
र्त्तिश्च योगिन्यो नानावस्थान्तरे स्थिता ॥ ८८ ॥ कुर्वन्तु मे महाशान्तिं भक्ति
चैवानुचोत्तमां ॥ चण्डा चण्डसुरवी चैव चण्डवेगा मनोजवा ॥ ८९ ॥ चण्डा
की चण्डनिर्घोषा भ्रूकुटी चण्डनासिका ॥ चण्डीशा तायकोपेता मु
ण्डकर्णाटिकोद्धता ॥ ९० ॥ ददन्तु भुक्तिमैश्वर्यं लोकेस्मिन् चण्डमातरः ॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰वि॰
॥११॥

ऐन्द्री हुताशनी याम्या नैरृती वारुणी तथा ॥११॥ वायवी चाथ कौवेरी ई
शानी मुरराजीता ॥ एता वै दिग्दलोनस्थाः स्वायुधव्यग्रपाणयः ॥१२॥
लोकपालेश्वरैर्युक्ता लोकालोकनिवासिनी ॥ कुर्वन्तु मम शान्तिं लो
केऽस्मिल्लोकमातरः ॥१३॥ वाग्वती[illegible] तथा वाराभिमा चैत्ररथा श्रुवी ॥
वेदमाता हिरण्या च योगिन्यो योगतत्पराः ॥१४॥ नानाभरणसंयुक्ताः
खड्गखेटकपाणयः ॥ योगेश्वरेण रुद्रेण संयुक्ताभीषणात्मिकाः ॥
१५॥ रक्षां कुर्वन्तु मे नित्यं वाक्यचैव विभवात्मिका ॥ मनोजवा मनोध्यक्षाः

24

राम॰
॥११॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

मनसा मननायिका ॥ ९६ ॥ मनोहारी मनोह्लादी मनप्रीतिकरी तथा ॥ मैत्री
चेति योगिन्यो परस्पा परालिका ॥ ९७ ॥ मनोन्मनेन रुद्रेण संयुक्ता तानन
स्परा ॥ ओजोवलं समाधिं मे ददन्तु वरदायिका ॥ ९८ ॥ हिरण्मया वसुवर्णा
वकां वनी हाटकां तथा ॥ रुक्मिणी वमनस्वी वसुभद्रा जम्बुनायिका
॥ ९९ ॥ योगिन्यो योगजा ह्येता हाटकेन मधिष्ठिता ॥ पद्मरहस्ता नुरत्ना
ख्या मुक्ताफलविभूषिता ॥ १०० ॥ ददन्तु मम सौभाग्यं लोके स्मिन्न्लोकमा
तर: ॥ लम्बा वलम्बिनी श्रूय्का भ्रतिरत्ना महामना ॥ १०१ ॥ गजकर्णा

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

महानासा विद्युज्जिह्वा तथैव च॥ एता विज्ञानसंपन्ना योगिन्यस्तिनालि
का॥१०२॥ प्रतिमां मरदा नित्यं वज्रवैदूर्यमण्डिता॥ क्रव्यादरूपसंयुक्ता
कुर्वन्तु मम शान्तिकम्॥१०३॥ वज्रिणी शङ्खिनी वामा च दामिडनी खड्गिनी
तथा॥ पाशिनी ध्वजिनी चैव गादिनी शूलिनी तथा॥१०४॥ पद्मिनी
चक्रिणी चैव समास्यत्न्यास्त्रमस्त्रयः॥ पालयंती जगत्सर्वं मुद्राभैरव
संयुता॥१०५॥ कुर्वन्तु मे महाशान्तिं लोकेस्मिल्लोकमातरः॥ सुप्रबुद्धा प्र
बुद्धा च चण्डी मुण्डी कपालिनी॥१०६॥ मृत्युहंत्री विरूपाक्षी तथा चैव

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कपर्दिनी॥ सर्वास्त्रियाम्बिका प्रोक्ता ह्रिम्ह्लो ह्यनपाराय॥ १०७॥ वरदाहद्र
रूपास्तु महामारिणविभूषिता॥ महाकरकशोभाढ्या महाविभवविस्तरा॥
॥१०८॥ त्रिशुद्धेस्तु समोपेता कुर्वन्तु मम शान्तिकम्॥ हिङ्ग्रान्तरो महोत्मा
हा सदा कालं शिवेच्छया॥ १०९॥ नानाविज्ञानसंपन्ना नानानारूपसमन्वि
ता॥ दिव्यान्तरिक्षभौमाश्च पातालतलवासिनः॥ ११०॥ काशीतिवि
भागेन पंक्तीभूताव्यवस्थिता॥ सततं प्रीतिमनसा क्षेमं कुर्वन्तु मे सदा॥
॥१११॥ सुप्रभा देवमाता च विशाला योगवाहिनी॥ हंसवेगा सुवेगा च मनस

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

थावाहिनीतथा॥११२॥वानरीकोलुकीचैवमृगाक्षीशशिनीशिवा॥
सिंहनादीतथाव्याघ्रीहरिणीकेशरीतथा॥११३॥मार्जारीचैववृषभस्तव
जान्हवीवेगवाहिनी॥गौरिरत्नासिनीचैवयोगिन्योयोगतत्पराः॥११४॥
श्वेतपीतारुणाश्यामानानारूपधरोज्वलाः॥नानाभरणशोभाढ्याः
सुसंनद्धाव्यवस्थिताः॥११५॥सर्वामुक्षांतिमनसाशान्तिंकुर्वन्तुमेसदा॥
कोटिवर्षन्नियतक्षेत्रेपीठसंहेहणार्भितम्॥सुद्धस्फटिकवेशाढ्यंरत्न
प्राकारभूषितम्॥ध्वजमालाकुलंदिव्यंरत्नतोरणमण्डितम्॥११६॥

26

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वटपादपसंकीर्णा मुद्गरुकेशराकुलम ॥ गुडुकाकशिवारावैस्परितं हिंग-
शोत्कटम ॥ ११७ ॥ मन्दिरोरुहनाविद्धं मूलभिन्दशवोध्ववां ॥ संवर्ग्गभै-
रवोपेतं हेतुभैरवमासिडतं ॥ ११८ ॥ योगिन्यः श्वतथा चाष्टौ महोदयगुणा-
न्विता ॥ कपालिनी कपालार्द्धि: कपालकृतशेखरा ॥ ११९ ॥ कपालमालि-
नीचान्या निकपालसीलतथापरा ॥ कपालपाशी कापालिकपालकृतमौलि-
का ॥ १२० ॥ एता देव्या महाभागा: अष्टशक्तिसमुज्वला: ॥ ददनु मे हितं
नित्यं भक्तानां भक्तिवासला ॥ १२१ ॥ नन्दीशं छागरंचैव कुम्भकर्णासमाकु-

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो·वि: लम्॥ राक्षसामरवेताललैर्वेष्ठितन्तुभयावहम्॥१२२॥ चन्द्रकोटिकराभासमी
॥१७॥ सानंभुवनान्तगम्॥ करोतु मे महाशान्तिं मनोन्मनिजरापहम्॥१२३॥ पूर्व
दिक्तःस्थितं क्षेत्रं प्रयागं नाम विश्रुतम्॥ हेमप्राकाररचितं नानापुष्पविभू
षितम्॥१२४॥ श्लेष्मान्तकमहोद्यानैर्मण्डितं दिव्यराजितम्॥ स्थलपो 27
तकवंशाख्यंभीषणांहृतिक्रमम्॥१२५॥ केचित्कालावधूतंस्मि श्मशानी
शब्दसंकुलम्॥ कंकालतोरणाविष्टमशितांगकुलेश्वरम्॥१२६॥ नन्दि
वैवापनं ह्रावगोमतीसुमतीतथा॥ चत्वारोनायकोपेताबलादिशुसमप्र रामः

॥१७॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भा॥१२७॥पवनीपावनीरुद्रा रेवनी वीरनायिका॥पार्वतीशक्तिसंयुक्तापी
ठसंदेहपूजिता॥१२८॥भूतप्रेतगणानन्दे हाहाफेत्कारनादितं॥कोटि
विजयंमहाभैरवंशान्तिमुज्वलम्॥१२९॥आग्नेयंवरुणांक्षेत्रंकरंज
विरुपाक्षलम्॥सप्तमातृसुविस्तीर्णंभौकंप्रेतभक्षितम्॥१३०॥घंटाटं
कारनावाढ्यंशिवाफेत्कारनादितम्॥शवाङ्गासनमारूढंज्वलज्जि
ह्वासुभीषणाम्॥३१॥वह्निगोत्रसुलिंगेत्रंधूम्रशोषरभैरवम्॥अग्निगर्भ
समुद्भूतंराक्षसैपरिवारितम्॥३२॥अग्निज्वाला महातेजा धूम्रवर्णा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्फुलिंगवा॥ एतेमहाबलाभीमाक्रोधिनोवह्निसन्निभाः॥ ३३॥ अग्निका
न्तिप्रभाज्वालादहनीपवनीशिवा॥ षड्योगिन्योमहाभागामहाभ्युदय
हेतुकाः॥ ३४॥ मुण्डमालाधरारौद्राकपालसूहस्तिका॥ मद्यमांसरतानि
त्यंमहारुधिरलंपटा॥ ३५॥ एभिःसमावृतंदेवंमोक्षमार्गप्रबोधकाम्॥
महादेवंसुरेशानंपाशपंजरहारकम्॥ ३६॥ रुद्रकोटिसमायुक्तंशिवंका
लसंस्थितम्॥ मन्दाकिनीसमायुक्तमज्ञानमलनाशनम्॥ ३७॥ रत्न
मालाकुलंभीमंविद्युज्ज्वलिततेजसम्॥ शक्तिपंजरमध्यस्थंसाग्निप्राका

28

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

र्वेष्टितम् ॥ ३८ ॥ वज्रपीठोपरिस्थं च सरतामन्दपूरितम् ॥ शिखिकुक्कुटरा
वाख्यं भूतवेतालवन्दितम् ॥ ३९ ॥ सततं तेमहाशान्तिं करोतु गुरुसंयुतं ॥
पन्नगभोगिवायातु तेजसा विकृतोत्कटा ॥ ४० ॥ दक्षिणे कालनाग्यान्तु वै
भीतविटपाहता ॥ पिशाचजनसंकीर्णा रेवती गरुडसंकुलम् ॥ ४१ ॥ म
हालक्ष्मीसमोप्रेतं योगिनीसिद्धवन्दितम् ॥ चण्डघण्टा करालावमह
जिह्वाखरानना ॥ ४२ ॥ कंकालिदंष्ट्रापाशुमालिनी भैरवात्मिका ॥ पिंग
लोगजकर्णाश्च दक्षिणे कोनकुरामव ॥ ४३ ॥ स्तम्भिनिश्च वैरेयं क्रां राक्ष

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो·वि· सैन्यैस्समावृतम् ॥ वासनीभीयत्तीमायामन्त्रमुन्द्रितिसरोवनी ॥ ४४ ॥ अग्निक
॥ १६ ॥ क्षेत्रपालेनारक्षितं द्रुविक्रमं ॥ चण्डभैरववैदेह्यव्याप्तजितं माहियोल्करम्·
॥ ४५ ॥ इन्द्रनीलमयैस्तुङ्गैप्राकारैरुपशोभितम् ॥ पितृवनास्समापेतं कबन्धै
श्चोपशोभितम् ॥ ४६ ॥ श्मशानस्यायतनं दृष्ट्वा मानन्दनेसमन्ततो यमा ॥ करोतुमे २१
महाशान्तिं महाकालं शिवे ध्रुवा ॥ ४७ ॥ अट्टहासं महाहासो ग्रनैर्ऋत्याः क्ष
मातृकां ॥ रम्यवनशोभाख्यां घण्टाभैरवमण्डितम् ॥ ४८ ॥ पितृमद्दसमा
पेतं योगिनीभिः समावृतम् ॥ सौम्यासौम्यमुखीशान्तामुशान्ताविस्तवना राम·
॥ १६ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

इका॥४९॥विघ्नेशीवसमाख्याताराक्षसाघ्यनुरलथा॥महाध्वनिमहास
ङ्गे महाप्राणासुशक्तिभिः॥५०॥महाबलेनसंयुक्तंक्षत्रपालेनशोभितम्॥
आनन्दगुणसम्पूर्णंसर्वदेवनमस्कृतं॥५१॥पीठसंदोहसंयुक्तंकरोतुम
मशान्तिकम्॥व्यालप्रेतैर्महाघोरैस्मसानष्टकभूषितम्॥५२॥योगिनीवी
रवेतालैरवड्गगणविभूषितम्॥अग्निकेलालजंघैश्चतथावावटुवासुरैः
॥५३॥विद्युज्जिह्वैर्महाघोरैप्रेतमालैर्विभूषितैः॥राक्षसैर्विविधाकारैखड्गखे
टकधारिभिः॥लम्बंनाजननिभैस्तुङ्गैः सवमालासमाकुलैः॥शोणिताश

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो·वि: हम्र्यकैर्वेष्टितं जातु धनकै ॥ ५४ ॥ इन्द्रनीलैर्महानीलै हेमप्राकारमण्डिते ॥ को
॥ १७ ॥ मारी शक्तिरा विष्टं कोध भैरवपूजितम् ॥ ५५ ॥ कोणे तु मेम हाशान्तिपीठसंदोह
संयुतं ॥ उर्जन्यां च महाक्षेत्रं अश्वत्थं विवपाकुलं ॥ ५६ ॥ नानारवादसमायुक्तं
नानासंघातसंकुलम् ॥ गंधर्वन्या वर घ च भूषितं भैरवेन्मकम् ॥ ५७ ॥ वि 30
तिको दिप्रकीर्णं च धूमवन्हिसमाकुलम् ॥ दंष्ट्राकरालैर्लालविकटैः पिवं
ति रुधिरासनम् ॥ ५८ ॥ कपालेन विविचित्रेण मुण्डमाला विभूषितम् ॥ महा
कालमुरापीसं राक्षसैः परिवारितम् ॥ ५९ ॥ कैलाशो नादिजं घ म्ब गोकर्णं सम:
॥ १७ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्च करालिकः॥ योगिन्यो योगसंभूताः सर्वाभरणभूषिता॥ ६०॥ गोकर्णी कुंभ
कर्णी च विडाली पूतनानतथा॥ राजकर्णी भद्रकाली रत्नमालाविभूषिता॥
॥ ६१॥ भूतप्रेताष्टकं घोरं गृध्रसर्पान्तवेष्टितम्॥ मकरासनमारूढं वैवस्वते
राधिष्ठितम्॥ ६२॥ उन्मत्तभैरवोपेतं पश्चिमेन व्यवस्थितम्॥ भूतप्रेतगणा
कीर्णं करोतु मम शान्तिकम्॥ ६३॥ क्षेममाध्यायनं सौम्यं महाविभवसंचय
म्॥ कदंववनपुष्पाढ्यं चित्रशाखाविभूषितम्॥ ६४॥ कंकध्वजसमाकी
र्णं वायव्यां संव्यवस्थितम्॥ प्रेतघंटसमाकीर्णं चिताभिः प्रज्वलन्तिभिः॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰वि॰ ॥६५॥ तत्र भीमाननं घोरं कपालीशं महागुरुम्॥ श्मशानपीठमध्यस्थं योगिनी
॥१८॥ भिः प्रवेष्टितम्॥६६॥ भ्रमरी भ्रामरी चैव वायुवेगा महाबला॥ कंपनी क्षपि
नी चैव राक्षसाम्बुजा तथा॥६७॥ भीमविग्रहनाम्ना तु विद्युन्नानितनिःस्वनि॥
महामेघप्रमर्द्दश्च कम्पनं नाम नामतः॥६८॥ एवमादिरशेषेषु उत्पातै रुधि
राज्वलैः॥ सन्तोभैपीठपीठेशैः पूजितं सिद्धिदायकम्॥६९॥ विचित्रं यत्महाके
त्रं वाराहीशक्तिसंयुतम्॥ शान्तिकरो त्र मे क्षिप्रं कर्मसिद्धिं वशास्वतां॥७०॥
उत्तरे राम महाक्षेत्रं नाम्नाएकाक्षरं शुभम्॥ महावृक्षवने गूढं त्वं पृष्यप्राका राम॰
॥१८॥

31

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रशोभितम् ॥ ७१ ॥ नानाविहगसंघरैर्भूतवेतालसंकुलं ॥ एकपादप्रवर
सेडाग्रभैरवंमातृभिर्हितम् ॥ ७२ ॥ प्रेतारूढैः स्वरूपस्थैः कपालैः कलभार
कैः ॥ रक्ताशवप्रमत्तैश्च ग्रसङ्मालाविलम्बिभिः ॥ ७३ ॥ योगिनीविविधा
कालैः वेष्टितंकुलतिक्रमं ॥ सुमनादेवकी चैव चन्द्रवेगा महाबला ॥ ७४ ॥
भीमकी क्रोधुकी निम्बा राक्षसी च्छत्रुराल्तथा ॥ ७५ ॥ दन्तुरो लोहजंघश्च
ऊर्द्धकेशं महासुरवम् ॥ ७६ ॥ क्रीडया रमते मत्र नानाविज्ञानगोचरैः ॥ भीष
णं तत्र देवेशं वामसङायासमन्वितं ॥ ७७ ॥ तक्षेत्रं भक्तियुक्तानां ददातु वि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

जयंमम॥ क्षेत्राणामधिपा येतु पीठेशा पीठमध्यका:॥७८॥ सम्मोहश्चादिण
श्चान्यतत्वेन त्वान्तरालगा:॥ तत्वस्थाविविधाकारप्पातालतलवासिनी॥
गिरिकन्दरदुर्गेषु वनेषूपवनेषु च॥ दिग्विदिग्संस्थिता ये च वीरेशा वीरना
यिका:॥८०॥ योगिन्यो विविधाकारा: गणाश्चेन्द्रकिंकरा:॥ किंकराभ्रतवे
ताला नानाविज्ञानानसंभवा॥८१॥ सर्वेतु प्रीतिमनसा: शान्तिं कुर्वन्तु मे स
दा॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यं कान्तिं सौभाग्यमेव च॥८२॥ पीठानंतरतो वक्ष्याम्य
व्यवच्छाविनिर्णयं॥ चतुर्भागविभागेन ये वीरा: संव्यवस्थिता॥८३॥ योगि

32

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

न्योगतामुख्यास्तु नानाविज्ञानसंपदः॥ रुद्रांवैरुद्रशाकिन्योगोमुखीतुमु-
खीतथा॥ २४॥ बालावक्रकरांचैवकालरात्रीतथैवच॥ भद्रयोगेश्वरी
चैवधरावक्रेव्यवस्थिता॥ २५॥ अधिकारंप्रकुर्वंतिसंस्थितामुक्तगेयुगे
शान्तिंकुर्वंतुमेनित्यंतथापापपरिक्षयम्॥ २६॥ वास्ताशिवातथादुर्गा
वामनीकर्षणीतथा॥ वर्णातुतुप्रभाचैवप्रभावसुडाचरुक्मिणी॥ २७॥
आपश्चवक्रेतुक्रीडंतिजेतायांसंव्यवस्थिता॥ अधिकारवशाधिष्टाभैर
वेच्छाप्रबोधिता॥ २८॥ शान्तिंकुर्वंतुमेनित्यंतथाविजयवर्द्धनम्॥ हंसाव

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो·वि:

॥२०॥

लीसुताराचहर्षावाराशिसुलोचना॥८९॥महानन्दासुनन्दाचकोटराक्षीह्लका
नना॥यशोवतीविश्वलाक्षीसुनन्दीचप्रकीर्त्तिता॥९०॥एताश्चयोगयुक्ता
वैष्णवपरेमंव्यवस्थिता॥तेजश्चाश्रेतुक्रीडंतिअधिकारवशानुगा॥९१॥महा
शान्तिंप्रकुर्वन्तिभक्तानांभक्तवत्सला॥प्रभाप्रसन्निशांतामानुमन्याचश्री
वला:॥९२॥हरीवहारिणीचैववशालिनीकंतुकीतथा॥मुक्तावलीतथावा
न्यागौतमीकौशिकीतथा॥९३॥शिकोदरीचविरव्यानाकलोचैवव्यवस्थि
ता:॥वायुचक्रेतुक्रीडंतिकुर्वन्तुचाधिकारकम्॥९४॥योगयुक्ताप्रकुर्वन्ति

33

राम:

॥२०॥

शांतिंचममनित्यशः॥हरिकाहरिणीगोधावीराचैवनखीतथा॥९५॥ज्वाल
लिनीतुमुखीचैवपिंगलाचसुकेशिनी॥मातंगानांकुलेजाताकल्लौसंध्या
व्यवस्थिता॥९६॥एताद्देव्यःकलावक्रेक्रीडंतिमुदितात्मनः॥सर्वासुप्रीति
मनसाकुर्वंतुममशान्तिकम्॥९७॥ज्ञानज्ञेयागआध्यात्माचर्यास्तास्तुक्रि
यात्मिका॥सर्वास्ताममकुर्वंतुमंगलंमंगलप्रिया॥९८॥वामनोहर्षशाश्चै
वसिंहचक्रामहावला॥महाकालैकवीरश्चभैरवश्चप्रचण्डका॥९९॥आ
दिवर्गास्थितायेचयोगिनीगणपालकाः॥शान्तिंकरोतुमेनित्यंभक्तानांम

क्तवत्सला ॥ २०० ॥ चतुर्भजोगणाध्यक्षो गजवक्त्रो महोत्कटः ॥ एतैर्गणवरै
माईनायकामालकालभा ॥ १ ॥ शकुनीललतोनन्दः सोवाम्च्यपितामह ॥
पल्लवोमेघनिर्घोषः शिखिवक्त्रो महाध्वजः ॥ २ ॥ कालकूटश्चविख्यातो
त्रैलोक्यांवीलनायकाः एतेमहावलाघोरासर्वेनंत्राजुपालकाः ॥ ३ ॥ रक्षां
कुर्वंतुमेनित्यं शांतिंवनदनन्तरम ॥ मेघवर्णोवृहत्कुक्षिरेकदंष्ट्रोगणाधि
पः ॥ ४ ॥ विघ्नराजस्त्वतः प्रोक्तोयोगिनीगणमध्यगः ॥ विनायकाधिपालोगा
एतत्सर्वसमंततः ॥ ५ ॥ कुर्वंतुमेमहाशांतिंनित्यकालंशिवेच्छया ॥ वसिनं

दोदशग्रीवोहयग्रीवोहयस्तथा॥६॥सुग्रीवोगोमतिर्भौमोशिखस्डीरवसड
लस्तथा॥प्राङ्क्ष्यस्ताधिपश्चैवहापुरेगणनायकाः॥७॥एतेवीरामहावी
र्यामहाबलपराक्रमाः॥आयुरारोग्यमैश्वर्यंददातुममसर्वदा॥८॥आमोद
श्चप्रमोदश्चसुमुखोदुर्मुखस्तथा॥अविघ्नोविघ्नकर्त्तारइत्येतेगणनाय
काः॥९॥शान्तिंकुर्वन्तुमेनित्यंसदाविघ्नविनाशनम्॥भानुरनन्तमाहेन्द्रः
सुराजःसुन्दरस्तथा॥१०॥महावक्रोर्जुनोभीमोदुर्गाकोभस्मकोनमः॥
केतुध्वजोविशालाक्षः कल्याणश्चगुणानमः॥११॥एतेकलियुगेदेव्याः

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰वि॰
॥२२॥

सन्तानप्रतिपालकाः ॥ योगिनीनांप्रियानित्यंसर्वसिद्धिप्रदायकाः ॥१२॥
क्षेमारोग्यंप्रयच्छन्तुसर्वकालंहितैषिणाः ॥ लंपटंपटकांचैवस्थूलदंतं
गजाननं ॥१३॥ हस्तकुंभमुखानन्दंसप्तमन्तुवल्लोकदम् ॥ एतेविनायका
नित्यंक्रीडानन्दसमन्विता ॥१४॥ निर्नाशयन्तुमेविघ्नान्हृत्स्थपुष्पेनचे 35
तसा ॥ श्रीफलःकमलश्चैवमरुश्चैवमहालक्ष्मीनकस्तथा ॥१५॥ मातंगोवा
हुकोवीरश्चाध्यक्षःसप्तमःस्मृतः ॥ मेलापकंप्रयच्छन्तुनित्यंवैयोगिनी
प्रिया ॥१६॥ हेरम्बोक्षेत्रपालिसंतस्तरक्तपिशाचःकष्टनाशनः ॥ मातृणांतुकुले राम

॥२२॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

जाताकुर्वंतुममशान्तिकम्॥१७॥अधोमध्यार्द्धसंस्थास्तुनानावर्णैसमन्वि
ता॥येस्थिनागरासुरव्यास्तुयोगिनीवीरनायिका॥१८॥दिव्यदेहान्तुतेसर्वेदि
व्यदेहासमन्विता॥दिव्यालंकारसंपन्नादिव्यदृष्टिमहाबला॥१९॥दि
व्यमार्गेषुक्रीडंतिनानापदसुसंस्थिता:॥क्रीडंतिवक्रविन्यासैर्न्निग्रह
नुग्रहेरता॥२०॥एतेचान्येचयेवीरास्वछन्दयोगतत्परा:॥तेसर्वेदिव्यमे
न्वयंतुशांतिमतिमंगलं॥२१॥ममातिस्पंप्रयच्छन्तुहृष्टतुष्टेनचेतसा॥
परमुक्तिगतानांतुदेवतानांपृथकपृथक॥२२॥नमामिकीर्त्तयिष्यामि

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भक्तियुक्तेनचेतसा॥कलनायांमरुद्देशेमातृनन्दाव्यवस्थिता॥२३॥भगिनी
सिन्धुदेशेतुसंस्थितापरमेश्वरी। नागेश्वरीस्थितादेवीनाम्नामुकुलना
यिका॥२४॥समुद्रकुक्षिनाम्न्यायसंस्थिताकपिलातथा॥गृहदेव्यालक
सैराष्ट्रमहितातिष्ठतेसदा॥२५॥महाकालीप्रेतपुरेरूपिणीहिमवत्
गिरौ॥शृंविकायांचकायायांलंकायांकालिकास्मृता॥२६॥कलिंगे
व्रतधारिण्याकोशलेमत्स्यभञ्जिका॥भशंकुकेस्थितादेवीनाम्नावैच
क्रनायिका॥२७॥कोटिवर्षेस्थितामहाकाश्मीरेद्रुष्ठनाम्स्मृता॥नालि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मन्याग्नुद्रामाटीकहाहिवरुरोपुरे ॥ २८ ॥ पिंगलाकामरूपेतुवीरेवेपत्रिकास्मृ
ता ॥ नेपालेमङ्गलकालीनिनगरेमङ्गलनायिका ॥ २९ ॥ सिंहनेत्रासिनीप्रो
क्ताजयंत्यान्तुविलासिनी ॥ करुवान्तुपुरेक्ताउज्ज्ञयंत्यान्तुराक्षसी ॥ ३० ॥
खड्गामरेवन्तुवैघोरावर्मवंगेकरान्कटा ॥ वंपायांभ्रूअरीप्रोक्तापिशा
वीमगधेशुच ॥ ३१ ॥ कुरुक्षेत्रेन्द्रत्पकालीलंकायांपीउनीस्मृता ॥ व्या
घ्रीद्राविडदेशेन्तुमालेन्तुप्राराकारिका ॥ ३२ ॥ श्यामाकोवटकेचैवहसी
नी कामकीग्नुता ॥ सिंहिमायामुरेवप्रोक्ताग्रसीनीपारसेकुले ॥ ३३ ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो॰वि॰ ॥२४॥

किरातेमोहिनी नाम तथा व दक्षिणापथे ॥ वसेन्मल्लकरादेवी कांबोजे शोणसिंहका
स्मृता ॥ ३४ ॥ आटवे चैव देशेषु [illegible] लकन्यका ॥ एवमादिरसंख्याता यो
गिन्यः पृथिवीतले ॥ ३५ ॥ मुदिता ज्ञानसंपन्ना दिव्यैश्वर्यसमन्विता ॥ क्रीडं
ति विविधाकारैः विज्ञानैः प्रवरोज्ज्वलैः ॥ ३६ ॥ अनिवारितवीर्यन्तु भैरवेच्छा
प्रचोदिता ॥ परमुक्तिरतास्सर्वैः स्वच्छन्दैः परिवारिता ॥ ३७ ॥ शांतिकं वंनुमे
नित्यं सिद्धिं च परमुत्तमम् ॥ इदं तु सर्वभावेन अविघ्नेनांतरात्मना ॥ ३८ ॥ अ
धोनिस्वासिता चान्ये तिर्यग्ग्रवासिनास्तथा ॥ ऊर्द्धू निम्नासिता देव्यानाना

37

राम॰ ॥२४॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भेदविभेदिता ॥ ३९ ॥ तपस्थाव गृहस्थाव योगस्थावनआस्तथा ॥ क्रीडावानं
दसंभूतामीनिश्रुत्वाविनिर्गता ॥ ४० ॥ दिव्यादिव्यांतगादिव्या मनः पर्यायके
वला ॥ योगिनीगणावीराणां नयनत्वेव्यवस्थिता ॥ ४१ ॥ सप्तधामालिकाध
स्थानेवचरीभूवीनथा ॥ सर्वकल्याणवीराणां वीराणां भंजू वत्सला ॥ प्र
यच्छन्तुममारोग्यस्मारिता सुसमाहिता ॥ ख्वननः सूक्ष्मदष्टिश्च सूक्ष्म
कायामहोदरी ॥ ४३ ॥ करालाविजया वक्त्राविद्युज्जिह्वा कलांकिनी ॥ य
माजिह्वातथाघोरारक्ताकीप्रलयातथा ॥ ४४ ॥ मेघनादीविशालाक्षीवायुवे

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गावषोडशी॥ एतादेव्यः कलावर्गे चन्द्रामृतपरिप्लुता॥ ४५॥ हारगोक्षीरव
र्णाभा पद्ममालाविभूषणा॥ मौक्तिकाभरणोपेता नादपीठव्यवस्थिता॥
लं३ ॥४६॥ कौमृत्युजरारोगं हत्वा मे विजयं सदा॥ प्रयच्छन्तु परं लोके शांतचिन्ने
नचेतसा॥ ४७॥ कौलिकी विजया चैव गांधारी घोरदुर्जया॥ दुर्मुखा वच्चला 38
हिव्या उच्छुष्मा ज्वालजिह्वका॥ ४८॥ जटिला कामवर्णा च वानरी वडवा
मुखी॥ वनीकोष्टकी भीमा मानुमना हेवकी तथा॥ ४९॥ उल्कामुखी प्रवण्डो
ग्रा कालरात्री कपालिनी॥ यमंतकी कराली च रत्नमाला पराजिता॥ ५०॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मार्त्तण्डभैरवस्थानुकालानलसमप्रभा॥ स्फुरत्किरणमालाभिर्मालि
तासनतोज्ज्वला॥ ५१॥ विभर्त्तिविपुलामद्यंहेमरत्नकराम्बितम॥ प्रयच्छ
तुमहाभोगावीर्यवतद्दनंतरम॥ ५२॥ कालकालाग्निकानन्तुप्रतिभेदंवस
म्यहम॥ सिद्धिकार्येनिमित्तार्थेमाधकानांहितायवै॥ ५३॥ मातृनन्दा
सुनन्दाचप्सूतनामुखमासिंडता॥ विडालीशकुनीचैवरेवतीपिलिपिच्छि
का॥ ५४॥ स्कन्दग्रहाश्चविख्याताकोटिभेदैर्व्यवस्थिता:॥ मातृभेदास्तुवै
सप्तभगिनीनांचतुस्तथा॥ ५५॥ सेहारिकात्रिभेदास्तुचतुर्विंशतिशाकिनी॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो.वि.
॥२६॥

ज्येष्ठाग्निभेदभिन्नाश्च योगिन्यष्टौ षडेव तु ॥५६॥ कुमालिकादिभेदस्थास्त्ववित्ता
नाविभूषिता ॥ उच्छुष्मा कुल्लुकुल्लूका द्वात्रिंशति महाबला ॥५७॥ दैत्यग्रहाश्च
शौरीग्रस्त्वष्टौ भूतग्रहास्तथा ॥ दुर्द्धरा दुर्निरीक्षा तु द्वौ ज्ञेयौ ब्रह्मराक्षसौ ॥५८॥
राक्षसाः पञ्चविज्ञेया पिशाचाश्चैव षोडश ॥ नागग्रहास्तु यं पञ्च षष्ठि कौमार
संभवा ॥५९॥ ग्रहा यमीयराजाकारास्कौ वैष्णनाग्रहा ॥ पञ्चकानां सहस्रं तु
ज्वालकानां शमयम ॥६०॥ उच्छुष्मकास्तु विख्याता शान्तिद्वयं महाबला ॥
सप्तत्रिंशति वैष्णवापरिसप्ताशिलास्तथा ॥६१॥ ज्वरत्रयं तु घोराख्यं शांति 39

राम.
॥२६॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कासश्वासज्वर॥ हेतुर्वीदशमाख्याता अपस्मारास्त्रयोदश॥ ९२॥ चामुण्डाभे
दवाख्याता रुद्रकोपविनिःसृता॥ वसन्ति भूतपस्मास्ते नानास्थाने समन्ततः॥ ९३॥
वनोपवनसंचारैर्भग्नदेवकुलैस्तथा॥ कूपनद्यान्तटस्थाने चत्वरे गोकुलेषु
च॥ मातृस्थाने अथ व्यायामैकस्थाने श्मशानके॥ शून्यगृहे सुकाराभेश्च
मसीमान्तरेषु च॥ ९४॥ गह्वरे पर्वताग्रे च रुवमेव मनेकधा॥ ये वसन्ति महा
रौद्राः वलिकामा महोद्यया॥ ९७॥ शान्तिं कुर्वन्तु मे सर्वं भक्तानां भक्तवत्स
ला॥ कर्मणा योगजा यस्तु दिव्यां दिव्यान्तरस्तथा॥ ९८॥ अपस्मारान्नारि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

क्षेत्रयाता शान्तिप्रभान्विता॥ चन्द्रादित्यग्रहा ऋक्षा उल्कायातनमेव च॥६९॥
नामग्रहा मुहूर्ताश्च इंकारादि शिदेवता॥ दिनाधिपादिनायोगा ध्रुवनक्ष
त्रदेवता॥७०॥ सर्वे सुप्रीतिमनसा एकचित्तव्यवस्थिता॥ ग्रहपीडा व्यपोहन्तु
भक्ता नामनुकंपया॥७१॥ येसिद्धा विविधाकाराः साधनैर्भैरवीधितैः॥
सत्वध्येयमहादानैस्तु येशौग्रैर्महाध्वने॥७२॥ ज्ञानविज्ञानमंत्रैश्च यो
गैर्नानाविधैस्तथा॥ द्विभवा वनजाच सडाहरस्या गुणयोद्भवा॥७३॥
वारव्यास्तेत्र आभौमाएकमादिदिने कथा॥ रवेर्वारि भवाः सिद्धाः पाता

40

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

लम्बलवासिनः॥७४॥सर्वज्ञादिव्यमैश्वर्य्यंयमोदामुदितासदा॥विभूतिंमे
प्रयछन्तुसर्वासिद्धिभजेनवा॥७५॥पुनरन्येचमन्त्रपीठेक्षेत्रेशायव्यवस्थिता
नानारूपधराभीमामुसिद्धासिद्धिदानृणाम॥७६॥नमोहस्तानमस्यामि
पृथगेवव्यवस्थिता॥वज्रकाकालहण्डश्चहेतुश्चमकरध्वजः॥७७॥अ
ग्निकश्चसण्डसंवर्त्तरवादकोनेभिल्लाननः॥रक्षइन्द्रोवृहत्नरश्चकालकर्णो
महाज्वलः॥७८॥वमण्डालोमेघनादश्चघण्टाकर्णोकपालिनः॥कंका
लोह्यंधकालश्चगन्धर्वाधिपतिस्तथा॥७९॥अनन्तश्चैवकूर्माक्षःअ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो॰वि॰
॥२८॥

क्षोरुद्रश्च संवरः ॥ गभस्तिर्गुल्लिको नाम्ना श्वनिलो घनवर्जितः ॥ ८० ॥ भुजगो
भानुदीप्तश्च गुह्यकेन्द्रोग्रसकस्तथा ॥ कालवर्णो हयग्रीवो नलकुंभो महाब 41
ल ॥ ८१ ॥ पद्माक्षश्च सुरूपाक्षः करालो विजयः प्रभुः ॥ सुग्रीवः सुभेंगश्च
कवन्धो भैरवस्तथा ॥ ८२ ॥ घंटारावसुभद्रश्च केतुमाली नाम महाबलः ॥ रक्तप
क्षश्च रक्षेन्द्रो भीमो यक्षाधिपस्तथा ॥ ८३ ॥ करालस्कालजंघश्च केत्लासः
पिशितासनः ॥ महामेघ महाक्रोधस्त्वाग्निकाभृकुटीश्वरः ॥ ८४ ॥ प्रवरः कुंडके
शश्च भृकुटी तेजमालिनः ॥ केकराक्षो महाप्रेतो मातलिभद्रः प्रभंजनः ॥ ८५ ॥

राम॰
॥२८॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भीमा वैरी भजिह्वश्च महाजिह्वः खराननः ॥ भीमनादो हहासश्च गजकर्णो
घजात्मकः ॥ ८६ ॥ उल्कामुखो घनारन्ध्रो घस्मराकरीकपर्दिनः ॥ महाचण्डो
ग्निदुर्वक्त्रो महाकर्णो जटाधरः ॥ ८७ ॥ एते चान्ये च बहवो नानारूपधराश्च
ये ॥ नानापीठगता ये च प्रतिपीठव्यवस्थिता ॥ ८८ ॥ लोकक्षेत्रान्तराश्चैव प्रति
क्षेत्रगताश्च ये ॥ संदोहे प्रतिसंदोहैः छोटैर्नानाविधैस्तथा ॥ ८९ ॥ ग्रामकर्पटखे
टेश्च पट्टने नगरेस्तथा ॥ गिरिकन्दरदुर्गेषु वनोपवनमेखलैः ॥ ९० ॥ सरित्स
रोमहातीर्थे महाबलपराक्रमैः ॥ नीलनीलरसंकाशै रक्तान्नायतलो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो॰वि॰
॥२९॥

वनै ॥९१॥ कपालमालाभरणास्त्रिनेत्राविछृताननाः ॥ जटामुकुटसंकीर्णा
दंष्ट्रोत्कटभयावहाः ॥९२॥ पिङ्गभ्रूपिङ्गकेशाश्च श्मश्रुरन्ताशिखाकचकेशराः ॥ म
हाफणिफणाटोपैर्भूषितांगोर्भूषिताः सदा ॥९३॥ नानारूपधराभीमाभैरवाज्ञा
नरूपिणाः ॥ व्याघ्रचर्मपरीधानाघुर्घुरामेखलान्विताः ॥९४॥ क्षेत्रपालमहा
वीर्यास्तेजस्तर्व वलोत्कटाः ॥ सर्वसिद्धिप्रयच्छन्तु अव्याहतगमिस्तुता ॥९५॥
महाभयेषुपोषु रक्षन्तु सततं नमः ॥ पातालमातरोयाश्च तथान्याभ्र
मातरः ॥९६॥ आकाशमातरोयाश्च तथानैव मुक्तम्विका ॥ स्थूलसूक्ष्मपर

40

राम॰
॥२९॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

त्वेनपंचस्कंधेष्ववस्थिता॥९७॥पराशिवानुयावान्यायोगसिद्धिप्रभान्विता॥
श्रमयाहलकिनरोहिन्द्राशाकिन्यः पत्रनाम्नता॥९८॥श्यामगहिं गुडिकाग्र
ह्याव्यंतरप्रतिनासिका॥देशाद्वयेगतायोनुपथद्वयगतास्तुया॥९९॥पंचस्था
नसमायुक्तानानागतिसमन्विता॥ तिर्यगावलयाकाराक्षपंक्तिव्यव
स्थिता॥३००॥शृंगाटपटयोगेनज्वालावर्त्तनहेलया॥मीनमसकपाविक्षे
पनकूर्मगतिस्तथा॥१॥पर्यंकपवनावल्यो[illegible]तथागोमत्स्यकोत्कटा॥
कपाटगतिविभ्रांतासंकीर्णाप्रवरास्फुटा॥२॥गतिस्तेषांप्रवर्त्तन्ते ध्यात्मा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

यो·वि· शानवर्षोनृप ॥ येचान्येदशशराज्येष्ठाः दहन्तुविजयंमम ॥ ३ ॥ येसिद्धाः यद्वि
॥ ३० ॥ धांकेचित्तपसान्त्रावताःको ॥ आचार्याः साधकाश्चैवपुत्रकाः समयास्त
था ॥ ४ ॥ आराधिकामहावीर्यास्तथाचाराधिकास्तथा तालकाश्चुवका
श्चैवयोगपीठमहाबला ॥ ५ ॥ येसिद्धसाश्चलाश्चमुद्राः केशानकुलसंभवा ॥ 43
विन्ध्यसत्यमहेन्द्राख्या ऋष्यश्चतपोधनाः ॥ ६ ॥ अङ्गाश्वानिसमाकीर्णाः
ब्रह्मास्फोदरवर्जिनः ॥ पुष्कसाः परिवर्त्ताङ्गः कांजलोहकस्तथा ॥ ७ ॥ विद्यु
न्यवक्रवर्तिश्चवीरभद्रादयोगणाः ॥ सर्वेतेहृष्टमनसाः भक्तानामनुकंपया ॥ हरः
॥ ३० ॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

॥८॥आयुरारोग्यमैश्वर्यंप्रयच्छन्तुदिनेदिने॥ कृत्वामण्डलकंदिव्यंपूजयित्वावि
धानतः॥९॥प्रातरुत्थायमतिमान्शतमेकंतुवर्त्तयेत॥ निर्विवेकपदेलीनोमे
लकंलभतेसदा॥१०॥सर्वपीठाभिषेकन्तुप्राप्नुयात्साधकेश्वरः॥चरुकामृप
देशंवासामान्याद्वमथापिवा॥११॥जायतेपद्ममानस्यत्रिकालंविमलंभ्र
मम्॥ मसडलीकनरेन्द्राणांप्रीयोभवतिनित्यशः॥१२॥दिव्यस्त्रीरांणांविशे
षेणासमयेनाविभाप्यते॥ विभूतिंवर्द्धतेतस्यकुवेरोनौवाभिभूयते॥१३॥दंष्ट्रि
णोव्यालवेतालैराक्षसैर्भूतनायकाः॥विघ्नैर्नानाविधैर्जित्वासोभाग्यम

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गुलं लभेत् ॥ १४ ॥ यशः कीर्त्तिर्बलं तेजो वर्द्धते शतशं भुवि ॥ महोत्कुब्जमते
रव्याते योगिनीविजयं भव ॥ १५ ॥ पिप्पलादेन मुनिना पृथिव्यामवतारिता ॥
मूर्त्तिर्दक्षिणामाहत्य संस्कृता परकारणाम् ॥ १६ ॥ महाकालपराख्यानं दुर्नि
मित्तनिवारणम् ॥ महाशान्तिकमाख्यायं महाव्याधिविनाशनम् ॥ १७ ॥
स्वस्थाने गृहे वापि सभायां च विशेषतः ॥ महोत्पाते च संभूते भूमिकंपेतु
दारुणे ॥ १८ ॥ मारी वा भयं घोरे पीडि उल्कापातं च जायते ॥ दुर्भिक्षं पीडिते
यत्र राष्ट्रभंगं प्रजायते ॥ १९ ॥ इन्द्रध्वजनिपाते वा प्रासादपतनेपि वा ॥ इह

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्तुहंतुश्रीमाल्लाय सर्प्पिस्यपर्वतेपिवा ॥२०॥ गुल्मसर्पप्रलंजातेशिवाग्रहप्रवेश
ने ॥ ग्रहकन्येग्रहकुलस्थेनानाशास्त्रमथापिवा ॥२१॥ उपद्रवेवयेवात्येशांति
कर्म्मक्रियासु च ॥ निमित्तमसउत्तेजातेपद्मप्रमानविधानतः ॥२२॥ महावि
घ्नविनाशांतिमंगलंविजयंशुभम् ॥ महारोगप्रशमनंसमभीष्टफलप्रद
म् ॥२३॥ शामयंतिशुभंघोरंदुःस्वप्नंवव्यपोहति ॥ स्त्रीषुसौभाग्यमायेव
सभायांराजसंसदि ॥२४॥ विवादेजयमाप्नोतियुद्धेचविजयंभवेत् ॥ ग
च्छतोध्वानिचक्षेमंग्रहेचैवसुखावहम् ॥२५॥ ब्राह्मणोवेदमाप्नोतिक्षत्रि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो॰वि॰ योपृथिवींजयेत॥ सुखार्थीसुखमाप्नोतिद्रव्यार्थीलभतेधनम्॥२६॥मा
॥३२॥ नार्थीलभतेमानंजयार्थीजयमाप्नुयात्॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांपुत्रार्थी
लभतेसुतम्॥२७॥धर्मार्थीलभतेधर्म्ममिहलोकेपरत्रच॥नदेवानापिभू
तावानप्रेतानापिराक्षसा॥२८॥ननागानचगंधर्वानसुरानचगारुडाः॥ 45
नग्रहानपिशाचाश्चानयक्षानचकिन्नरा॥२९॥नचापिमातरंकुर्युर्विघ्नं
यस्मिन्नरहेपठेत॥यद्दृष्टाकृतेपापंकर्मणामनसापिवा॥उद्धूर्वमद्धु
ड्डिंवाराचीसंधिविभुयःपुनः॥३०॥कीर्त्तयित्वाचश्रुत्वाचसर्वपापैःप्रमुच्य एम॰
॥३१॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

ते॥सुक्तंतंकुस्तनंवापिदशावाहृविधान्तथा॥३१॥व्याधितस्यपुरस्थाप्य
यःपठेत्प्रयतःशुचिः॥सर्वरोगहरंनित्यंवाग्मीभविवर्द्धनम्॥३२॥जयका
मोजयःशत्रून्प्रियकामःप्रियावहः॥यशःकामोयशश्चैवमोक्षका
मःशुभांगतिम्॥३३॥प्राविघ्नेनप्रसूयंतेगर्भिण्याश्चसुतोकसः॥कन्या
लघुवरंप्राप्यभवन्तिसुभगस्तथा॥३४॥प्रियस्करश्चैवयशस्करश्चप्र
यावहेस्वर्गमथापिपुत्रा॥धन्यस्तथापुष्यकरश्चराज्ञःसुखावहंबन्धनमु
च्यमानः॥३५॥महाशांतिकमाध्यायंपुराभैरवभाषितम्॥नदेयंतर्कैर

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

ग्धायशठायचविशेषन:॥३६॥शिवभक्तायशांतायउमामारप्रियायचहि
जदेवाग्निभक्तायदानव्यमिनिनिष्ठ्यय:॥३७॥महाशांन्तिकमाध्यायंदु
र्निमित्तनिवारणाम्॥सर्वपापहरंनित्यंसर्वदु:खप्रवारणम्॥३३८॥ ॥
इतिश्रीविद्यापीठेब्रह्मयामलेमंत्रोत्तरसंग्रहेश्रीमहाकालप्रोक्तंश्री
योगिनीविजयस्तवराजः समाप्तं शुभम्॥ ॥इतिसम्वत १९ ३५ श्रीशा
के १८०० सालमितिभाद्रवदि २ रोज ४ लिखितमिदं पुस्तकं वीर
जीवसर्मणोद्विज:॥ शुभमस्तु॥ भूयात्॥ छ॥ राम॥ छ॥ राम॥ ॥

योगवि॰

॥३४॥ युगकङ्कन्दुयुक्तेवत्सरेमध्वसितेल्निरवत्त॥ योगिनीविजयंग्रंथस्यांकवो
वेदविन्नासकः॥१॥भग्नपृष्ठिकटिग्रीवास्तब्धदृष्टिरधोमुखः॥ कष्टेन
लिखितंग्रंथंयत्नेनप्रतिपालयेत्॥१॥भग्नभयात्सदाकिल॥ ॥
यादृशंपुस्तकंदृष्ट्वातादृशंलिखितंमया॥ यदिशुद्धमशुद्धोवाममम
दोषोनदीयते॥१॥ काकाशः कसमीरणः कदहनः काम्बुकोविश्वंभ
राकब्रह्माकजनार्द्दनः कतरणिक्कांबुक्कदेवासुर॥ विश्वान्नारभटीनटः
प्रभुदितः श्रीसिद्धयोगेश्वरोलीलानाटकनायकोविजयतेदेवोमहाभै

राम॰

॥३४॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

योगिनी विजयस्तवः

समाप्तः।

47

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौन्दर्यलहरीटीका

नं० ४२८५ सौन्दर्यलहरी-
टीका/

श्री ५ को सरकार
संस्कृत महाविद्यालय

Nepal Sanskrit University, Valmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

टी॰ प॰ ॥ॐ स्वस्ति॥ श्रीगणेशाय नमः॥ ॐ नमः शिवायै नमः॥ ॥ॐ श्रीमच्छंकराचार्यचरणां
१ भोरुहद्वयीम्॥ आनंदलहरीस्तोत्रं विष्णुपदे पिलद्वये॥ ननु हरिहरविरिंच्यादिदेववृं
दमपास्य किमिति कामायनीस्तवे तत्राचरणमिति शिष्यः शंकामपनिनीषुरा[illegible]॥ ॥ॐ शि
वः शक्त्या॥ शिवः कल्याणरूपः शिवः सदाशिवः अविद्यातत्कार्यैरपि वर्जितजन्ममरणाद्य 48
नेकक्लेशरूपामंगलरहितत्वात्॥ शक्त्या कर्तुमकर्तुमन्यथाकर्तुं शक्त्या त्रिगुणात्मकसद्रू
पाविद्यापरनामधेयया युक्तः परिच्छिन्नो भवति॥ जदा प्रभवितुं प्रभुत्वं विधातुं शक्तः समस
मर्थो भवति सृष्ट्यादिकार्याणामहणं यत्करणं तत्र सक्तो भवति॥ अविद्यावच्छिन्नस्यैव ब्रह्म १
णो जगत्ति मित्तोपादानकत्वादिति भावः॥ ननु स्वतः प्रयोजनाभावात्कथं तस्य सृष्ट्यादौ प्रवृत्तिरि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सल आह देव इति दीव्यति क्रीडते इति देवः ॥ तथा च श्रीडार्यमेव प्रवर्त्तते न भगवान्सदा
दौनघुतः त्रयोजनमुद्दिश्य प्रतिना वः ॥ न चैदेवं तथा चेत्रयुक्तः ॥ तथा ॥ स्पंदितुं चलितुम
पि न कुशलः न क्षमः तस्य स्वतो निर्धर्मकत्वादिति ॥ तदुक्तं ॥ शक्त्या विना शिवे सूक्ष्मे नाम
धाम न विद्यते इति ॥ एतेन निजस्य स्वस्य शादिकर्तृत्वाद्गुणत्रयात्मकमायातुच्छतापि प्रोक्ता ॥ इ
दं च वेदांतिमते ॥ अन्यमतेपि ॥ पुंरूपस्य शिवस्य भवानीरूपशक्तिसंयोगादेव जगत्कर्तृत्वं
नान्यथेत्युक्तं ॥ तेन च शिवः शिवशब्दः शक्त्या एकारेण अकार इकारात्मकेन यदि युक्तो भव
ति तदा प्रभवितुं स्वकार्यं जगद्रूपस्थितिं कर्तुं शक्तो भवति न चेदेवं देवः स्पंदितुमपि नो सम
र्थ विना गमयितुं न शक्तः शकार वकार तिः स्वरयोरिकारपितुम शक्तत्वात् ॥ प्रभवितुं वेदा

सौं·र्य· द्विरूपतयाभ्यक्तीनवितुं शक्तोन भवति न चेदेवं। तदा॥ अत एव शक्त्या विना शिवेस्य सेना
२ मधामनविद्यते॥ इत्यत्र नामधामपदमनुच्चार्यमानत्वानर्थकस्य स्य परं चोपातुं अथवा श्री
शिवः ककारादिक्षकारांताः पंचत्रिंशद्वर्णात्मकः॥ शक्त्या अकारादिविसर्गांतषोडश
स स्वरूपयायुक्तो यदि न भवति तदा प्रभवितुं वेदादिरूपतयाभ्यक्तीनवितुं शक्तो न भवति॥ न चेदे
वं॥ तदा स्पंदितुमपि ताल्वोष्ठपुटस्पंदमपि कर्तुं न कुशलः न क्षमः॥ तदुक्तं शारदायाम्। 47
विनास्वरैस्तु नाम्नेषां जायते व्यक्तिरंजसा॥ शिवशक्तिमयास्तस्माद्वर्णाः शकुमनीषिणः
॥ इति मातृकाहृदयेपि॥ ककारादिक्षकारांतावर्णास्तु शिवरूपिणः॥ समस्तव्यस्तरूपेण ष २
ड्विंशत्तत्त्वविग्रहाः॥ अकारादिविसर्गांताः स्वराः षोडशशक्तयः॥ नित्याषोडशकात्मानः।

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

परस्परसमायुताः॥ शिवशक्तिमया वर्णाः शब्दार्थप्रतिपादकाः॥ शिवं स्वरः पराधीनो न
स्वतंत्रः कदाचन॥ स्वराः स्वतंत्रा जायंते न शिवस्तु कथंचन॥ अथवा शिवो हकारः॥ श
क्त्या बालातृतीयबीजरूपया तेन प्रसादपरामंत्रोद्धारः॥ प्रनवितुं मंत्ररूपतां गंतुं स्पंदि
तुं गेहपुटविनागं कर्तुमित्यर्थः॥ यद्वा शिवो बिंदुः शक्त्या विसर्गेणं तेनानुत्तरमंत्र उक्तः।
तदुक्तं शिवदृष्टौ॥ अहं बिंदुः विसर्गस्त्वमावयोर्योगतः परः॥ प्रकाशपरमार्थत्वात्स्फु
मंत्रोयं रत्तात्लहरीयुतः॥ अनुत्तराख्यौ वर्णौ वर्णेष्वनुत्तरई इति॥ योगिनीहृदयेपि॥ स्त्वाकारा
द्विसर्गांताद्बिंदुप्रस्पंदसंविदः॥ प्रकाशपरमार्थत्वात्स्फुरत्तालहरीयुतात्॥ प्रसृतं वि
श्वलहरीमातस्थानत्रयात्मकम्॥ एतेन शक्तेः प्रनवितुमित्यपि आख्यातम्॥ अथवा शि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं॰ टी॰ वो हकारः॥ सान्त्या अकारेणेति॥ ~~ह्र~~ इरवाग्वादिनी मंत्र उक्तः॥ स नंतो लकुलीशाख्य विद्या
३ वाग्वादिनी मतेति॥ विद्याप्रकाशिनी वचनात्॥ अथवा शैवः पंचाक्षरो द्वारेणैव यथा शिवः
शिवश्च हः शान्त्या एकारेण नमः पदेन च युक्तः शिवः शक्तिः कामः क्षितिरित्यादौ एकारस्य
प्रणवो बीजं आख्यातं नमः शक्तिरुदीरिते सा वो॥ नमः पदस्य शक्तिपदार्थत्वप्रतिपाद
नात्॥ एकारेण चतुर्थ्येकवचनेन ङे इति पदस्योक्तिः ङे कारलोपात् प्रणवित्तुं मंत्ररूपेण 48
नी ह्यादि फलमाह त्वं न चेद्देव मित्यादेः॥ प्रातिपादिकमात्रस्य मंत्ररूपताभावेन तु यत्किंचि
त्फलदानेपि असमर्थ इतो ज्ञेयः यतः शिवस्यापि सामर्थ्य प्रदानवतीति॥ अतो हेतोः॥ ३
त्वां प्रणंतुं स्तोतुं अकृतपुण्यः अनुपार्जितसुकृतः कथं प्रभवति समर्थो भवति कोन केव

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

न्तं पंच ब्रह्मांतर्गतसदाशिवस्यैवत्वत्सापेक्षा पितु ब्रह्मांतरस्यापी स्यात्॥ हरिहरविरि
चादिभिरपि विष्णुशिवब्रह्मादिभिरपि आराध्यामर्चनीयामित्यर्थः॥ वेदादिः सहराभि
प्रायेण वा योजनीयमिदं पद्यं यथा द्वितीयः॥ अतः त्वामाराध्यामिति मद्विच्छेदः तेन शिवः
शक्त्या भिन्नः परमात्मा आमा ओंकारेण पादयोजने शक्त्या भुवनेश्वरी बीजेन हरिहर
विरिंचादिभिः ओंकारेणाय दिव्युक्तः इति त्र्यं हरिपदेन ॐकारेण हरपदेन रेफस्य वि
रिंचिपदेन ककारस्योक्तैर्वै परीक्षेनयोजनेन ह्रीजलानादिति च यं तु पंचदशी विद्यांतर्गं
ह्रयामः तम च्चवी जात्मकमधुमती बीजम् ॐ इति शिव इति शिवो हकारः शक्त्या सकारेण हरिहर
विरिंचादिभिः लकारहकारककारैः वै परीक्षेनयदिव्युक्तः शक्तः शक्तियुक्तो भुवनेश्वरी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

श्री·यं· द्योतेऽस्यार्थः ॥ यद्वा सकललक्ष्मीविद्यामंत्रमूलेऽन्तरतनवार्णविमेरुस्तन्नामंत्रो ह्यारोप्यो ज्ञेयः ॥
४ यथा शिवो हकारः शक्त्याकारेण एकारेण चँ हर विरिंचादिभिर्यदि युक्तः हरिर्लकारः हरो हरि
बिंदुः विरिंचः ककारः आदिपदेन रेफो नादो नतदाप्तन वितुं नानाम्नी विद्यामंत्रमुपगंतुं
शक्तः समर्थः ॥ न चैदेवं तदास्पंदितुम पि एकमंत्रनाममुपगंतुं न शक्तः ॥ तदुक्तं ॥
तदुक्तं ज्ञानानाश्रित विद्यातंत्रेताममुपगंतुं वैमूर्लविद्यां स्पंदौ देसक लागमिसेवितां सर्वदर्शी 49
नवं द्यां वचित्कनाम कथेष्विव ॥ रश्मिःस्वरः श्रीवामाया शक्तिः रस्याच्युमादनो ऽर्धचं
द्रस्य बिंदुश्च नवार्णमेरुरुच्यते ॥ महात्रिपुरसुंदर्या मंत्रामेरुसमुन्द्रवाः ॥ इति संगोपना ४
र्थं वा चार्येण ज्ञानार्णवीयक्रमेणोक्तं इति ज्ञेयम् ॥ यद्वा शिवपदेन ककार हकार रेफाः

शक्तिपदेन एकार सकार मायाबीजानि ष्कलवितुं पंचदशीमंत्रतां गेत्तुं अत एव ईदृशो मा
याभिः पुरुषरूप ईयते इति॥ अतिरप्यमुमेवार्थमाहत्यहृत्रिंशो गोपालाष्टादशाक्ष क्षरः
रात्मा पंचदशाख्य स्वष्टादशात्मा हृरपंचदशीस्यांसुंदरिगोपालमंत्रोद्धारादिति व्याकुर्मः।
अथवा शिवशरेनोर्ध्वमुखत्रिकोणचतुष्टयं शक्तिशरेनाधोमुखत्रिकोणमुच्यते।
उत्तयं मिलितानां श्रीचक्रं प्रयुक्तं॥ चतुर्भिः शिवचक्रैश्च शक्तिचक्रैश्च पंचभिः शिवशक्त्या त्मा
त्मकैर्नैर्यं श्रीचक्रं शिवयोर्वपुरिति प्रकृत्य वितुं सच्छादिकतुं श्रीचक्रादेवसंनवतिस्त्रिहि
स्थितिसंहृतयोर्न वेती सागमविल्लमाः॥ तदुक्तं कामिकायां॥ त्वगसृग्मांसमेदोस्थि।
धातवः शक्तिमूलकाः॥ मज्जाशुक्रप्राणजीवधातवः शिवमूलकाः॥ नवधातुरयं देहो

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं·टी· नवयोनिसमुद्भवः॥ इति नवयोनिश्रीचक्रं॥ अथवा कदाचिदाघ्रातलितापुंरूपा रसवि
५ रहा वेणुनादसमारंभनादकारोद्धिवद्यं जगादिति लंत्रराजवचनात्॥ रसस्थापिका सायतीस्त
पतस्तरतयापिविस्तुपहेत्या कुर्मः ननु मीमांसकादिमते जगत्कर्तुरीश्वरस्यानावान्निर्विषयी
णीयं स्तुतिरित्याशंकापनयार्थे तामुपहरति॥ शिवइति शिवः स्वामविद्यां यातिगच्छति
चेतेइति शिवः शीङ् स्वप्ने इति धातोर्निष्पन्नमयोपियदनन्तस्यैवेश्वरत्वात्॥ शिवः 50
टि ईश्वरः यात्मा शरीरेणायदियुक्तः स्यात्तदा घमविदुंस्त्र डादिकर्तुंशक्तः स्यात्॥ तथा चक्षि
सादिकं सकर्तृकं कार्यत्वात्॥ घटवदित्यध्वा घनुमानं तदा वेदकृतयात्वं शक्तिजन्यत्वोपा ५
रगणेनोक्तेः नचैदेवं शरीरपरिमुक्तं नचेत्तदास्वेदितुमपिनक्षरालः॥ शरीरव्यतिरेके

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

णघटनावधिततस्यनिमित्तकारणत्वंस्ततोघटादिकंद्विकर्तृकमित्याद्यपिपरास्तम्॥
अतोयुक्तोस्त्वांप्रणंतुंस्तोतुंवानकृतपुण्योमीमांसकादिः कथंप्रभवतिसमर्थोभवति।
अंविस्मयेसंबोधनेवाहरिहरविरिंचादिभिः इंद्रादिभिश्चब्रह्मादिभिराध्यामर्चनीयंहेइ रा
तिभगवत्संबोधनम्‌बोध्यं म्लोकेनब्रह्मांडत्वात्सापेक्षेति॥हरिंरविरिंचादिभिरप्यारा ह
धैमित्युक्तंसाधकेतकेनप्रकारेणेसाम्रांकामाह॥तनीयांसमिति॥२॥तनीयांसं॥२॥त
नीयांसंसूक्ष्मंतवचरणपंकेरुहभवंत्वत्पादसंभोजोद्भूतंपांसुपादरजःकणंविरिं
एकी चिर्ब्रह्मासंचिन्वन्‌कुर्वन्‌लोकान्‌चतुर्दशभुवनानिअविकलंसामान्यवैकल्यरहितंय
थास्यात्तथाविरचयतिसृजति॥एनंपांसुंचतुर्दशभुवनतयापरिणतंशौरिःविष्णुः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ·टी· शेषरूपः शिरसां सहस्रेण फणासहस्रेण कथमपि कष्टेन वहति बिभर्ति हरः संहर्तारमेनं पां
६ सुं चतुर्दशानुवनतया परिणतं संहत्य स्वर्णी रुक्मनसितो ऽङ्गलनविधिं तस्मस्तानेनेजति
करोति॥ अंतरे वा॥ अत एव अग्निरिति। तस्मस्थलमिति तस्म वायुरिति। तस्मसोँति
रिति॥ तस्मजलमिति॥ तस्मसर्वं ह वा इदं तस्म एतानि चक्षूंषि तस्मानि इति तस्मस्नान
मंत्रेषु त्रतारीनां तस्मत्वोक्तिरिति विष्णुपदव्याख्यां तद्वानीप हेतु चरणाश्चत्वारः शुक्ल 51
रक्तमिश्रनिर्गुणाख्याः सत्वप्रधानः शुक्लः रजः प्रधानो रक्तः तमः प्रधानो मिश्रः गुणा
तीत इति निर्गुणः शुक्लरक्तयोराज्ञाचक्रं मिश्रस्य हृत्कमलं निर्गुणस्य सहस्रदलं स्थानं ६
शुक्ले विष्णुः रक्ते ब्रह्मा मिश्रे रुद्रो निर्गुणे सदाशिवः॥ तथा च रक्तचरणपंकेरुहं तं वं पां।
र्गु

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

त्रि सृंरजोगुणांसं चिञ्चिंतिं चिलोकान्सृजति॥ मुकुचरणामंवेरु हहनेवंपांसुंसत्वगुणांसं चि
न्त्वन्विसुरवति॥ मिश्रचरणपंवेरु हह नवं पांसुं तमोगुणांसे चिन्यन्संहरति हरः॥ तदुक्तं
दत्तत्रयेण॥ ब्रह्मसृष्टौ विधिहरीतवरक्षणेचौपादौरजोगुणमयौ तदुभेस्वमानौ॥ सं
हृतिस्थितीवितनुतो हृदयेततीयमंघ्रिंनजंस्तव हरोस्ति निरस्यविश्वम्॥ तुर्यतवैव चर
णं निरुपाधिबोधं संज्ञामतं शिवपदे सततं नमामि इति॥ अससजउ दरिद्रास्य कालजीवि
ना त्वया कथं मत्स्मृतिः कार्या तस्याः दुरुहतया बहुकालसाध्यतया चान्नस्य बुद्धिनिधि
चिरजीविस्साध्यत्वादन्ते साह॥ अविद्यानामिति॥ २॥ अविद्यानो॥ उतयाचत्वान्द्रक्षा॥
मि ति तत्सर्वमनुमितिनावः॥ अविद्यानां विद्याधर्मप्रतिपादकं शास्त्रं तद्रहितानामंतस्तिमिर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ॰टी॰ स्याज्ञानरूपांधकारस्य मिहिरो ज्ञानं तदुद्दीपनकरीत्यस्य काशिका मिहिरदीपनगरीति वे
७ षांचित्पाठः ॥ तत्र द्वादशादित्या युगपदुदये भानुर्वेति ॥ ईदृशी दीपनगरी नवतीत्यर्थः
जडानां चतुराणां शास्त्रीयज्ञानरहितानां चैतन्यं ज्ञानं तेन स्तवकरणे उत्तरोत्तरस्फूर्तिसंप
र्कः तेन मकरंदस्फूर्तिः विद्वज्जनचमत्कारधारासंपातः ॥ तथा दरिद्राणां धनरहितानां क्षु
त्पिपासातुराणां चिंतामणिगुणनिकामनोरथातिगमनकामनाविधात्री जन्मजलधौ 52
संसारसागरे निमग्नानां मुररिपुवराहस्य विष्णुरूपादिवराहस्य दंष्ट्रा उद्धारकी नव
तीत्यर्थः ॥ अत्र विशेषणचतुष्टयेन धर्मार्थकाममोक्षजनकत्वं नगवत्याः प्रतिपादित ७
म् ॥ धर्मस्य तत्त्वज्ञानसाध्यत्वात्तस्य धाने प्रथमेनोक्तम् ॥ कामस्य चातुर्यसाध्यत

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पातस्य ध्यानं द्वितीयेनोक्तम्॥ ततीयस्य तुर्यपदानार्थकत्वात् स्वरूपस्य सत्वमेवेति ज्ञेयम्।
अथ च॥ फलदानद्वारा अवार्यनवबीजात्मकत्वं भगवत्याः सूचितम्॥ तदुक्तं त्रिपुरार्ण
वे॥ हरस्य ध्यानमज्ञानां जडिमानमतः पुनः॥ इतः कामान्वितनुते दैवस्यं कजया विधो
:वाग्भवं प्रथमं बीजं वेदानां पुरतो यतः॥ त्रिपुरासंज्ञया नन्दे त्वद्रूपा विश्वविग्रहा॥ वा
च्यवाचकरूपेण आम्नोस्य मितवेनवमिति॥ विष्णुपक्षे नवतित्वयि विद्यमानत्वादंकस्था
॥ अस्य विष्णोः स्त्री ईलक्ष्मी॥ अविद्यमाना मिस्रा युक्तरूपा पीस्पर्धः॥ पुंयोगादाख्या
यामिति ङीष्॥ तया च त्वयि स्नेहं प्रपन्नो अविद्यारहितो भविष्यामीति किमत्र चित्रमि
१। ति भावः॥ मदमोदे वर्गोतैः किं न सूयते इत्यत आह॥ त्वदन्य इति॥ ३॥ त्वदन्यः॥ ४॥ त्वद

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं॰र्यः मोदैवतगणः पाणिभ्यामेवाभयवरदः अभयवरदमात्रमुद्राधारकः॥ त्वं पुनरेका प्रकृ
८ तितो वराभीत्योरभिनये यथा तथा नासिं त्वं वाभिनयमात्रधारणं नास्ति॥ अपि तु वराभ
यधात्त्वमपित्रहेतुमाह॥ भयादिति॥ यतो भयात्त्रातुं वांछासमधिकं फलं च दातुं तवच
रणावेव निपुणाविस्मत्ययः यह्॥ त्वमेवैका प्रकृतितो वराभीत्यभिनया नासिं अपि तु त्व
दन्योपि दैवतगणः अपाणिभ्यामभयवरदः एतावतासाम्येपि वैलक्षण्यं ततोपि न गर्व
साइ सत आह॥ भयादित्यादि॥ अथवा पाणिभ्यामभयवरदो दैवतगणं त्वमेवैका नाभि 53
सि॥ अपि तु॥ त्वमेव कीदृशी त्वं प्रकृतितः वराभीत्यभिनया॥ तथापि भयात्त्रातुं वांछास ८
मधिकं फलं च दातुं तव चरणावेव त्वच्चरणावेव त्वच्चरणत्वेनोपस्थितावेव निपुणौ सम

ण्यौ वित्सत्व्यय:॥ ममप्रलाव:कुत्रहहइस्मतश्राहहरिति॥४॥ हरिस्त्वां॥५॥ पुरास्मतम
थनानंतरंहरिर्विस्नुस्त्वांप्रणतजनसौभाग्यजननीमाराध्यनारीभूत्वामोहिनीरूपंविधा
यस्मरहरमपिक्षोभंमन्मथाधीनतामनयत्येनस्मरोपिनस्मील्तरस्तस्यतदधीनतात
वत्सादैनेवान्यथाप्यसंभावितमितिभाव:॥ यद्वा हे प्रणतजननेसौभाग्यजननीईकार
रूपांत्वामाराध्यो स्तव्यय:॥ स्मरोप्यतेनैवप्रकारेणत्वांनत्वावपुषाशरीरेणमहतांमुनीना
मंत:मोहेप्रभवतिवपुषाकीदृशेनरतिनयनलेह्येनरति: कामस्त्रीतन्नयनाभ्यामास्वाद
नीयेनातिसुंदरेणेत्यर्थ:॥ तदुक्तंवामकेश्वरतंत्रे॥ एतामेवपुराराध्यविघ्नंत्रैलोक्यमोहि
नीम्॥ त्रैलोक्यंमोहयामासकामारिंनगवोहरि:॥ कामदेवोपिदेवेशिमहात्रिपुरसुंदरीम्।

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं॰ ल॰ समाराध्यामन्वंश्रीकेसर्वसौभाग्यसुंदरः इति॥ लौलीरीयस्तुतिरिति॥ जनकोवैदेहकः अ
६ होरात्रैःसमाभ्रजदिति॥ जनकंएतद्विद्याप्रवर्तकःविदेहएषःवैदेहिकःकामेःअहोरात्रै
ःअहोरात्रात्मकैःपंचदशाक्षरीमंत्रवर्णैःप्रतिपदिरस्तिथिमांतकलात्मकैःसमाजगामतंमं॰
त्रमाहृतवानिति॥ एतदर्थः॥ ननुपुरुषस्यनारीरूपग्रहणंनार्यापुरुषरूपग्रहणामा
स्वर्थजनकमितिमैवत्तु॥ तत्रमत्वसाहेपयोगः कंदर्पस्यमुनिमोहकत्वंस्वसामग्र्यसंप 54
त्त्यैवनाविष्यतीत्यतआह धनुरिति॥५॥ धनुःपौष्पं॥६॥ धनुःपौष्पंपुष्पमयंसुकुमारा
नेवनत्रोपममित्यर्थः॥ मौर्वीज्यामधुकरमयीमधुकराणामाकर्षणादिकालेस्थैर्यमेवतो ६
सघतेविशिखाबाणाःपंचैवनत्वधिकाःवसंतःऋतुःकदाचित्कःसामंतःसहायरहि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

तोपि मलयमरुत्तद्दक्षिणानिलः मंदगामनः आयोधनरथः युद्धस्यनोरथः स्वयमप्येको ५
द्वितीयस्त्वेतरसहायरहितोऽनंगः शरीरेणापि रहितः तथापि हे हिमगिरिसुते ते तवापांग
लेशं प्राप्तः कामप्यनिर्वचनीयां रूपालब्ध्वा इदं सर्वमिदं यत्किंचिज्जगत्संसारवर्त्तिप्राणि
समूहं विजयते सर्वः ॥ भगवतीस्वरूपमाह ॥ कणदिति ॥ ६ ॥ कणत्कांचीदामा ॥ ७ ॥ क
णत् शब्दायमानं कांचीदाम क्षुद्रघंटिकास्वरूपं यस्याः सा तया करिकलभः करिशिशुः कुं
भस्तत्कुंभाविव स्तनभरो यस्याः सा तया करिशावकस्त्वेपरं अकः करिशुकं उक्तम् अनेनतार्डि
तिकरिकलभः करिस्त्रेह इति केचित् ॥ मध्ये उदरे परिक्षीणा स्वल्पपरिणतः परिणतः शरत्
काली नचंद्रस्तद्वत् मुखं यस्याः सा तया करतलैः धनुः कोदण्डं बाणान् शरान् पाशं रज्जु

सौ॰ टी॰ चित्रांबे स्वलिमं ऊर्ध्वांद धाना धारयंतीनोस्माकं पुरस्तात् इये आस्तां तिष्ठतु कीदृशी पुरमथि
१० तुः सा हे पुरुषिका शिवस्य सा हे पुरुषिका शिवस्य ॥ हृदोहमिति ॥ अति मानरूपा सा हे पु
पुरुषिकारूपी धारस्यैत्संभावनात्मनी स्मर्ते को वात ॥ अत्र पाशा धनुर्षो ऊर्ध्वाधिवामकर
योः अंकुशबाणायोऊर्ध्वाधो दक्षिणकरयोः ध्याने केचिद्दक्षोर्ध्वकरे पाशं वामेऊर्ध्वकरे
कुशंशास्त्रीनामिच्छति ॥ अत्र धनुरैक्षवं बाणादश्चेकमलनीलकमलकल्हारकैरवसह 55
कारमंजरीरूपास्तेत्रराजादावुक्ताः ॥ अंकुशो नानारत्नखचित सुवर्णमयं पाशोरित्कपट्टनि
र्मितः इति स्वरूपमुक्त्वा रखानंनिरूपति ॥ विसृष्टपहे पिनोस्माकं पुरमथितुः जायत्स्व १०
सुषुप्त्यवस्था नाशकस्य सम्मोहपदस्य विमोरये सा हे पुरुषिका पार्वतीरूपा आस्तां ति

स्वतुस्वरूपयोजकत्वात् मोहिनीमूर्त्तिः त्रिवक्रो नकतयानतेष्वतिसुंदरत्वादिसामान्यः ॥
उर्ध्वस्मिं मणिवेशावाद्यत्नपरं मुशालससुरत्तकं पात्रो चोकुशामेहवं धनुरिषुं पोष्यं दधानं
करैः ॥ जोपीगोपपरीरतं सुरतरोर्मूले स्थितं हारिणं स्त्रीवेशं मणिनूपुरणोज्वलमसुंदरा
संनजे सुंदरम् ॥ इति ॥ सुंदरीगोपालध्यानाभिप्रायेण चेदं संगमनीयम् ॥ ७ ॥ सुधासिं
धोः ॥ ८ ॥ सुधासिंधोरमृतांबुधेः मध्ये सुरविटपिनां कल्पवृक्षाणां या वाटी पोपवनवति
कदंबोपवनवतिपरमरंमालतारमणीये चिंतामणिगृहे चिंतामणिरत्नरचितकुट्टस्थले
कृ। दिव्यकुमंदिरे शिवएव पर्यंकाकारे मंचे शिवानां ब्रह्मविष्णुरुद्रेशानामाकारो यत्रेदृशो मंचे
॥ रवह्व रूपः परमशिवः सदाशिव एव पर्यंकः कशिपुतया स्थितः तस्मिन्निजयोवस्थाने
तथापरि[illegible]ते वेष्ठिते मणिद्वीपे नवरत्नरचि

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं·पं· यस्यास्तां॥ ब्रह्मा विष्णु रुद्र ईश्वर सदाशिवः॥ एते पंच महाप्रेताः पादमूले व्यवस्थि
११ ताः॥ इति वचनात्॥ तदुक्तं रुद्रयामले॥ यस्यतो पश्चिमं जन्म न स्वयं सोमहेश्वरः॥ स न प्रा
प्नोति परमोदश्चापं चाक्षरी मिमामिति॥ एतादृशीं त्वां कति वन धन्याः पश्चिमजन्मनः स्मरं
ति॥ कीदृशीं चिदानंदलहरीं विज्ञानसुखतरंगात्मिकामित्यर्थः॥ रहस्यर्थमिंतरं॥ गु
रुमुखादवगंतव्यम्॥ कण्ठो चीमादिनामस्यु त्वे ध्यानं चिदानंदलहरीमिसनेन पर 56
मा मंध्यानमुक्तास्तं ध्यानं हं मही मिति॥ ० ॥ मही मूलाधारे॥ कम् मूलाधारेच तुर्दले मही
पृथ्वी स्वाधिष्ठाने कं जलं मणिपूरे नाभिचक्रे स्थितं हुतवहं स्थितं वतुस्वाधिष्ठानमणिपू ११
रयोः संज्ञाव्यत्ययः॥ हंनिवमतेनेतिवा हृदि स्थनाहते मरुतं वायुं उपरि कंठे विशुद्धचक्रे

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

आकाशांभ्रमध्ये आस्ताचक्रे मनः अंतःकरणमेवसकलमपिकुलपथं षट्चक्रं नित्वा
स सहस्रारे द्वादशांते केलाँसंज्ञकेपद्माकांतेनत्रिवेनसहरहसिएकांते विहरसी सर्वः॥
पङ्क्तौ सिद्धसोपाने॥ कुंडलिन्यामहीम्नेदे योगी स्वैति मेदिनीम्॥ सलिलस्थानयोगेन ज
जलेचरति योगवित्॥ वह्नेर्नेदे जलमिव स्थानसमाप्तिं च लक्षिरवम्॥ मेरुन्देहेशी युग
तिर्यांतिकोशात् तं हरणात्॥ व्योमनेदे खेचरति मतोनेदे मनोगतिः॥ यत्र कामयते तत्र यं
ति लोकत्रयेपि च संयोजयं छिवपदे शिवएव च जायते॥ कर्ता हर्ता च सर्वत्र सुरासुरनम
स्कृतः इति॥ सिद्धविशेषप्युक्तः॥ कुंडलिनीरूपापिल्वमेवेति॥ कुण्डलिन्याः स्तावन्न इमि
कात्रयम्॥ तत्र त्रैलोक्यनमि कामहीमिसादिनो कामन्नवयन्नमिकां च स्तारत्तिन्नमिकां चाह॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰ ल॰ सुधेति॥ ९॥ सुधाधारासारैः॥ १०॥ सुधाधारासारैरमृतधारासंपातैश्चरणयुगलांतर्वि
१२ गलितैः स्वमध्यगतस्वकरकचरणमध्यमांतर्गतोत्तिः ष्यंद्रमानैः प्रपंचमानसस्था-
नादिषट्चक्ररूपं कुलपथं सिंचंती स्वतेनान्वयभूमिकोक्ता॥ अस्याः रक्तिभूमिकामाह॥
पुनरपीति रस्याम्नायाः पश्चिमाम्नायाः पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरोर्ध्वानुत्तराः शक्तेराम्ना-
याः स्वाम्यपार्थिवाप्यानलवायव्यानामसमानसाः शांभवात्मकस्य एतेषां स्थानानान्नु 57
त्तरादिक्रमेण भूमिध्यानादिमानसादिक्रमेण वा एतेषां महत्सा एषां वर्णा प्रकाशो नंते
जसास्वां भूमिं सुधाधारमवाप्य स्वच्छात्मानं स्वस्वरूपं भुजगनिभं सर्पाकारं स्वध्यु १२
ष्य वलयं सार्धत्रिवलयं कृत्वा कुलकुंडे मूलाधारांतर्गतचतुर्दलवासचकर्णिका॥ पश्चम

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ध्यवर्त्तिनि त्रिकोणे कुलहरिणि ऊर्ध्वरंध्रं विशेषस्तदितिगुहस्थ लेख्यचिपिवेणी येतदुक्तं
॥ मूलादिब्रह्मरंध्रांतां रक्तोर्णतंतुसन्निभाम् ॥ कुलकुंडलिनीं नित्यां बिसतंतुसह
स्रतनुम् ॥ ईदृशीं तां तु ॥ मत्तालिकुलहुंकाररसहस्रतरनादिनीम् ॥ अन्येयोन्मीयचक्रे॥
षु क्रमात्स्पंदतिवैन वामृ ॥ अनुत्तरपदं गत्वा पीत्वा कुलपरामृतम् ॥ अकुलात्कुलं
रूपः कुर्यात्कुले पुनः ॥ एवं मां सुंदरी ध्यायेत्तस्य सध्याने प्रकाशितमिति ॥ अधुना
श्रीचक्रमुदाहरति ॥ चतुर्भिरिति ॥ १० ॥ चतुर्भिः श्रीकण्ठैः ॥ ११ ॥ चतुर्भिः श्रीकंठैः शि
वैः ऊर्ध्वमुखत्रिकोणैश्चतुर्भिश्चतुःसंख्याकैस्तथा शिवयुवतिभिः अधोमुखत्रिकोणै व
ः पंचभिः पंचसंख्याकैरधः प्रभिन्नाभिः संबद्धाभिः इत्यनेनप्रकारेण नवभिर्मूल

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

श्री·यं· घस्तिभिः श्रीकण्ठैः कारणम्लाभिर्नवयोनिभिः यद्यम्लघुस्तिभिः प्रपंचस्यमूल
१३ कारणैर्यदुक्तं कालिकायाम्॥ त्वगासृङ्मांसमेदोस्थि धातवः शक्तिमूलकाः॥ मज्जाशु
क्रप्राणजीवधातवः शिवमूलकाः॥ नवधातुरयंदेहो नवयोनिसमुद्भव इति नव
योनिः श्रीचक्रैत्रयः चत्वारिंशत्कोणाः वसुदलमष्टदलकमलाष्टषोडशादलंत्रिव
लयं रत्नत्रयं त्रिरेखारूपं विंबरेखात्रयं एभिः साधं तिवननवनकोणाः परिकातास्त 58
दुक्तं॥ बिंदुत्रिकोणवसुकोणदशारयुग्ममन्वश्रनागदलसंभिषुषोडशारम्॥ वृत्त
त्रयं चधरणीसदनत्रयंच श्रीचक्रराजमुदितं परदेवतायाः॥ इति॥ प्रस्तारवशाच्चि १३
कोणस्याधस्थितकोणद्वयस्याष्टकोणान्तर्गतत्वाच्चिचत्वारिंशत्वं॥ अस्योद्धारक्रम

स्रः॥ स्तनस्थलेष्टमांतेनस्र त्र्यंश्रयोपरापितम्॥ विन्यस्य विनजेदृक्षं चत्वारिंशत्द्विनागतः
॥ षष्ठे षष्ठे पंचमे तृतीये च तृतीयके॥ चतुर्थे च तृतीये च षष्ठे षष्ठांशकेपुनः॥ तिर्यग्य
नावचिन्हानि तेषु सूत्राणि पातयेत्॥ नवयाम्योत्तरायाणि तेषामुभययाग्रतः॥ आ
द्यद्वितीयतुर्याणां तथापंचमषष्ठयोः॥ सप्तनवमयोर्विद्वान् ग्निबाणकलांशकात्
पुराणाद्यष्टवैयत्लेपरम्॥ तद्बहिर्वसुपत्राह वसुपत्राहृतद्बहिः॥ षोडशास्रदं॥ र्वले
त्रितयसंशोभितत्रिरेखांचितभूगृहम् त्रियामनिलयं द्वारचतुष्टयसुशोभितम्॥ सर्वतो
जोमयेदिव्यं सोमसूर्यानलात्मकम्॥ इति॥ ११॥ त्वदीयं सौंदर्यं॥ १२॥ हे तुहिनगिरिक
न्ये त्वदीयं सौंदर्यं तुलयितुमुपमानोपमेयताभावेन तुलयितुं वर्णयितुं विरिंचप्रभृतयः
बुधः॥ मध्य वहिः मुः अमतैव सद्दिरावहि धमा चतुरे षानमगोपितं श्रीचक्रेजा

सौ·ल· कस्मादयः कविंद्राः कथमपि कल्पांतेसा हृद्यपापनयात्॥ उपमानानां वासिनां वः॥ भ्रमर
५४ ललना: देवांगना: भ्रमराणां ललनं विलासो येषां तेसाधक इति वा॥ उत्सुकादौ लंघ्या॥
त्सौंदर्यं मनसा स्वालोकयध्या त्वा तपोभिः दुष्प्रापां गिरिशसायुज्यपदवीं यांति आप्नुवं
तीत्यर्थः॥ एतेन ध्यानस्य भोगमोक्षप्रदत्वमुक्तं भवति॥१२॥ नरं वर्षीयांसं॥१३॥ वर्षीयां
सं वृद्धं नयनविरसं कुरूपं नर्मसु कामक्रीडासु जडं अनभिज्ञं मे तादृशमपि नरं मनुष्यं 59
तवापांगालोके अपांगे नयनांतालोकनं तस्मिन्पतितं तान्राजनं शतशो युवतयो नुधावंति
कीदृश्यः॥ गलद्वेणीबंधाः विचलितकबरीभाराः कुचकलशाद्विस्रस्ता भ्रष्टाः सिचयाः कं ५४
चुलिका यासां ताः हठान्निष्कारणात् त्रुट्यत्कांच्यः छिन्नाः क्षुद्रघंटिकाः यासां ताः विगलित

४ उक्ताः अष्टोत्तरीयाइ सर्गः ।। अपरं त्रिपंचकं सत्त्व पति ।।२३।। द्वितीये पत्रे चात्रात्र४
न्हितौ मूलाधारे षट् चात्राद्दले पार्थिवतत्त्वरूपा सप्तविंशतिरूपमयः पार्थिवतत्त्वा
नि पंचैव तन्मात्राणि पंच भूतानि पंच ज्ञानेंद्रियाणि पंच कर्मेंद्रियाणि अंतःकरणं च
तुष्टयं कालः प्रकृति पुरुषं महत्तत्त्वादिः अष्टाविंशतिः त्रिचत्वारिंश संबंध भेदेन द्वि गुणानि
चत्वारिंशति तेन षट् चात्रात् ।।२४।। एषो नामाये वसंते तु स्वके मणिपूरे द्वि पंचाशद्दले आ
प्यातत्त्वानि षड्विंशति पंच भूतानि पंच तन्मात्राणि पंच कर्मेंद्रियाणि पंच ज्ञानेंद्रियाणि
पं तेषामर्थं चिन्मनाइ त्रिंशो वशान्ति नैदेः द्वि पंचाशात् ५२ कुंताते स्वाधिष्ठाने द्विषष्टिद
लेतैजसतत्त्वानि एकत्रिंशात् त्रिचत्वारिंश विनागोन द्वाषष्टिः ६२ अनिले अनाहते च

सौ·यं· तुः पंचाशद्दले वायव्यतत्त्वानि सप्तविंशतिः महत्तत्त्वान्तं तत्पार्थिवतत्त्वानि शिवश
५५ क्ति विभागेन चतुः पंचाशत् ५४ द्वि विविशुद्धचक्रे द्विसप्ततिदले व्योमतत्त्वानि षट्
त्रिंशत्॥ शिवशक्तिसदाशिवईश्वरशुद्धविद्यामायाकलाविद्यारागकालनियतिपु
रुषप्रकृतिरहंकारबुद्धिमनोज्ञानेंद्रियकर्मेंद्रियशब्दस्पर्शरूपरसगंधपंचभूतानी 58
शिवशक्तिविभागेन द्विसप्ततिः ७२ मनसि आज्ञाचक्रे चतुःषष्टिदलानि मानसत
त्त्वानि द्वात्रिंशत् तथाहि परा चतुर्विधा परापश्यंती मध्यमा वैखरीति॥ इच्छा ऐं सौः क पितथा
क तुंकार पितुं अपक तुं प्रतिक तुंलरा ॐ मितिं ज्ञानं हि चतुर्विधं सर्वमाखं बनं निरालंबनं १५
तत्र चैंसौः लंबनं त्रिविधं ज्ञातज्ञेयस्वरूपेण निरालंबनं अपि त्वमहं त्वदीयं मदीयमि

तिचतुर्विधं॥ क्रियाससविधाइष्टं शर्तेस्वाध्यायः जपः पूजा तपोदानमिति ऊं ढं लीन् उ
मिकाभेदेन चतुर्विधास्मृताः स यः प्रसाचक्तिः विश्वो तिरिति मातृकाक्षधा वर्गा
ष्टकलेदात्॥ एवं ह्यानि वर्णाक्षि वर्गाक्ति विभागेन चतुःषष्टिः॥ एवं पार्थिवादितत्त्वरूपा
षष्ठ्युत्तरत्रिशतेमरीचयः॥ ग्रोतधाः॥ तदुक्तं ऊं क्रिया तंत्रे॥ मादेपराचतुर्धास्याद्विती
ये चापि पंचधा स्मृती ये वेदना ज्ञाना चतुर्थे सप्तधा क्रिया॥ पंचमी ऊं ढं लीद्धि द्धिः षष्ठी
स्यान्मातृकाक्षधा परितो जायते हंसा सा च व्योमपतिः स्मृता॥ षड्विंशत्यधिकाः प्रो
क्ताः कंठस्थानसमाश्रया॥ इच्छातुर्जायते ज्ञाना सा च वायोरधीश्वरी॥ सप्तविंशति
रश्मीरश्मी तोपतिः सा ताहता श्रया॥ ज्ञाना स्यात् क्रियाभ्रका सा चरनीश्वरमता॥

सौ॰ पं॰ एकत्रिंशत्त्रिमपतिः स्वाधिष्ठाते समाश्रिता। क्रियातः कें उत्ती मक्तास्तास्मात्स्वलिख
२६ नाधिकास सप्तविंशतिरश्मीनां मणिपूरसमाश्रया। कें ऽ मामात्रका जातास्ता साहिते
रीश्वरीमता॥ अष्टाविंशतिरश्मीनामधिपा धारमाश्रिता॥ शिवशक्ति विनाशेन सि
द्धिविधाशांनवक्रिया॥ पश्चुत्तरं च विंशानमेवं रांतुमरीचयः॥ परादिशक्तिभिः षि
ड्भिनीयकैः सहिताः पुरा॥ द्विसमसप्तैव चीलिशतान्याहुर्मेणीषिणः॥ एवं स्मरण 59
मात्रेण जीवन्मुक्तो महीं चरेत्॥ सर्वेषां स्मरणाशक्तः पश्चैवैकमपि स्मरेत्॥ एषां स्म
तितो लोकाः पापहा स्वजनास्तु नः॥ लक्ष्मीवान्ध्यानतो जीवन्मुक्तोरश्मिजाले वसे २६
दिति॥ तथा स नैव शिवस्य निष्प्रपंचस्य परमार्थकरी पराशाशान्स्वेच्छपंचानां मात्

ग्रुतन्वानां

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रूपिणी अन्वयानां मार्गयोगा त्रैकापीठाश्च जायते ॥ पराचैव तथा ज्ञाना क्रिया कुं
डलिनीति च ॥ मातृका चाष्टधा प्रोक्ता परा भेदास्ततः स्मृताः ॥ कुंडलिनी मातृकाम्नांबो
डशीनामर्वैषिका ॥ नानाविधं सुविततं तंत्रमेतत्खडत्वयम् ॥ उस्मिन्नेशांनवे पश्चा
ज्ञागदेतच्चराचरम् ॥ अथ पार्थिवादि चक्रेश्वरीणां नामानि ॥ उड्डीश्वरः उड्डीश्वरी जो
लेश्वरः जालेश्वरी ॥ पूर्णेश्वरः पूर्णेश्वरी ॥ कामेश्वरः कामेश्वरीपरा ३० इंद्रिया
श्रया इंद्रियाश्रया इंद्रियाश्रयपरा ३२ गोचरा गोचरापरा ३४ लोकमुख्या लोकमुख्य
परा ३६ देवता देवतापरा ॥ संवित्संवित्परा ४० कुंडलिनी कुंडलिनीपरा ४२ सुषु
म्णा सुषुम्णापरा ४४ प्राणसूत्रा प्राणसूत्रपरा ४६ स्पंदा स्पंदपरा ४८ मातृकामा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰ यं॰ लकापरा ५० स्वरोत्सवामयरोत्सवीपरा ५२ वर्णजः वर्णजपरा ५४ शास्त्रजः शास्त्रजप
१७ रा ५६ वर्णज्ञानः वर्णज्ञानपरा वर्गजः वर्गजपरा ६० संयोगजः संयोगजपरा ६२ मं
त्रविग्रहः विग्रहपरा ६४ एतेभ्यागेनेयां द्विरलेख्याः चतुष्कं चतुष्टयं वामरेखेच
तुष्क चतुष्टयं दक्षिणरेखे पद्मवासिनां तु॥ चतुष्कं पंचकं चैव चतुष्कं सप्तकं पुनः॥ च
तुष्कमष्टकं चेति क्रमान्मानसरश्मयः॥ इति षट्कोणरंजनमुक्तं॥ इति पद्मिनी॥ प 60
नवाहिन्यां॥ उक्ता निरश्मिता मा नि मिथुनमाला यां तु। एतेषां नामांतरा एवं कालिय
या। त्रिपुरसुंदरी त्रिपुरसुंदरः॥ हृदयदेवी हृदयदेवः ४ शिरोदेवी शिरोदेवः॥ शि १७
खादेवी शिखादेवः। कवचदे० नेत्रदेवी नेत्रदेवः अस्त्रदेवी अस्त्रदेवः॥ कामेश्वरी

कामेश्वरः ॥ नगमालिनी नगमाली । निस्पन्दिन्ना निस्पन्दिनः ॥ नीरञ्जनी रञ्जः । चनँवा
सितीचनँवासी । महावज्रेश्वरी महावज्रेश्वरः । शिवाहूती शिवाहूतः ॥ त्वरिता त्वरि
तः ॥ कुलसुन्दरी कुलसुन्दरः नित्या नित्यः ॥ नीलपताका नीलपताकः ॥ विजया विजय
ः ॥ सर्वमंगला सर्वमंगलः ॥ ज्वालामालिनी ज्वालामाली । विचित्रा विचित्रः ॥ महानित्या
महानित्यः ॥ परमेश्वरी परमेश्वरः ॥ परमेश्वरमईँ । मित्रीशामयी मित्रीशामयः । षष्ठी
शामयी षष्ठीशामयः ॥ उड्डीशामयी उड्डीशामयः ॥ चर्यानाथमयी चर्यानाथमयः ५६
एते पार्थिवरश्मयः ॥ अथा व्यरश्मयः ॥ लोपामुद्रामयी लोपामुद्रामयः ॥ अगस्त्य
मयी अगस्त्यमयः ॥ कालतापनमयी कालतापनमयः ॥ धर्माचार्यमयी धर्माचार्यम

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मौं॰र्यै॰ यः॥मुक्तकेशीश्वरीमयी मुक्तकेशीश्वरमयः॥दीपकज्ञानाथमयी दीपकज्ञानाथमयः
२८ ॥विस्नुदेवमयी विस्नुदेवमयः॥प्रभाकरदेवमयी प्रभाकरदेवमयः॥तेजोदेवमयी ते
जोदेवमयः॥मनोदेवमयी मनोदेवमयः॥कल्यानदेवमयी कल्यानदेवमयः॥रत्न
देवमयी रत्नदेवमयः॥वासुदेवमयी वासुदेवमयः॥रामानंदमयी रामानंदमयः॥
॥अणिमा सिद्धिः अणिमा सिद्धः॥लघिमा सिद्धिः लघिमा सिद्धः॥महिमा सिद्धिः महि 61
मा सिद्धः॥ईशित्व सिद्धिः ईशित्व सिद्धः॥वशित्व सिद्धिः वशित्व सिद्धः॥प्राकाम्या सि
द्धिः प्राकाम्या सिद्धः॥मुक्ति सिद्धिं प्राप्ति सिद्धः॥सर्वकाम सिद्धिः सर्वकाम सिद्धः॥ ब्रा॰ २८
ह्मी ब्रह्मा॥महेश्वरी माहेश्वरः ५२ इतिजज्वरश्मयः॥ सय तैजसरश्मयः॥ कौमारी
भुक्ति सिद्धः॥इच्छा सिद्धिः इच्छा सिद्धः॥प्राप्ति सिद्धिः॥२

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कौमारः वैस्नवीवैस्नवः॥वाराही वाराहः माहेंद्री माहेंद्रः॥चामुंडा चामुंडः॥महा
लक्ष्मी महालक्ष्मः॥सर्वसंक्षोभिणी सर्वसंक्षोभणः॥सर्वविद्राविणी सर्वविद्राव
णः॥सर्वाकर्षिणी सर्वाकर्षणः॥सर्ववशीकारिणी सर्ववशीकरणः॥सर्वोन्मादि
नी सर्वोन्मादनः सर्वमहांकुशी सर्वमहांकुशः॥सर्वखेचरी सर्वखेचरः सर्वबीजा
सर्वबीजः॥सर्वयोनिः सर्वयोनिः॥सर्वत्रिखंडा सर्वत्रिखंडः॥त्रैलोक्यमोहनचक्र
स्वामिनी सर्वत्रैलोक्यमोहनचक्रस्वामी॥प्रकटयोगिनी प्रकटयोगिनी बोद्ध(?)र्ग्नांगी
कामाकर्षिणी कामाकर्षणः॥बुद्ध्याकर्षिणी बुद्ध्याकर्षणः॥अहंकाराकर्षिणी अहंका
राकर्षणः॥शब्दाकर्षिणी शब्दाकर्षणः॥स्पर्शाकर्षिणी स्पर्शाकर्षणः॥रूपाकर्षिणी रूपा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ·ल· कर्षिणः॥ रसाकर्षिणी रसाकर्षिणः॥ गंधाकर्षिणी गंधाकर्षिणः॥ चित्ताकर्षिणी चित्ता
१९ कर्षिणः॥ धैर्याकर्षिणी धैर्याकर्षिणः॥ स्मृत्याकर्षिणी स्मृत्याकर्षिणः॥ नामाकर्षिणी ना
माकर्षिणः॥ बीजाकर्षिणी बीजाकर्षिणः ६२॥ इति तेजसरश्मयः॥ अथ वायव्यमरीच
यः॥ आत्माकर्षिणी आत्माकर्षिणः॥ अमृताकर्षिणी अमृताकर्षिणः॥ शरीराकर्षिणी
शरीराकर्षिणः॥ सर्वाशापरिपूरकचक्रस्वामिनी सर्वाशापरिपूरकचक्रस्वामी॥ गुप्तयो 62
गिनी गुप्तयोगी॥ अनंगकुसुमा अनंगकुसुमः॥ अनंगमेखला अनंगमेखलः॥ अ
नंगमदना अनंगमदनः॥ अनंगमदनातुरा अनंगमदनातुरः॥ अनंगरेखा अनं १९
गरेखः॥ अनंगवेगिनी अनंगवेगः॥ अनंगांकुशा अनंगांकुशः॥ अनंगमालिनी अ

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नेगमास्त्री ॥ सर्वसंक्षोभण चक्रस्वामिनी सर्वसंक्षोभण चक्रस्वामी ॥ गुप्ततरयोगिनी
गुप्ततरयोगी । ब्रह्मदर्शनांगी ०२ सर्वसंक्षोभिणी सर्वसंक्षोभणः । सर्वविद्राविणी स
र्वविद्रावणः ॥ सर्वाकर्षिणी सर्वाकर्षणः सर्वाह्लादिनी सर्वाह्लादनः ॥ सर्वसंमोहि
णी सर्वसंमोहनः । सर्वस्तंभिनी सर्वस्तंभनः ॥ सर्वजृंभिणी सर्वजृंभणः सर्ववशंक
री सर्ववशंकरः ॥ सर्वरंजिनी सर्वरंजनः । सर्वोन्मादिनी सर्वोन्मादनः ॥ सर्वार्थसा
धिनी सर्वार्थसाधनः सर्वसंपत्तिपूरिणी सर्वसंपत्तिपूरणः ५४ खणनाम्नसाः ॥
सर्वमंत्रमयी सर्वमंत्रमयः ॥ सर्वद्वंद्वक्षयंकरी सर्वद्वंद्वक्षयंकरः ॥ सर्वसौभा
ग्यदायकचक्रस्वामिनी सर्वसौभाग्यदायकचक्रस्वामी ॥ संप्रदाययोगिनी संप्रदाययो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

२० गी॥सोरदर्शनांगी॥सर्वसिद्धिप्रदासर्वसिद्धिप्रदः॥सर्वसंपत्प्रदासर्वसंपत्प्रदः सर्व
सौ॰ र्य॰ प्रियंकरीसर्वप्रियंकरः॥सर्वमंगलकारिणीसर्वमंगलकारा॥सर्वकामप्रदासर्वका
मप्रदः॥सर्वदुःखविमोचिनीसर्वदुःखविमोचनः॥सर्वमृत्युप्रशमनीसर्वमृत्युप्रश
मनः॥सर्वविघ्ननिवारिणीसर्वविघ्ननिवारणः॥सर्वांगसुंदरीसर्वांगसुंदरः॥सर्व
सौभाग्यदायिनीसर्वसौभाग्यदायी॥सर्वार्थसाधकचक्रस्वामिनीसर्वार्थसाधकच 63
क्रस्वामी॥ॐकौलोत्तीर्णयोगिनीॐकौलोत्तीर्णयोगी चैत्रवरदर्शनांगी॰२सर्वज्ञासर्वज्ञः
॥सर्वशक्तिःसर्वशक्तः॥सर्वैश्वर्यप्रदासर्वैश्वर्यप्रदः॥सर्वज्ञानमयीसर्वज्ञानम २०
यः सर्वव्याधिविनाशिनीसर्वव्याधिविनाशनः॥सर्वाधारस्वरूपासर्वाधारस्वरू

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पः॥ सर्वपापहरा सर्वपापहरः॥ सर्वानंदमयी सर्वानंदमयः॥ सर्वरक्षास्वरूपिणी
सर्वरक्षास्वरूपी॥ सर्वेप्सितफलप्रदा सर्वेप्सितफलप्रदः सर्वरक्षाकरचक्रस्वामिनी
सर्वरक्षाकरचक्रस्वामी॥ निगर्भयोगिनी निगर्भयोगी श्रीचरणौ नांगी॥१२ वशिनी वशी
॥ कामेश्वरी कामेश्वरः॥ मोदिनी मोदी॥ विमला विमलः॥ अरुणा अरुणः॥ जयिनी
जयी॥ सर्वेश्वरी सर्वेश्वरः॥ कौलिनी कौली॥७२॥ अथ मातृसा:मरीचयः॥ सर्वरो
गहरचक्रस्वामिनी सर्वरोगहरचक्रस्वामी॥ रहस्ययोगिनी रहस्ययोगी श्रीचरणौ नांगी॥२
॥ बाणिनी बाणी॥ चापिनी चापी॥ पाशिनी पाशी॥ अंकुशिनी अंकुशी॥ महाकामेश्वरी महा
कामेश्वरः॥ महावज्रेश्वरी महावज्रेश्वरः॥ महाभगमालिनी महाभगमाली॥ महात्रिपुर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·पं· सुंदरीमहात्रिपुरसुंदरः॥सर्वसिद्धिप्रदाचक्रस्वामिनीसर्वसिद्धिप्रदाचक्रस्वामी।परा
२१ पररहस्ययोगिनीपरापररहस्ययोगी॥सांख्यदर्शनांगी·२॥श्रीमहारिकाश्रीमहारिक
॥सर्वानंदमयचक्रस्वामिनीसर्वानंदमयचक्रस्वामी॥परापरातिरहस्ययोगिनीपरापरा
तिरहस्ययोगी वैदिकदर्शनांगी·२ त्रिपुरात्रिपुरः।त्रिपुरेश्वरीत्रिपुरेश्वरः।त्रिपुरसुंदरीत्रि
पुरसुंदरः।त्रिपुरवासिनीत्रिपुरवासी।त्रिपुराश्रीः त्रिपुरश्रीः।त्रिपुरमालिनीत्रिपुरमाली। 64
त्रिपुरसिद्धात्रिपुरसिद्धः।त्रिपुरांबिकात्रिपुरांबिकः॥महात्रिपुरसुंदरीमहात्रिपुरसुंदरः।
महामाहेश्वरीमहामाहेश्वरः महामहाराज्ञीमहामहाराजः॥महामहाशक्तिः महामहा॥ २१
शक्तः॥महागुप्तामहागुप्तः॥महामहाज्ञप्तिः महामहाज्ञप्तः॥महामहानंदामहामहानंदः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

महास्यंदामहास्यंदः॥ महामहाज्ञायामहामहाज्ञाप्तः १४९॥ इतिमानसाः॥ इत्यनेनप्रका
रेणायेमस्मरंतिस्तेषामुपरिसहस्रारेतच्चपादांबुजयुगंरक्तमुकुलात्मकंतयोर्मध्येस्तस्मी
न्महाश्रीचक्रनगरसाम्राज्ञारक्तश्रीपादुकांरस्तयाभितमइति॥ एवंरश्मिमत्रमेऊर्वन्सा
धकोविजितेंद्रियः॥ धनधान्यायुरारोग्यपांडित्यादिपदंव्रजेत्॥ एवंश्चक्रदेवीनांमंतयोगोनि श्रीधव
वेदितइतिफलश्रुतिः॥ यत्तु॥ आधारादिद्विद्विचक्रेअग्निसूर्यसोमावस्थानं॥ तत्राग्ने
रष्टोत्तरशतंकिरणाः द्विताचुद्रकेचरवेः षोडशोत्तरकंकिरणाः॥ वन्हौवायौचषट्त्रिंशदुत्त
रंशतंकिरणाः सोमस्यमनस्वितनस्विनमेस्विचवसन्॥ तदुक्तंभैरवयामले॥ अष्टोत्तरशतं
वन्हेः षोडशोत्तरकंरवेः॥ षट्त्रिंशदुत्तरंतेजःसोमस्यपरिकीर्तितम्॥ इतिभास्वाते॥ अथ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ·टी· त्रिभिः श्लोकैर्वीरभवोपासनोपयुक्तं ध्यानादिकमुच्यते॥ तत्र सात्त्विकं ध्यानमाद्येनाह॥ आ
२२ रक्तोत्पलेति॥ १०॥ आरक्तोत्पलाभ्यां॥ आरक्ता लीनचंचरीकारुचिङ्गां नायुतं चाभिषु तेज श्री
तोजःहे वङ्कस्तन्मये चतुरं ये यस्यास्तां वरो वरमुद्रा त्रासत्राणमभयमुद्रा स्फटिकगुटिकास्र
टिकीमालापुस्तकं च करे यस्यास्तां त्वां सकृदेकवारमपि नत्वा सतां सज्जनानां नणितयो वाच
ः कथं संनिरधते सन्निहिताः न भवंति॥ तत्कथमपी सर्थः॥ कीदृश्यो भणितयः मधुक्षीरद्रा 65
क्षामधुरिमधुरिणः मधु वान्माक्षिकवत् क्षीरवत् आवर्तितदुग्धवत्॥ द्राक्षावत् मृद्वीका
वत् मधुरिमधुराणः माधुर्यधुर्वहाः इत्यर्थः॥ तत्रैव राजसध्यानमाह॥ कवीन्द्राणामिति २२
॥ कवीन्द्राणां चेतः ये संतः कृति चित्रियंतः अरुणामेव नवतीमजंते॥ समीसंतः चा

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ग्भिः सतां हृदयानां रंजनं विदधति ॥ भवंती कीदृशी कवीन्द्राणां वर्णयितुः । श्लेषाणां
चेतांस्येव कुमुदवनानि वा लालपरुचिंतु छत्स्य यंकिरणकारिचततन्त्रकाशिकाभिस
र्थः ॥ वाग्भिः कीदृशीभिः विशिंष्टिवेयस्याः सरस्वत्याः तरलतरंग छटालि शायाम्शृंगार
लहरीकामरसप्रवाहः तद्वत् गंभीराभिः निगूढार्थप्रतिपादिकाभिः यथा सरस्वत्याः कामो
र्मीको गूढः तथा गूढार्थाभिरित्यर्थः । यद्वा अमी सतां रंजनं सरस्वत्यास्त्ररंजनं विदधति ॥
तरलतरंगैः स्त्रिपुरुषाणां तरलतरा समृद्धा यायाम्शृंगारलहरीम्शृंगाररसतरंगास्तैर्ग
भीराभिरित्यर्थः ॥ १६ ॥ सवित्रीभिः ॥ १७ ॥ हे जनतिघा वांसा वित्रीभिर्मातृकाभिकाभिः
राशिमणिशिलाचंद्रकांतमणिपाषाणस्तस्य संगः न उपमानं चंद्रकांतमणिरित्यर्थः ॥ द्रू

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं·ल· इत्यभिहितत्व इति न्यायात्॥ तद्रुचिः कांतिः यासां ताभिः वशिन्याद्याभिः वशिनीकामेश्वरी
२३ मोदिनीविमलाअरुणाजयिनीसर्वेश्वरीकौलिनीभिः सहयस्त्वां संचिंतयति स महतां का
व्यानां महाकाव्यानां कर्ता भवति कैर्वचोभिः कीदृशैर्भंगिसुभगैः नानाविधशब्दरचनावै
दग्ध्यविशेषाभंगयस्ताभिः सुभगैः शोभनैः वाग्देवीवदनकमलामोदमधुरैः सरस्वती
मुखारविंदसौरभवन्मधुरैः हृद्यैरित्यर्थः॥ [illegible] मध्यचूतोपयुक्तैः होमो ध्यानादिकमाह त 66
नुछायाभिः॥१८॥ तरुणतरणिश्रीसरणिभिः बालादित्यकांतिरलंकृताभिस्तत्सदृशी
भिरित्यर्थः॥ तनुछायाभिः शरीरकांतिभिः करणभूताभिः सर्वां दिवं आकाशं उर्वीं पृथ्वीं २३
ति अरुणिमनिमग्नां लोहितकांतिकवलितां यः स्मरति अस्य कवेः का अपि न उर्वश्यप्सरस

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नत्तु हृहृरिंनां

वृषपानमवंति॥ अपितुनवंस्थेवक्रेस्यतो बिम्पतोयेवनचारिणः गहहरिणाः गणास्तु
रत्रासानावातलहृलज्ञालीनंशोत्तमानंनयनंपासांताइत्यर्थः॥ अदितिदृष्टानांसुरांगना
नांकामरूपतयानयनवारुत्ववर्णनमनुपपन्नम्॥ कामकलाध्यानमाह॥ मुखंबिंदुवल्वे
ति २८ मुखंबिंदुवत्वा॥ २९॥ मुखंबिंदुमितिबिंदुमेकंईकारोर्ध्वविषयवरूपंमुखतयामु
खेकृत्वाध्यात्वातस्यमुखस्याधःहराधंस्यधोमुखत्रिकोणंयोध्यायेत्॥ हेहरमहिषिमहे
शपलितवमन्मथकलांक्लींबीजस्यईकारस्वरूपस्वरंसवनितासंक्षोभंनयतीतिफलमति
लघुस्यतितुच्छं॥ अतएवविधिफलमाह॥ रवींहस्तनयुगेयस्यास्तांचिलोकीमपिस्याम्
श्रींधुंम्रमयतिक्षोभनयतीत्यर्थः॥ एतदेवोक्तंचतुःश्लोक्यां॥ बिंदुसंकल्प्यवक्त्रंतुतदधःस्था

Nepal Sanskrit University, Valmeeki Campus, Kathmandu

सौं·यं· न्तुरहृयम्॥ तदर्धः सपश्चार्धंतु चिंतयेत्तदधोमुखम्॥ इति॥ तथा बिंदौ तद्वन्द्वमारोप्य
२५ ।तदधो बाहुयुग्मकं तदधः कुचयुग्मं तुदधो योनिमेव चेति॥ त्रिलोकमयी स्तने तेनास्या
अपि कामकलारूपते सुगमं भवति॥ तदुक्तं रुद्रयामले॥ तन्नो महाबिंदु मुखी चंद्रसूर्यस्त
नद्वया॥ सुमेरुहार्धकलया शोभमानामहीयसा॥ पातालतलविन्यासा त्रिलोकीयं तवां
बिके॥ कामराजकलारूपा जागति सचराचरेति॥ अत्र हरार्धपदेनाधोमुखत्रिकोणात्मि 67
कायोनिरुच्यते॥ होहकारस्तस्य रवि नागोष्ठे धोमुखो योन्याकारस्तिष्ठति॥ अथवा हरः
शिवेति वर्णद्वयं तस्मार्धं शकारवकारयोर्लोपादिकाराकारो वा स्यये न संहितां प्राप्तो॥ ए २५
काररूपो भो निर्भवति॥ अथवा हरोरविशारः तदर्धं रेफवकारयोर्लोपात्संहितायां॥ एइ

त्रिरूपं यद्दाहरो हंसः परं हकारस्सकारयोर्लोपाद्बिंदुविसर्गाभ्यां बिंदुत्रयमवशिष्यते
तत्रैवं योजना हरार्धेसंः ई इति स्वरूपं ध्यायेत्॥ केन प्रकारेण बिंदु हकारोपरिस्थं मुखं रू
त्वात्तस्याधो विसर्गात्मकं बिंदुद्वयं कुचद्वयं रूपत्वात् तदधः मन्मथकलां योनिं ध्यायेत्॥ इत्स
तु पंगाइति॥ एतत्कामकलारूपमतिगोप्यं॥ तदुक्तं संकेतपद्धतौ॥ एतत्कामकलाव्याप्तं
गुह्याद्गुह्यतरं महत्॥ नाशिष्याय प्रवक्तव्यं नाभक्ताय कदाचन॥ एतस्य कामानं मातु
रुद्धारनसुयोजयेः आस्याच्छादनमिव तस्मान्नैतत्प्रकाशयेत्॥ सोमान्मोहान्भगवा
द्वैद्युष्याद्वाप्रकाशयेत्॥ सोचिरान्मृत्युमाप्नोति शास्त्रघातविपादिभिरिति॥ तृतीय
बीजसाधनोपयुक्तं बीजमाह॥ १९॥ किंरतीमेगेत्य॥ २०॥ यः साधकः त्वां हृदि साधत्ते

सौं॰ टी॰ सहस्राब्जे ताधिपद्मगरुडध्वजस्वरूपिणो रवेरिह ध्यानमयति॥ ज्वरप्लुष्टे ज्वरदग्धं सुखय
25 ति त्वां कीदृशीमंगोत्थः किरणनिकुरंबस्तेजःसमूहः सएवयोमृततरसः स्वधाद्रवस्तं
किरंती कांति च हिमकरशिलामूर्त्तिमिव चंद्रकांतमणिमूर्त्तिमिव एते नन्वेतद्रूपं ध्या
नप्रकारं॥ दृष्टा कीदृग्पारस्तु धाराभिरसिरया अमृत धारासंपातनप्रणालिकयेत्यर्थः॥
सुखं विंदुरगादिना कामकलायाः स्थूलं ध्यानमुक्तं इदानीं सूक्ष्मध्यानमाह। तटिल्ले 68
खातन्वीमिति॥२०॥ तटिल्लेखातन्वी॥२१॥ तव कलां मूर्तिं महांतः सनकादयः महे
पद्मादवीं सहस्रारे मनसा ध्यायंतः परमाल्हादलहरी अतिशयितसुखप्रवाहं द २५
धति धारयंति मनसि कीदृशीं मदितेनाशितेमलमायेन मलं कामक्रोधादिमाया ए

नारि सिद्धा विद्या। कलांकीरंत्रीं तडिल्लेखावत् विद्युच्छटावत् तन्वीं सूक्ष्मां तपनरश्मि
ज्ञा वैश्वानरमयीं सूर्येंदुवह्निरूपबिंदुत्रयवतीं षण्णां कमलानां आधारादिसंज्ञानां
उपरि सहस्रारे निषण्णामुपविष्टां मि स्मर्थः॥ तदुक्तं काश्मिमते॥ इति तेगादिता कामक
लाया बाह्यभावना॥ एवमेवाधुना वक्ष्ये भावनामांतरालिकीं मूलादिब्रह्मरंध्रां
तं स्फुरद्विद्युल्लताकृति॥ ध्यायेत्कुंडलिनीं देवीं त्वद्धिया हरस्वरूपिणीम्॥ षट्चक्रभेदि
नीं देवीं तां बिंदुत्रयात्मिकाम्॥ तामेवार्धकलारूपां चिंतयेत्स्मेरकानने॥ एवं भावना
याजुष्टपरमानंदनिर्भरः॥ संसारसागरं भीमां पदीकुरुते शिवे इ स्मर्थः॥ २२॥ भ गो.
वानि त्वं दासे॥ २३॥ हे भवानि मयि दासे त्वं सकरुणां दृष्टिं विरं तघयच्छरति संशयं।

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·यं· स्तोत्रं नुवांशुन॥ नवानित्यमिति॥ एतावन्मात्रं यः कथयति श्रीघनागोयावल्लोचरतित
२६ देवत्वं तस्मै निजसायुज्यपदवीं दिशसि शयपद्मसि कीदृशी मुकुन्दो विष्णुः ब्रह्मा धाता
इन्द्रः पाकशासनः एतेषां स्पृहं तेन नीराजितं पदं यस्यास्तामि स्पर्धः॥२२॥ त्वयाहृत्वा
वामं॥२३॥ त्वयाशंभोः वामं वपुः हृत्वा अपरमपि दक्षिणशरीरार्धं सपरित्वसेनइ 69
च्छामूर्त्तिरहितेन मनसा करणेन हृतमम्बदिति॥ शंके तर्कयामि॥ त्वयाहितदेवशति
पादयामित्वद्रूपं सकलमरुणात्मनं रक्तवर्णं शर्वार्धमेवासीत्॥ त्रिनयनं त्रिलोचने
शर्वेत्वर्धेनयनमासीत् कुचाभ्यामानम्रं वक्रं प्रथमेन कुचेन न यथासीत्॥ पुनः रद २६
मुकुटं कुटिलो वक्रः शशी चन्द्रः आधेयत्वेन रूढा धारत्वेन विद्यते यस्य ततारुटि सं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

शक्तिरूपालं चतन्मुकुटं चेति तद्विषयेयत्रेति कर्मधारयोत्तरबहुव्रीहिः पूर्वं तव
मुकुटमात्रमासीत् तन्न शक्तियुक्तं स्य वाकुटिलत्र शक्तितो धृमासीत् तन्नतु संपूर्णाकुटि
श लेखीति भावः ॥२३॥ जगत्सूते धाता ॥२४॥ क्षणचलितयोः चंचलयोः तव भ्रूल
तिकयोः आज्ञामालंब्य प्राप्य ति ॥ यथा हि धाता ब्रह्मा जगत् संसारं सूते सृजति हरि
विष्णुरवति रक्षति रुद्रः क्षपयति कारणानूतं प्रापयति यथा घटादेर्मृदादिरूपताप
तत्कारणात्मकं जगत्तिरस्कुर्वं स्वमपि वपुः शरीरं ईशः [illegible]यति तिरोधत्ते सदापूर्वः स्थ
शिवः सदाशिवः सर्वं तदिदमनुगृह्णाति स्वात्मनि बीजभावेन स्थापयति पुनः सृ
ष्टेरनुग्रहाय ॥ तदुक्तं सौंनवीदीपिकायां ॥ सृष्टिस्थित्युपसंहारविधिनानुग्रहात्मक

सौं·टी· म्॥ रुसंपंचविधंयस्यतंनुमः शाम्भवंतेशिवमितिः॥२४॥ त्रयाणांदेवानां॥२५॥
२७ हेपरशिवेतवचरणद्वयीपरिरजाविरचितासात्रिगुणजनितानांसत्त्वरजस्तमोज-
नितानांत्रयाणांदेवानांब्रह्मविष्णुरुद्राणांपरशिवेतस्यत्रिभुवनेइतिपाठःतेवे
स्त्रजायतः तस्मात्तावुद्वहंतिइतित्वसारोहहनंयन्मतिपीठंतस्यनिकटेशाम्भ-
वसंतरं॥ एतेस्थिताकीरणाः मुकुलितकराग्रंचोत्तंसाः तेमुकुटेयेषांतेपतंतीत्यर्थ 70
ः॥ उक्तंचदेवीपुराणे॥ विष्णुरजाःसहस्राणिशिवरूजानज्ञातानिच॥ अंबिकाचर
णार्चार्याःकल्पांतांहीतिषोडशीमम्॥ इति॥२५॥ विरंचिःपंचत्वं॥२६॥ हेसतिहेपति २७
व्रतेअस्मिन्महासंसारेविरंचिःब्रह्मापंचत्वंमृतिंनजेतहरिर्विष्णुर्विरतिंनाशम्

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

न्नोतिकीनाशोयमः विनाशं मरणं व्रजति धनदो कुवेरः निधनं प्राणवियोगं या
ति माहेन्द्री महेन्द्रसंबन्धिनी दृशां नां च हुषां वितति: परंपरा वितन्द्रा विगततन्द्रापि
संमीलयति असौ त्वत्पतिः विहरति क्रीडति तथा तथैवायं भवात् इति भावः ॥२६॥
जपो जल्पः शिल्पं ॥२७॥ यन्मे विलसितं तत्तव सपर्यापर्यायः पूजाचार नाम धेयो भ
वतु विलसितमेवाह ॥ जल्पः स्वच्छंदाना षणं जपो भवतु सकलं शिल्पं हस्तव्यापारः मु
द्राविरचनं भवतु गतिः स्वेच्छागमनं तव प्रादक्षिण्यक्रमणं भवतु अशनादि भोजना
दि तव आहुतिविधिः होमकर्म भवतु संवेशः शयनं प्रणामो भवतु अखिलं सुखं नि
द्रादि आत्मार्पणदृशा भवतु विसर्गः ॥२७॥ ददाने दीनेभ्यः ॥२८॥ दीनेभ्यो दरिद्रेभ्यः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰ ल॰ आज्ञानुसरन्त्री वां दासरन्त्री श्रियं लक्ष्मीरहानेउपयन्ति सति समं देव्यन्यके सौंदर्य
२८ मेवप्रकरं लावण्यसमूहम धुरं विकिरति मंदारस्यसुरतरुविशेषस्य स्तबकः गुच्छः त
द्वत्सुभगे अस्मिन्नतवस्तवचरणोनिमज्जनं निलीयास्वादरसमनुभवतु मच्चक्षुर्णो
जीवात्माकरणचरणोः मनः सहितश्रोत्रादिज्ञानेन्द्रियात्मके चरणोः षड्वरणतां षड्व 71
णत्वं यातिस्पृह्यः ॥२८॥ सुधामप्यास्वाद्य ॥२९॥ इति नयं सत्वादिनयं च जरा वा धेयं
तेषाम सुंमरणं चहरिणांएतादृशीमपिसुधामास्वाद्य विधिज्ञातमखाद्याः विश्वे सर्वे दिवि
षदः देवा विपद्यंते म्रियंते कृतुकराले भयानके स्वेडे समुद्रमथनोद्भूते विषेकवलित २८
वतः नहि तवतः शंभोः न कालस्य मृत्योः कलनं यस्स न कालस्य मृत्योः कलनं प्राप्ति

वीतम्लानं तस्य करिणां हे जननि तव तातं कम हिमाकर्णां संकरणाञ्जनाव: म्ल मिसत्र
न्नन मिति ध्व विलासाः ॥२९॥ किरीटं वैरिंचं ॥३०॥ वैरिंचं ब्रह्मसंबंधिनं किरीटं मुकुटं
पुरः अग्रे परिहर त्यज कैटभभिदो विष्णोः कठोरे कठिने कोटीरे मुकुटे स्खलसि जंभा
रिं इंद्रः तस्य मुकुटं जहि सजजहाती सर्थः ॥ कथं हे तेर्नेट्रिम ध्यमपुरुषे कवच प्रयो
गो यं धातूना मनेकार्थत्वात् ॥ यद्वा हन धातोगमनार्थं च तया जहि गमय अन्यतः धेर
मा ये सर्थः ॥ एतेषु प्रणॉमादिषु ब्रणाम्रेषु सत्सु प्रसभं हठात् भवं स्वगृहमागतस्य भवस्य
शिवस्याभ्युत्थाने सति तव परिजनानां सखीनां उक्ति विजयते शोभत इत्यर्थः ॥३०॥
चतुःषष्ट्या तंत्रैः ॥३१॥ चतुःषष्ट्या चतुःषष्टिसंख्याकैस्तंत्रैः शास्त्रैः सकलं भुवनम।

सौ·टी· त्रिसंध्यायां वंदयित्वा पशुपतिः शिवः स्थितः तत्तत्सिद्धिप्रसारणपरतंत्रैः उपदेशा
२९ कैः त्वमिति वंधायसुनस्ते तेन तव शास्त्रं क्षितितलं धरणितलमवातीतरत् अवतारया
मास ॥ कीदृशो अखिलपुरुषार्थानामपि धर्मार्थकाममोक्षाणां एकघटनायां तत्स्वप्र
योजनसाधनेस्वतंत्रमन्यान्पेक्षमिति स्पष्टः ॥ ३१ ॥ लोपामुद्राविद्यामाह ॥ शिवः शक्ति
ः कामः ॥ ३२ ॥ हे जननि अमी ते वर्णास्तव नामभावयवतां त्वन्मंत्रराजए व तव नामत 72
स्य अवयवतां घटकतां भजंति ॥ वर्णानेवाह ॥ शिवो हकारः शक्तिः सकारः कामः क
कारः क्षितिर्लकारः । अथ गाहः सर्वबीजव्यवच्छेद सर्वकोपर बीजोपक्रमाय रविः ह २९
कारः शीतकिरणः सकारः स्मरः ककारः हंसो हकारः शक्रो लकारः तदनु तदनंतर

मार:

मिस्यपिरर्व बीज व्यव छेदाय परास कारः ककारः हकारः रिः लकारः वीहृश्याव।

र्णाः अवसानेषु रवं उत्र यां तेषु तिस्रुनिः हृल्लेखा निः भुवनेश्वरी बीजेः हृदि लेखेव

जागर्ति प्राणशक्तिरियं परा हृल्लेखा कथ्यते तस्यात्मा यावाचिंस्यवेन वाल। अनया

रहिताः सर्वे निर्जीवा मंत्रराशयः अतस्तु सर्व मंत्राणामियमुक्ता धिनी मतेति स्वछंद

संग्रह वचनात्॥ यदिसं बंध इस्यर्थः॥ कामराज विद्यामुद्धरति॥३२॥ स्मरं योनिं लक्ष्मी

३३॥ स्मरं ककारं योनिमेकारं लक्ष्मीमीकारमिदं त्रितयं तत्वमतो मंत्रे ह्र चैन्तेनिधायत

तत्सा व्यहर त्रयं रोपयित्वा संस्थाप्य एवं कस्मे सस्ता धकाः हेनि स्यैर्व्जि पंक्ति कीदृशाः नि

रवधिः सवसान मस्यायो महानीगः ऐहिकामुष्मिक दुःखासंभिन्नासुखसंततिः त

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ·यं· हिङ्कोरस्सिकास्तथं तः चिंतामणिमातृकास्तन्त्र वोयोगुणः तं लुस्तत्र निबद्धोहरूपः
३· ।हकाररूपो वलयः अनुलोमप्रतिलोमतया कारो येस्तेय हृचिंतामण्यो पद्यसोचिं
तामणिगुणस्त्वक्षरणकालेतत्र निबद्धानि। अष्टदलयानीन्द्रियसम्हलानियेस्ते शि
वाग्नौ शिवशक्तिरूप वागीश्वर वागीश्वरीसंमीलनेजातवन्होसुरभि घृतधाराहुति
शतैः घृतधाराहुतिशतैः ज्वलंतः होमेसंपादयंतः।साकर्षत्वं नेजुहु स्नु कृतस्य मंत 73
र्भध्येयःसुरभिः घृतधाराहुतिशतैतैरे तिशिवाग्नौ महानोगरसिकाष्टणाहुतिरसि
काः इतिवार्थः अग्नेवाय्वर्णवेदेसोनागण्काउेकामोयोनिः कमलावन्त्रपाणिगुह ३·
हसोमातरिश्चाभ्रमिंद्रः ।।पुनर्गुहासकलामायपेषापुरः स्वेषाविश्वमातादिविद्येति

।ऋग्वेदेपि॥ इंद्रो मायाभिः पुरुरूप ईयते इति इंद्रः॥ परमैश्वर्ययुक्तोऽखकारः मायाभि
र्हंस्त्रेरवाभिः बहुरूपं ईयते तथा हि हंस्त्रेरवा याः पंचधा षोढा चतुर्धा विभागाः स्त्रिधाल
वंति तत्र च हकार रेफ ईकार बिंदु सा कल मह्लिभिरिति षोढा विभागेन कामराजो ऽस्मिन्निः ह
काररेफः ईकारः बिंदुरिति चतुर्धा विभागेन शक्तिरूपो ऽस्मिन्निरिति एतस्याः विद्यायाः
पंचदशाक्षरत्वमुक्तं मानसोल्लासे देशापंचकनेदेन शपंचविलासिनः॥ सा ह्रिणी पं स्प
चाहरी यस्मात्तस्मात् संचदशाक्षरी॥ जायते वर्धते अस्ति परिणमति नश्यतीति पं
चदशाः॥३३॥ शरीरं त्वं शंभोः॥३४॥ हे भगवति त्वं शंभोः शरीरं कीदृशं चाशिमिहिरो
चं रस्यैवैहोर होस्त नोयन्ने तत्तथा। तदुक्तं सर्प चंद्रोस्त नो दशास्तावेचनयत्नेस्मरते।

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सो॰ यं॰ उक्तौ तादृकयुगलमिसेषा चैदिकीश्रुतिः ॥ तवात्मानं नवात्मानं वद व्यूहात्मकं भैरव न
३१ स्वरूपं मन्ये ॥ व्यूहस्य ॥ कालव्यूहः कुलव्यूहो नामव्यूहस्तथैव च ॥ ज्ञानव्यूहस्तथै
चित्तव्यूहस्तस्मादनंतरं ॥ नादव्यूहस्तथा बिंदुव्यूहस्तस्मादनंतरम् ॥ आत्मव्यूहस्त
था व्यूहजीवस्तस्मादिति तेन च ॥ नवव्यूहात्मको देवः परानंदः परात्मकः ॥ नवात्मा भैर
वो देवो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ परानंदा परा शक्तिः चिद्रूपानंदभैरवी ॥ तयोर्यदा साम 74
रस्यं जगत्संपद्यते तदा चेति ॥ तत्र कालव्यूहो निमेषादिकल्पांतावच्छिन्नाकालस्तत्समु
दायकुलव्यूहो नीलादिरूपभेदः नामव्यूहः संज्ञासमुदायकः ज्ञानव्यूहो विज्ञाना ३१
स्कंदः भोगव्यूहो निर्विकल्पकास सविकल्पकसमुदायः चित्तव्यूहोहंकारचित्तबुद्धि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

महत्मनः समुदायः नादब्रह्मः परापश्यंतीमध्यमावैखरीरूपः बिंदुब्रह्मः सात्मब्र
ह्मः स्वात्मांतरात्मपरमात्मज्ञानात्मरूपः जीवब्रह्मः मनुष्यपशुपक्षिसर्पादिरूपः स
तोहेतोश्च ध्येयो ध्येति संबंधः गुणप्रधानभावः वांयुवायोः साधारणतया तुल्यतया
स्थितः कीदृशयोः समरसैरेनैकात्म्येनयः परानंदः ३ तस्य प्रतिर्व्याप्तिस्तत्परयोस्तदधीन
योस्तल्लिप्तयोर्वर्तिनात्मानमिस्य प्रेनेवात्मानमिस्य पितृचिस्पाठः॥ तत्रेनवः शिवः।
२४॥ मनस्त्वं व्योम त्वं २५ हे शिव युवतित्वं मनः अंतः करणमसि व्योमसाकाशं म
रुद्वायुस्त्वमसि। मरुत्सारथिरग्निस्त्वमसि आपो जलं भूमिः पृथिवी त्वयि परिण
तायां समस्तां परं भिन्नं कार्यं नास्ति त्वामेव नावेन लीलाविषेयोनविहानं दाकारं स्वात्मा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰ टी॰ नेबिम्बवपुषाऽऽत्मरूपेण बिम्बयेकिमर्थं परिणमयितुं परिणामं प्रापयितुं॥ लदुक्तं
३२ चतुःशत्यां॥ त्रिपुरा परमा शक्तिराद्या तां महेश्वरी॥ स्थूल सूक्ष्म स्वभावेन त्रैलो ७
क्यात्तस्त्रिमातृकाम्॥ रुद्रली सततिः शोषतत्त्वाम स्वरूपिणी॥ यस्यो परिणता
यातु न किंचित्परमिष्यते॥ इति॥ प्रथमान्तसादिषड्दन्वय ग्रोत्तवानुस्वान्तौ देव 75
देव्योपतिम्लोकं पियात्रिः श्लोकैः स्तौति ३५॥ तवाज्ञाचक्रस्थं ३६॥ तवाज्ञा चक्रस्थं
त्वेदृक्षितिलत्तमम ध्यस्थितपनः सूर्यः ग्रात्रीचंद्रसूर्ययोः कोटिसंख्य रुकांतिध
रं परं शंभुं परशंभुं नाथाख्यं परचित्तापरचिद्रूपा परिमिलितां आपार्श्वे परिष्वत ३२
यामनागंपं शंभुं नुन्तान्याराच्यनरुजयन् लोकोनस्कजनः लोलोकन्नवनेरविम

लोकत्रये हि निश्चितेन निवसति कीदृशो निरालोके प्रकाशाः लोको लोकालोकांतरस्य
भैरव प्रकाशात्स्वर्शं ॥ तथा च श्रुतिः ॥ न तत्र सूर्यो विभाति न चंद्रमा नेमा विद्युतो ।
भांति कुतोयमग्निः ॥ तमेव भांतमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वमिदं विभाति ॥ अत्र
कर्णिकायां ॥ परशंभुनाथपादुकां पूजयामि ॥ परचिदंबाश्रीपादुकां पूजयामि ॥ इ
ति संपूज्य ॥ चतुःषष्टिषु दलेषु रवीन्दुचतुःषष्टि रश्मयः ॥ नाथश्रीपादुकां ॥ सं
बाश्रीपादुकां पूजयामीति मूलैः पूजनीयाः एवमनुचक्रे षष्टिक्रमः ३६ क्रमपादपला
भस्मरश्मिमुखदेवदेवोत्तोति ॥ ॥विसृष्टौ ते ३७ ते तथाधिष्ठानभूते विसृष्टौ कंदस्य
षोडशारदलचक्रे स्फटिकवद्विषदं भवतं व्योमजनकं गगनकारणं शिवं भो मेश्वरनाथना

सौ. र्ल. मानं ॥ देवीमपि व्योमेश्वर्यं वां वंदे कीदृशी शिवेन सामानं व्योमनं व्यापारः व्योमकृतन
३२ नानुकूलो यस्यास्तां ययोः व्योमेश्वरव्योमेश्वर्योः कांसा यांस्या बहिर्गच्छं सानास्फजे
गतीजगाम्नाति बीजसंततिः ॥ चकोरीव विलसतिज्योत्स्नाते कीदृशी ज्योत्स्नाशिकिरणेन सारू
प्यास्सम्भार्नसरणिः सुषुम्णापद्धतिर्यस्याः सातथा अतएव विधूतान्तर्ध्वान्तातिर 76
स्त बाह्यविषयव्यासंगतिरिस्पर्धः ॥ कृएकमलककर्णिकायां ॥ व्योमेश्वरनाथश्री
पादुकां पूजयामि ॥ व्योमेश्वर्ये वाम्बापादुकां पूजयामी तिसंप्रदायपरितो हृस्समति
रयमयन्त्रानंदनाथश्रीपादुकांतदं बाम्बापादुकां पूजयामीति तन्नामां तेसंयोज्यन्य ३३
स्याः पश्यान्ते लिकमाः ॥३७॥ समुन्मीलत्संवित् ॥३८॥ समुन्मीलंतिप्रकाशमाना

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यासं वित्तजलस्तानं तदेव परिमलमकरंदः ॥ तदुत्सिक्तं महत्तां योगिनां मानसमेव
मानसं तत्र चरंतीति ते ॥ अतएव किमप्यनिर्वचनीयं हंसः हंसे हंसेश्वरं हंसेश्वरीरूपे
तजे हंसः सोहं स्वाहा परमहंस हंसेश्वर नाथ पादुकां पूजयामीति ॥ सोहं हंसः स्वाहा ।
वा हंसेश्वर्यं परमहंसांबा श्रीपादुकां पूजयामीति तयोर्नजिनमंत्रः हंसउत्पहूरहृये
वातन्मंत्रः ॥ यदाज्ञापालयो[illegible]धारणात ॥ अष्टादशगुणितां अष्टादशसंख्याके नं
श्र नां विद्यानां वेदचतुष्टयोपवेदचतुष्टय षडंगपुराणन्यायमीमांसा धर्मशास्त्ररूप
णां परिपालितः प्रकाशा हंसस्य धर्म्मिमाह ॥ एवं हंसद्वंद्वं दोषाद्रोषम व्युत्पत्तुणां ॥ स
मलं निर्मलं स्याध्यत्ते सविद्यारूपसंपर्करूप दोषं विनाशय ॥ गुणमखंडानंदाद्वैतानंद

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ. टी. रूपत्वां कनत्कीस्पर्शः ॥ अत्रोज्ज्वलेत्यः पयोजुष्यमिवे स्पर्शः ॥ र्या क्रमस्य करोतीव
३४ । क्रमग्राससतेजस मुख्यदेवेदव्यो ग्राह ॥३८॥ तव स्वाधिष्ठाने ३९॥ हे जननि तव स्वे दधि
ष्ठिते स्वाधिष्ठाने नाभिचक्रे दक्षादले याग्निवन्नमे स्वाधिष्ठानमणिपूरयोः स्वसंवेप
रीसंहु तवहमग्निं अधिष्ठाय निरतं स्थितं संवर्त्तसंवर्त्तेश्वरनामानं। तं इसिडुं तां
च स्थितां महती अतिशयितां समयां महासमयासंज्ञिकां ईडे स्तौमि यदालोके यस्य स
वर्त्तस्य महति शालोके तीक्ष्णतरज्वालाजालोचनानिवेक्षा मञ्चलिते संजिती की
लहरणक्रोधेनसमारम्भे लोकान् ॥ चतुर्दशभुवनानि दहति सति दयार्द्रा करुणार्द्रा ३४
कोमला सिस्रहा तिष्ठति यावत्तात्तेत्तवसममास्तुरूपा दृष्टिः शिशिरमुपचारं रचो

स्यसंपादनेनपुनर्जीवनंकरोतीत्यर्थः॥ क्रमप्राप्तापर ऋषिमुख्यदेवदेव्यो प्राह ३९
तडिद्वं तंयास्यासा ४० कामप्रनिर्वचनीयंमणिरैरैकब्रारणां पड्दलेस्मोमध्ये वर्तिक्रम
लमेवैकब्रारणंगृहंयस्यतमोवत॥ रूपामेहस्यवर्णंमेघंमेयेस्यरसमतेस्यरापरस्व
यींयंतिषयेकीहशंज्ञात्स्यासौदामिन्यो रूपाम्तेस्वर्यपरनामधेययातडिद्वंतंसौदामि
नीमनोस्तोकीहरूपा तिमिराणामंधकाराणामस्तानानोवापरिपंथिनाशकंस्फुरणंको
तिपरिकलयापुनः कीदृशो नानारत्नाभरणपरिणद्धं वृत्तं॥ ३२ धनुर्यंततेपुनः कीह
शोहररूपेणप्रागुक्तेसंवर्तेस्थरेलस्वर्येणतसंतप्ति॥ संतमोविस्मर्यादपिधातो
र्नेष्ठाभिनुवनेवर्षंतिसिंचंत॥ ४० ॥ क्रमप्राप्तपार्थिवरऋषिमुख्यदेवदेव्यो प्राह॥ त

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं·पं· वाधारेमूले ॥ धरातत्वद्वद्धिष्ठितेमूले स्वाधारे चतुर्दलमध्याधारे च स्रोत्वा स्वसङ्गा
३५ ररसो चितेन संतत्परयासम यपारव्य आत्मासहनवात्मानं नवरूटमहाविद्यात्मकं
पद्मारवेति नवमूर्हरूपेन चरवेडनात्मात्मकं वा वस्तुतो नवरसरूपे रसे विभुसँतिष्ठ ३
तेन वरसा श्रुनिनयापत्रतारहां पत्महतांड वं तस्य विशेषस्तस्यनटमनितायकं वं
देमनेरतिपापाठः ॥ एतान्यामुनामो लास्येन्वर्यो दिनरर वात्मशिवाभ्यां इदं जगत्। 78
जननजननीमत्मातापितृपुत्रं जज्ञे जातेकीदृश्याभ्यां दयविधिमुद्दिश्यपरपयास
नाथाभ्यां महासंसारानंतरं जगदुत्पत्तिमनुसंधाय दयया करुणया परसनाथाभ्यां ३५
युक्ताभ्यामिस्पर्थः। स्विस्व होमी लितानु यहेण यथा पूर्वं जगदुत्पन्ने अतों वरसं तोषे

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

णः नास्त तां ऊच समुत्सुकां मां देव देवी मां जगदिदं मातापितरमज्ञातं मातापितराव
पिपुत्रे जाते सती हातिशयेन नश्यतइति भावः ॥४१॥ इदानीमुक्तलादि चरणं तें सं
स्तौमि ॥ ॥ गतै मौलिकात्वे ॥४२॥ हे हिमगिरिसुते ते हेमसुवर्णघटितं किरीटं कः कीर्त
यति तथापि तमीशं स्तौमि मालिकारत्न विशेषणानां गतेः प्रासे गगनमणिभिः द्वादशा
दित्यैः मित्रवरुणनामकैः संघट्टितं प्रशिक्षतयाप्योतितोयस्य मुकुटस्य छायायाः पु
रतोन कांतिविलोपेन शावत्वं नाना वर्णाचित्र शावलं कर्तृयो नासीरं प्सुनासीरः इंद्रः
तत्संवेधि धनुः कार्मुकं किमिति धिषणां बुद्धिं बध्नाति जनयतीत्यर्थः ॥४२॥ धुनोतु ध्वां
तं नः ॥४३॥ हे शिवे तव चिकुरनिचयः सलकसमूहः नोस्माकं ध्वांतमज्ञानं धुनोतु

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं·पं· माद्यापलुकीदृशां तुलितं रलितं विकसितं यदिंदीवरं रूपा मकरंलं तस्य वृतं येन तत्॥
३६ घनं निविडं च तत् तिमिरं धं चिकणं चेति तत् गास्सम्मस्तु खं यदा ये चिकुरं भी यं सो रम्य सं सौरभं
हजेस्वाला विकंउ पत्न धुंथि मितुं वत्समघनतरं रः तस्य वाटीतं रत्नवनं तत्र ये विर
पितः कल्पवृक्षास्ते षोस्तु मतसः पुष्पाणि अत्र चिकुरनिकुरंबे वसंतीस्य हेमन्मे धरु
वहंतीसिंदूरं धध तवस्सी मेतसरणिः द्विधाकृत केशपाशाः मध्ये रेखापद्धतिः नोस्मा 79
कं हे मंकल्याणं तनोतु विस्तारयतु कीदृशी सिंदूरं वहती कमिवत्र बलं बलि मोयः
कवरीभारः केशपाशाः स एव तिमिरं मंधकारं तस्य त्विषां कांतीनां त्वी धामि तिपोठति ३६
मिर रूप यां लुंणां रंदैः सम्हैः वंदीकृतं विवृतिं स्फुटीतं नवमार्क किरणमिव बाल्नादि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

त्पमभूरवमिवपुनः कीदृशी सीमंतसरणिस्तववदनस्य यासौंदर्यलहरी लाव
ण्यतरंगतस्परीवाहार्थंयस्त्रोतस्तत्सरणिः प्रणालिकेव परीवाहो नामोद्धृतज
लबहिःसरणं तेन सौंदर्यस्यातंतपरिहरितत्त्वं स्यत्पते ॥४४॥ स्फुरालेः स्वाना
वीत ४५॥ स्फुरालेः कुंतलैः परीतं वेष्टितं तैलवच्छ्यामुखं कर्दपंके हरु चिंकमल
रो कांतिं परिलवति तिरस्करोति कीदृशैरलकैः स्वानां व्याप्तस्वनावात् चातुर्वर्ण्यादिभ्य
उपसंख्यानमितिष्यञ् स्फुरालेः कुटिलैः वेष्टितस्यापर परिमावल्ल मुचितमेवेति ध्वनिः
॥पुनः कीदृशैः अलिकुलस्य भ्रमरसमूहस्य तिरस्कृतिः अलिकुलस्य सान्द्रीकृता यैस्ते
: अलिकमलनिर्मीलितिरितिपाठे अलिकालकस्य मानकांतिभिरिस्पर्धः ॥ यस्मिन्न

सौ॰ ल॰ स्मरमथनस्य शंभोश्चक्षुरेव मधुलिहः भ्रमराः माद्यंतीति कीदृशे दरस्मेरे
३७ ईषद्धसिते दशनरुचयः दंतकांतय एव किंजल्कानि येषु तैः रुचिरे मनोज्ञे सु
गंधौ सौरभशालिनि ४५ ललाटं लावण्य॥ ४६ तव ललाटं लावण्येन सौंदर्ये
ण द्युता कांत्या च विमलं यदाभाति तन्मुकुटघटितं द्वितीयं शकलं चंद्रखंडं म
न्ये॥ तत्र हेतुमाह॥ विपर्यासन्यासात् उभयमपि संभूय मिलित्वा परिणमति॥ तत्र सु 80
धालेपनामृतलेपनस्यूतिः खंडयोरेकीभावो यत्र स राकाहिमकरः पूर्णिमाचंद्रः परि
म णमतीति संपद्यते इत्यर्थः॥ विपर्यासे ह्येवं॥४६॥ भ्रुवौ भुग्ने किंचित् ४७॥ हे भुवनेतिज ३७
गत्त्रयस्य भंजननीलोइमेतरी ये भ्रुवौ सव्येतरकरगृहीतं चापं महस्तोद्धृतं निगूढांतरमा

च्छादितमधरे रतिपतिः कामः प्रकोष्ठे मुष्टौ वस्तु गायति आच्छादयतीति मन्ये। कीदृशेष

ज्यां भ्रां किंचिन्नु नेत्रे षट्द्वे मधुकरश्रेणि चिकैरा भ्रमरतुल्याभ्यां श्वेतो गुणो मौर्वी यत्र ते। विस्मुप

हेतुवननयंत्रंगस्य विशेषणं द्वे समाने सखी ४७॥ अहः स तेसर्वं॥४८॥ तवर

श्मिणां नयनम कोल्मकतयास्त्वयोत्मकत्वाद्धेतोः अहः दिनं सृते वामं नयनं रजनी ना

तो यकतया चंद्रत्वाच्छैं स्त्रियामां रात्रिं च सृजतीति नवतती या दृष्टिः सा समा पितादरे तिज

नयती सर्वः॥४८॥ विश्वासा कल्याणी॥४९॥ तते तव दृष्टिः विजयते इत्यन्वयः कीदृशीब

हूनां नगराणां विस्तारस्य विश्वासस्य विजयादृग्निभवा तु॥ तासां नगरीणां नाममिर्व

वहरणां व्यवहारस्तु योग्या बहुनगरविजयेति पाठे बहूनां नगराणां विस्तारस्य विजये

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ·पं· यस्याः सातदे वदर्शयति विशाला विस्तीर्णा विशाला नाम नगरी कस्याणी कल्पा नगुण
३८ विशिष्टाग्रं धर्वनगरी चम्पुनरुचिः अलकांतिः उवलयेरिदीवैरेः पृथ्वीमंडलेस्त्रापे
ध्यायेद्भुमयाकांक्षायेध्या नाम नगरी सपाधारण्याः कारणप्रवाहस्य आधारभूता धर्म
शानामुनगरी किमपि मधुरा स्व निर्वचनीयमनोहरगुणा मधुरानाम सम्म नगरी मधु
रामधुरा रम्यनगरी मधुनिर्मितेति विम्बको ज्ञाता नौगवती कानोगः श्रेमातहती। 81
कः स्वार्थपाताल नगरी च अवंती मनुजनंरहेती अवंती नाम नगरी ॥४८॥ कवीनां
संदर्भः ॥५०॥ तवालिकनपतं लजारसोचनं कर्तं कृताकृत्याहेपः अपांगस्फुरणं ता ३८
वे वन्नेमरकलभौ षट्पद बालकौ कलीयुग्य समग्रं चंतौरह्या स्स यासंसर्गायस्य

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

न्वातस्य स्यकर्णपर्यन्तगमनाभावेनईर्ष्यासंपर्कात्॥ अरुणोरन्ते किंस्विद्वितर्के
किंचिदित्यपिपाठः॥ कर्णयुगं कीदृशं कवीनां व्यासादीनां संदर्भः वाग्गुम्फः स एव स्त
वकस्तत्र यो मकरन्दः शृंगारादिरसः तेनवेननरितं श्रवणमिव मरकतनौ कीदृशेन वर
सास्वादतर लोके शृंगारादिरसास्वादलोलुपे॥५०॥ शिवे शृंगाराद्री॥५१॥ शिवे शृंगारौ शृं
गाररसे नार्द्री इति शृंगाररसस्तदितरे ति अन्यदेवमुरवेवत्सन पुरा अनेन वीरस्तर
सः गंगायां शिवशिरसि वर्तमानायां सापत्न्यात् रोषादिति रौद्ररसः गिरिजाचरिते
परस्पर विरुद्धानलचंद्रादि धारणरूपे विस्मयवती॥ अनेनाद्भुतरसः हरस्याहिमो
नीता अनेन नयानकरसा सरस्सरसिरुहाणां कमलानां सौन्दर्यं तस्य जयिनी इति वीररसः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं॰ ल॰ सखीश्रुतिवानुयागादिश्च स्मपरासु स्मेराईषद्धास्यवतीइति हास्यरसः मयि दैन्यस्य क
३६ रुणाइति कारुण्यरसः तेन वहुभिः जयती त्वम् जननीति पाठः संबोधनम् ॥५१॥ गते
कर्णाभ्यर्णं ॥५२॥ हे गोत्राधरपतिकुलोत्तंसकलिके गोत्रां पृथ्वीं धारयतीति गोत्रा
धरः पर्वतः तेषां पतिरीश्वरः हिमालयः तस्य कुलं वंशस्तस्य उत्तंसकलिके भूषण
कारकस्वरूपे तव इमे नेत्रे आकर्णाकृष्टस्मरशरविलासं कर्णपर्यंताकृष्टकामस्मार्गणा 82
शोभां कलयतः स्मरयतः नेत्रे नीरक्षोकर्णाभ्यर्णं कर्णपर्यंतं गते प्राप्ते गरुत इव वाणप
क्षान् पक्ष्माणि दधती धारयती पुरां भेत्तुः शिवस्य प्रशमरसविद्रावणफले यांतिर ३६
सहृशाकरणं फलं ययो जलमेव फलं शास्त्रं ययोरितिपरितोरूपकम् ॥ विसृपदे ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे श्रीत्राधरपतिः पालकः तस्य कुलं समूहः तस्योत्तंसः शिरोभूषणं तद्रूपा पापकलि
काकोरकाणां तत्संहरणं इत्ततः प्रासः वीचारः किं स्विदस्ति ॥ उत्तंसोर्य इति वा छेदः अवि
तर्के ॥ अथवा हे पतिश्रोत्तंस पाठकसमूह शिरोभूषा हे कलिकल्मषहर्तुः स्वस्य नाशक
कलियुगस्य वा नाशक ॥ पुरः जायत्त्वमस्तु पुष्पधन्वा रूपाः पुरत्रयाणां नेतुः नाशका
कस्य तव हे मे गोपीनां चित्तभ्रामण रसविशारद वाणफल्ले श्रावणकर्णिकामयस्मरसार विला
संकलयतः इत्यर्थः ॥ ५२ ॥ विनंतत्वे वा ॥ ५३ ॥ हे ईशान रचिते शिवव क्ष्ये से त्वं ने
त्रत्रितयमिदं उपरतान्वयंगतान् कुटिलान् हरिरुद्रान् चल विस्मृतिवान् पुनः स
कृ रजः सत्त्वं तम इति गुणानां त्रये विभेदि विविनाति कीदृशं नेत्रत्रयं स्मलिकर्तनी सो

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं· टी·
५·

जनितयासंबद्धरूपामांजनतया विभक्तैर्बद्धं त्रिवर्णाएव त्रैवर्ण्यं यत्रेत्यर्थः। विभक्तत्रै
वर्ण्यं व्यतिकरितनीलांजनतयेति कश्चित्पाठः। विभक्तेन व्यक्तेन त्रैवर्ण्येन श्वेतरक्त
नीलरूपेण वर्णत्रयेण व्यतिकरितं संबद्धं यन्नीलांजनं तया तत्स्वभावेन। विस्रष्टुपहेगुणा
नांत्रयमिव नातीत्यन्वयः विभातीति कमलएव ब्रह्मास्य सः त्वन्नेत्रकमलेन स्रष्टुं वि
ष्णुरुद्रास्त्रमा इति श्रुतिरेकालेकारः। विस्रष्टुपहे हे ईशानईश्वरदयिते तव लोजनेत्रं
परित्यन्नेत्रत्रितयमिदं कामदं गुणानां त्रयमिव बिभ्रद्विभातीत्यर्थः॥ ध्रुवं निश्चितं
नसिंहमस्यंत्रिप्रायेण नेत्रत्रयवर्णनेनोपंसमानम्॥५३॥ पवित्रीकर्तुं नः॥५४॥ हे ५०
पशुपतिपराधीनहृदये शिवाधीनमानसे हे अनघे निष्पापे ध्रुवं निश्चितं नोस्माक्

83

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

पवित्रीकर्त्तुं नेत्रैः शोणेन रक्तेन गंगा तपनतनया यमुना इति त्रयाणां तीर्थानां संगमं सं त्रे मु
दं संगममुपनयसि त्रिपथसितेनेत्रैः नीहारैः श्यामित्रैः इति वामित्रैः पातैः पुनः नीहारैः
अरुणचवलवपामरुचिभिः रक्तमसमकांतिभिः विस्तुपहे ॥ पशुपतिपराधीन
हृदयेति गंगा विशेषणं ॥ श्यामीति संबोधनपदं हृदयेति यमुना विशेषणं । ईकामंद
हा तिइतिदः ऽसम: तेन तस्माद्रूपे यातीत्यर्थः । अनयोः लसवर्णत्वात् अनघेस्थाने
सुरवरूपे त्रयाणां तीर्थानां संबद्धमुपनयसीत्यर्थः ॥५४॥ तवापर्णकर्णे ॥५५॥ हेमू
पर्णकर्णजाप्यजपतोरस्त वनयतयोः पैस्युन्मान्मीलाः राषरिकाः अप्पानियतं निष्कि
यंते तं तोयोति लैंज सद्गुणमाश्रयंति ॥ इयं चमीः कमलकांतिः तचनयनैः पै रस्नाचवि

सौ॰ र्यं॰ ताः स्रषे प्रातः ब्रङ्घ स्पुर कपारंक्ते वलयं कोतिः कमलंजहा तिनिच्छिया त्रौ विघर
४२ मघविज्ञातिराजविड्डोजनसुरात्रौनिरतयातिह्यतिदि वसाएकेहूहंदलापलायति॥
इति श्लोकप्रसिद्धम्। विसुपहे॥ अपुगतमरणं मातपित्र दैवर्षिरुणं यस्या पुर्णो धा॥
मीकः वासुदेवो वा तस्या पेहितः। सपत्नो वा आपत्तिः भगवान तस्य संबोधनं हे श्रा
पर्णीकीर्त्तेः समुद्ररूपत्नायन स्यानस्य कौस्तुभरूपरत्नस्य लक्ष्मीसहायस्तानाद्य 84
गतरुणाजलेतवर्ष्मिन्मितिनीसातदाश्रयणं स्तरहाये इतिनाथः॥५५॥ निमेषोन्मे
षाभ्यां॥५६॥ हे धरणि धरराजत्वलनयेझेत्ताधिराजसुलेतवनिमेषोन्मेषाभ्यामनिमी ४२
लनोन्मीलनाभ्यां जगतीरूपा प्रलयं नाशमुदयमुत्पत्तिं याति प्राप्नोति इतिसन्तः आहुः

।त्वदुन्मेषात्तवात्लोकतोन्मीलनाज्जातं प्रादुर्भूतमशेषजगत्स्यन्यत्तः संहारतः
तवदृशः मातुपरिहृतनिमेषास्यत्कोनिमीलनाइतिशंकेतर्कयामीत्यर्थः ।विसुप
क्केहेधरणिधरपृथ्वीधरईजमोराजा वंशस्तनयोयस्य सराजन्यतनयः समुद्रस्त्रि
स्मस्तवतिमेषोन्मेषाभ्यांजगतीप्रलयंनीनतांउदयंचक्लिंइहातीत्यर्थः ।।५६।। इ
न्द्राणीयस्या ।।५७।। हेशिवेस्वपयात्ररणापामामपिरचीयांसंहरवर्तिनेदीनेडुः(
ग्वितेईश्वीयस्याः दीर्घतरयाहृशा दरदलितनीलोत्पलदलरुचाईषद्विकासितश्यामस
रोजरुचाहष्याः स्तपयानेनस्नपनेनाहंधन्यः कृपासनाथस्यपुरस्तेनचहानिः क्षिति
र्नभवतिवनेकाननेहर्म्येगृहेहिमकरचंद्रमास्तस्यसमकरानिपातः समानकरप्रसा

मो॰ र्श॰ रः यथौषधीशस्यापि चंद्रस्य वने पक्षपातो न भवति न वा हर्म्ये पक्षपातः तथा तव चा(रि)
४२ त्रिनिकरस्थे पक्षपातो न चित्रहरस्थे न च पक्षपातः समुचित इति भावः विमोक्षि वे
रं स्मारणार्थं शोकं समानं ॥५७॥ अराले षां ते पाली ॥५८॥ हे मृगराजन्यतनये पर्वत्ति
राजपुत्रि ते तव आराले वक्रे च कराले च कामकार्मुके कौतुकं न यस्ते न जनयति भ्रू विलुस
द्वैधां जनयती सर्व्वः ॥ अत्रपाली भ्रुगलेति रम्यानो नवघः श्रवणपूर्णकर्णप्रांते भ्रूद्वे । 85
य विलसनशोनमानोपांग आसंगः कलाह विक्षेपः शरसंधानं धिषणां बाणसंधे
जनबुद्धिं दिशति संपादयती सर्व्वः ॥ विसृप हे ॥ मृगराजन्यतनये न संविसृं गच्छ ४२
तीति मृगः चैमर वस्तराज न्यस्त प्रेक्षस्तन यए व तनयः परिपालनत्वात्तस्येनः प्रभुः स

क

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गराजस्यतनयापार्वतीतस्याःसूनुःप्रभुःइतिवानगराजस्यतनयेनेलालितीयांतंपर्वत
गराजस्यतनयेनवैस्रवेनमैनाकेनसहवाकेषामादन्तेरतिपदच्छेदः समासेनकारा
र्थः केषांकेतुकेनदन्तेरदन्तैःसार्थःयेषांतुल्यं ॥५८॥ स्फुरद्गण्डाभोग ॥५९॥ स्फुरद्भोगंगण्डा
भोगयोःकपोलस्थलयोःप्रतिफलितंप्रतिबिंबितंताडंकयुगलंकर्णभूषणयुगलंविशे
षणद्वयंयस्यतत्॥ इदंमुखंचतुष्कंमन्मथरथंमन्येबिंबप्रतिबिंबानांताडंकयुगलं
चक्रचतुष्टयोपलंभेनात्रथमारुह्यमहावीरोमारःकंदर्पः प्रथमपतयेरुद्रायद्रुह्यति
कीदृशायस्यसर्वैकेषुचरणंसूर्यचन्द्राविचक्रद्वयमवनिरथंमिरथमारुह्यचमात्मानंको
प्र मंस्मरंपरंशत्रुंत्रिपुरमितिजितवतेतिरस्कृतवतेस्मरारयेसुनयनाज्ञात्वेतिसपथावनि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·टी· रथ्यं स्वहृष्टो जितवृत्त इत्यर्थः ॥ विस्तुपदे सुंदरीसो ५॥ पाज आत्मा निबद्धो येन तादृं
४३ करूपः स्त्रीभूषणवर्णनं तादृंकगुणं संज्ञा ति नुत्कत्वी नीतिरूढलपरं यातादृं रगु
णलपदं ॥५८॥ सरस्वत्याः स्त्री ॥६०॥ हेसेशा वीणि सरस्वत्याः स्त्रीगीतिपथारु
पाः श्रवणचषकाभ्यामविरलं पिबंत्यस्ते तव उक्तं लगणस्तारे रसान्ष्टैरगालीरेः प्राह
विशेषैः प्रतिवचनं प्रत्युत्तरमाचक्षाइव रत्तेरवंसरत्नीः कीर्तौरीः सम्यक् लहरीणां 86
सुधातरंगाणां कौशलहरीः माधुर्यहरे तिल्लतं उर्वतीत्यर्थः ॥ तव कीर्त्यपाः चम
त्कारेणाम्ला घायासाधु वारो त्युक्तताः ॥ यय रा चमत्कारस्य याम्ला आस्वाहृति ४३
॥ तथा चालितं कंपितं शिरो यस्या इत्यर्थः ॥ विस्तुपदे शार्वस्य शिवस्य स्तनः प्राणानंजी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वनं आकारूपं निघते तच्च वीतिम्बवर्णं वर्णः तरुपानां चपकान्यां तेन वस्त्राती
:पिवंसाः सरस्वत्याः कंठलगणःरणत्कारैः इति वचनमाचमस्वेसर्थः ॥६०॥ सु
सोनाम्ना वंशः ॥६१॥ हे तुहिनगिरिवंशध्वजपति तुहिनगिरिर्हिमाचलस्तस्य वंशो॥
न्वयः तस्य यो ध्वजस्तस्य पतिः पताके त्वदीयोसौ नाम्ना वंशः अस्माकं नौरी योतिकर
वर्तिसमुचितं त्वरक्तियोगं प्रफलं प्रफलतु देश विशेषे वंशान्मुक्तो स्तिरिति॥ कविसं
प्रदायमनुसरन्नाह॥ अतःसान्मंतरे शिशिरतलेन शीतलेन निःश्वासेन घटितनि
हिता मुक्ता वहन् यो नाम्ना वंशः तासां मुक्तानां संप्रसावहिरपि बहिःशब्दे ज्योपि नाम्ना
यमौक्तिकव्याजेन मुक्तामणिधरो मुक्तामणिधारकः विष्णुपदे नाम्ना वंशः कीदृशः
॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं·ल·
४४

तुहिनगिरिवंशध्वजपटी त्वं तव दातिरिति पलि त्वदः शिवसायुज्यदो विमुक्तदीपः
तस्मेव धीरोषं तु स्यमिस्माद्गोपालध्यानान्नासामौक्तिकवर्णनमुपपन्नम् ॥ ६१॥ प्र
कृत्यारक्तायाः ॥ ६२॥ सादृश्यं भवहे विद्रुमलता तर्हि फलं जनयितु बिंबकलयैव देशेना का
पि कथमपि कहेतनु लाम ध्यारोढुं न लज्जेतेत्यारक्तं बिंबत्वद्बिंबप्रतिफलनलाभाद्र
क्तं तत्वन्न प्रतिबिंबवध्यारक्तं रक्तबिंबप्रतिफलनेनतिष्ठति मातः ॥ तत्र रक्तबिंबः स्व 87
यंबिंबः तेन प्रतिफलनेपावकः तस्मादितिनारः ॥ विसुपहेसुरतिरोनतरं तेसा
दृश्यं भवसेरस्मार्थः तारूप्यवर्णनं सुंदरीगोपालमूर्तिनिवायणा ॥ ६२॥ स्मितज्योत्स्ना ४४
जालं ॥ ६३॥ तव वदनचंद्रस्य तन्मुखचंद्रस्य स्मितमीषद्धास एव ज्योत्स्ना तस्या जालं समूहं

धै

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

पिवतांचकोराणामतिरसतया संतमधुरतयाचंचुजडिमाअरुचिरासीद्अतोहे
तोररुचिनाशात्तेचकोराअम्लरुचयः संतःकांचिकधियाआरनालबुद्ध्यानिशिराकौ
न्नद्यामतिशयेनशीतांशोर्ज्योत्स्नारसामृतलहरींसुधाधारांपिबंतीत्यर्थः॥विस्रुपहेष्पे
वं॥६३॥अविश्रांतंपत्युः॥६४॥हेजननितवजिह्वारसनाविजयतेपत्युःशिवस्यगुणग
णकथायाधर्मज्ञानवैराग्यादिजल्पनस्याम्रेडनेनावर्तनेनजपाइत्तरयाअस्यग्रहणवेसु
स्येनतदेकनामग्रहणमात्रोपलक्षणग्रन्थिकामांजपापुष्पच्छायाजपासन्निभस्तनकांति
र्यस्याजिह्वायाअग्रेआसीनायाःउपविष्टायाःसरस्वत्यामूर्तिःस्फटिकदृषत्स्फटिक
पाषाणस्तद्वदच्छाविमलास्वेताच्छविःकांतिस्तन्मयीतद्रूपामाणिक्यवपुषामाणिक्य

सौं·टी· मयेणारूपेणपरिणमतिन्येतरूपंसन्कारन्तरूपंविशतीतिनावः॥विसुपहे॥पालक
४५ स्यनवजननंजठुर्नाबोदेहपरिग्रहोस्यास्तीति तस्यजननतिनः रुनदेहपरिग्रहस्यजि
ह्माजाननिजिह्मविजयनेद्रसर्पः॥६४॥रत्नोजिलायात्रू॥६५॥हेमातःरत्नोघुहैर्दं रा
देवयात्रवजित्वापरिन्यस्यपहलानिसप्तानिद्विरस्थालिमुक्तानिये:कवचिनः
त्रामुक्तवर्मभिर्निरत्नैः समरतःपराप्तैस्यंजंप्यरस्यपः सर्वो नागःत्रिपुरतर 86
निर्माल्यंतत्रविसुमुखैः शिवनिर्माल्यंस्यानहत्वातविरं चैवोपेरैः ब्रमेद्रैः ब्रमे
द्रविसुभिः शशिशिशिरकरैरधवलायाशिवतशिशिरायःश्रीतलोयःकर्पूरस्तेन ४५
यवलाःश्वेताःशशिशाकलैर्षकरंचतहदवलाइसर्पः॥तवबदनमुखवतांहृला
कर्पूरधवलाइति पाठः॥ वज्रशाशिशकलं चंद्रखंडः १

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शावकः सः स्वं ज्ञाविलुप्यंते अहमहमिति कयागहंतेर स्पर्धः। विस्तुपहे॥ मातः त्वमीत
ः निरन्तरैस्तवरंकस्थितलसीतः लसीनिर्मात्यमुपरधतेर स्पर्धः॥ ९५॥ विपंचागायं
ती॥ ९६॥ विपंच्या वीणया विविधं नानाप्रकारं पशुपते मीहे ज्ञास्या चद्यानं निर्मलर
चितं गायंती वाणी सरस्वती निरन्तं यस्यास्या बोलेनो परिस्रव स्वेण वीणा लज्जि
ता निचुलयति आच्छादयति लज्जा हेतुमाह वीणां विशिनष्टि त्वया स्खलित शिरसा कं
पित शिरसा साधुवचनेन साधुवादे वचनुमार ध्वेसति त्वदीयैः साधुवचनसंबधिनि
मीधुमैरपलपितो निकृतः स्वं तंत्रीणां कलरवो यस्यास्तस्मिन् स्पर्धः॥ विस्तुपहे व्यंवं॥ ९८
करायेणस्पहें॥ ९७॥ हे गिरिसुते तव चिबुकं कथंकारं केन प्रकारेण स्पृमः वर्णयामः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ. टी. तत्र हेतुः औपम्यरहितं सादृश्यप्रतियोगिनं उपमानस्य विरहात्। तुहिनगिरिणा हिमा
५६ लयेन मुहुर्वारं वारं। उदस्तं उत्तोलितं शंभोः शिवस्य कराग्राह्यं करग्रहणयोग्यं मुखमुकु
रस्य मुखादर्शस्य वृंतं वृंतमित्यर्थः। विस्तुपदे॥ तुहिनस्य हिमस्य गिरिः पर्वतः यत्रासौ
तुहिनगिरिस्तेन कराग्रेण किरणाग्रैः स्पृष्टं हे वत्सलगिरीशस्य महेशस्यापीनः ईश्वरत
या प्रसिद्धं तया लेप्याराध्यया वा अधरपानाकुलतया मुहुरुदस्तमुत्तोलितं शंभोः स्व 87
यस्य करग्रहणयोग्यं कमलसदृशत्वात्॥ अथ वा शंकरस्याणं नवती तस्माद्धेतुस्तस्य
तव चिबुकमित्यर्थः॥ करग्राह्यमर्थाध्येस्याः। कीदृशं हिमगिरिसुते कथंकारं हिमगि ५६
रिसुता पार्वती इव लसीतयोः कथमिदं स्पृष्टमिति शारकारं कं तव चिबुकमौपम्यरहि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

लभिसन्धयः॥ नुजाश्लेषाल्लिस्सं ॥९८॥ पुरदमयितुः शिवस्यनुजात्मा माश्लेषाद्दालिं
गनात्कंठकवती पुलकवतीतवेयंग्रीवामुखकमलस्य मुखारविंदस्य नालश्रियंकल
यो नां धत्ते स्वतः स्वभावात्॥ श्वेतापद्मकाण्डाग्ररू बहलजं वाजेनरक्तागुरुसमृहे
नमलिनाहारलतिका॥ अहो आश्चर्यमेणाक्षी नालिसं बिसग्रोनां यद्यस्मादुद्हति ध
त्ते यदयोरस्यत्रेतरद्धरुस्यपि पाठः तत्रैतरद्यः ग्रीवायाः अधः इत्यर्थः॥ विष्णुपदे॥
पुरस्यं जायत्स्वनस्तुषु ष्यस्य चरणात्रयस्यरमयितुः नाराकस्यतवपदाश्लेषाच्छस्मालिं
गनात्॥ यहा कंठकवती ईतवग्रीवेतिपदच्छेदः ईलक्ष्मीस्तामितो युक्तः वकारइवार्थे
उत्से हा घोतकः नालश्रियमित्यनंतरं योज्यम्॥ अथवा ई लक्ष्मीः तया इले लक्ष्म्यानुग

सौ·यं· तंविस्मुंवातीतिसावासौयीवेतिनगवद्दाक्षिणालक्ष्मीः श्रीवोडप्पार्यः कीर्तिशीलवनु
४७ जाश्लेषालंकृतवतीरमुर्थः श्रोर्वतुलं॥६८॥गलेरेखास्तिस्रो॥६९॥हेगतिग्रामकग्री
तैकतिपुणेगतिस्तत्स्वरूपज्ञानंतस्यग्रामकंलापकंसंगीतग्रामस्थंगीतानितानिविशे
षाणितेषुनिपुणेचतुरेवस्तुतस्तुगतिः रागसंगीतंग्रामकः स्थायिस्वरस्यपुनः पुनः घो
षणंगीतंसमुचितार्थप्रबंधसंदर्भः॥ तदुक्तं॥ गतिस्तुरागसंगीतंप्रआलापः परिकी 86
र्तितः॥ ग्रामकोमुखनादस्यपरिमाणेरसात्मकः॥ गीतंप्रबंधयुग्दार्थरचिताशालिरि
ष्यते॥ इत्येतेहेकनिपुणेपरमचतुरेतत्कालेतिस्वोरेखाविराजंतेयोनंतेकीदृश्योक्वि ४७
हकरणेमार्गोविशेषेणबद्धस्त्रिगुणोयेषुणेमैंगसरस्वंततत्रयात्रिसंख्यातस्याः प्र

तिनुवो निर्नैज्याः॥ तउक्तं॥ तूलविफ्लीत्ररूपेपुरं प्रवृत्तं त्रितंतुकं त्रिरक्तिं स्वनिनएं स्त्री
णां मेगास्वन्रएं विदुरितिय ह्यावादिनो विवादार्थमान ह्वावह्वयं त्रिगुण तत्वहो
गुणातंतुस्तस्य घासंख्यास्तस्यतिनुवः तत्स्थापकंयावस्थाय इति वादिनो गुणवंधतंतु त
वंतिइसाचरः॥ नानाविधानां मधुराणां रागरागिणां षड्जमध्यमादिसप्तस्वरानुबंधनसं
तगौटगुर्जरीकर्णाटादिगतीनां आकार उत्पत्तिस्तस्यान्निरूपाणां त्रयाणां त्रिसंख्यानां
षड्जग्राममध्यमग्रामपंचमग्रामाणां स्थितिर्नियमसीमान इव परस्परकलहाविष्टा
नां ग्रामाणां स्थितैयो नियमस्तस्यैसीमान इव मर्यादाचिन्हरूपा इत्यर्थः॥ विष्णुपदे॥
गम गतिकेसादिगलस्य विशेषणं शेषं समानं॥ ६॥ मणणीमहीनो॥७०॥ मणणी वत

सौ॰ टी॰ सरोजिसंकुरवत्सम्रहीनां चतुःसंख्यानां बाहुवल्लीनां सौंदर्यं शोभां सरसिजननवोद्
५८ र्लैंचतुर्भिर्वदनैः कारणम्रतैः स्तौति प्रथमदलनात् पंचममुखस्य प्रथमकर्तनात्
स्पैधकरिपोर्महेशस्य नखेभ्यः संत्रस्तविम्रत् अवशिष्टानां चतुर्णां मस्तकानां समं
युगपदेव अभयस्य भीसनावस्य हस्तैर्दर्पणाधियायासायान वुद्ध्या विस्मुपचेप्येवं॥७०॥ 87
नखानामुद्योतैः॥७१॥ नखानां करजानां उद्योतैः प्रभाभिः नवनलिनरागं नूतनशत के
पत्रशोभां विहसतां तिरस्कुर्वतां ते तव कराणां कांतिं सौंदर्यं कथंनप्रकारेणामीवयं क
६ थयामः वर्णयामः [illegible]मिति पाठे संबोधनम्॥ कीडे मा विहरंसाल्लक्ष्म्याश्चरणतललाक्षार ५८
यारूणदलं रक्तपत्रं यदि कदाचित्समदावमलं कलयेत्कदेशेन साम्यं सादृश्यं भजते धत्ते ना

म्ये स्थ्यैः ॥ कमलसाम्यं तव कराणां तावत्तिष्ठतु कमलानामेव करसाम्यं कदाचित्किमि
ति भावः ॥ विम्बुपदे ॥ उत्कृष्टमा लक्ष्मीः अमायां चोपतिष्ठते विद्यते यस्य तस्मिंस्त्वयि
विद्यमानानां तव कराणां इत्यन्वयः ॥ उत्कृष्टमानं परिमाणं यस्य तस्मिन्नउन्नम्रमेउ
त्रैरितिवा ॥ ७१ ॥ समं दे विस्कंद ॥ ७२ ॥ हेदे विद्योतनशीले सं मं युगपदेव स्कंदः कार्तिके ।
यो हि[illegible]दवदनो गणेशः तामां पीतमास्वादितं संततं प्रस्तुतमुखं सदा हर ही रमुखं
तव स्तनयुगं नो स्मारके खेटं उः स्वेहस्तुना शायत्तु यत्स्तनमात्रो क्व शंकया तर्केणाकलितं
हृदयं मनो यस्मात एव हास्यजनकः स्तनयुगे स्वकुंभत्रमातु ॥ हेरंबो गणेशः स्वकुंभौ इति
जमस्तको हस्ते[illegible]उ ति शीघ्रं परिमृषति स्पृशति तिष्ठति नवेति हृष्ट्वा विचारयतीति भावः ।

सौं· पं· विघ्नुपहे॥हेरंबइतिसंबंधः हेमंदेमंदोस्कृनाइः कामो यस्मात् असौ मंदे संबुद्धौ सु
४९ त्वोपः हे विरूपंदद्विपवदन विगतः स्कंदो द्विपवदनश्च यस्मात्स तथा उपवीतमिदं स्त
नद्वयं च यशोदायानः खेदं हरतु श्रीषं तु स्मसुंदरीगोपालानिप्रायेण वास्तनवर्णनं॥७२॥
अस्मतेयहोजा॥७३॥हे नगपतिपताके ते तव सम्भवहो जोस्तनावमृतरसस्य माणिक्य 88
रलकलशौनवतः नोस्माकं मनसि न संदेहः स्पंदः लेशः यस्मात्कारणात्त्वं तौ द्विरदवदन ८
क्रौंचदलनौ गणपतिस्कंदौ अर्द्धपिउमारो त्वस्तनामृतपानौ देवतयोर्नजरेतिनावः
कीदृशाववविदितवधूसंगमरसो अजातस्त्रीसंभोगसुखाविसर्थः॥विघ्नुपहे॥ अस्म ४९
द्विरदवदनक्रौंचदलनौ तव विराद्रूपस्य वहो जोस्तनौ वहः हृदयं अजो अजमानौ की

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दृशावमृतरसस्य माणिक्यकलशौ यस्मात्स्तिवं तौ वर्त्तेते तस्माद्दृष्ट्वापि कुमारैर्मनसि कीदृ
ए शेन गणपतिपताकेन गणानां पतिर्विघ्नः स एव पताका यशः ख्यापिका यस्मिन्निस्तथैः ॥७३॥ आ
वहत्यंबस्तंबे ॥७४॥ हे अंब मातः तव कुचाभोगः मुक्तामणिसमारब्धां घटितां अमलां ति
र्मलां हारलतिकां वहति मुक्तामणिभिः कीदृशैः स्तंबेरमदनुजकुंभप्रकृतिभिः स्तंबेरम
दनुजो गजासुरः तस्य कुंभ एव प्रकृतिर्जन्मस्थानं येषां तैः बिंबाधररुचिभिरधरबिंबकांति
भिः अंतर्मध्ये शबलितां कामिव प्रतापेन लोहितवर्णेन व्यामिश्रां संमिता पुरविजयिनो
महेशस्य कीर्तिमिव तथा च गजासुरमारणेन शिवस्य प्रतापो यशश्च कीर्तिस्तामिव तव कुचा
भोगो बिभर्त्तीति भावः ॥ विष्णुपद्ये ॥ हे अंब जनक ॥७४॥ तव स्तन्यं मन्ये ॥७५॥ हे तुहिनगिरि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰ द॰ कस्मैतवस्तन्यं स्तनोन्द्धतं दुग्धं हृदयतः सारस्वत एव पयः पारावारः क्षीरसमुद्रः परिवर्द्धि
५॰ तमस्येदयावशात्त्वया दत्तं यतः सत्वं इति विद्वद्भिः सुमेरुहृगणः आस्वाद्य रवीनां चेद्यतां मध्ये
कवयिता कविराजतिर्जातः इत्यर्थः ॥ अत्र एवं कांचीदेशे पिशाचपादहरिड्जालगणगृहे स्वेंदो
वती पूर्णः ॥ स च पितरि देशांतरं गते मातरि पानीयानयनार्थं गतायां षाण्मासवयस्कः प्र
संगेन दुग्धारुदन्नासीत् ॥ एतस्मिन्नेव काले शिवेन सह गच्छन्त्या शिवया अतिकारुण्यात्स्वस्त ४९
मा नाग्रस्तन्यमस्मै दत्त्वा नहि तासञ्चलद्रवक्षिमहाय विजीतः ॥ इति किंवदंती
विस्तुपक्षे तु हेधरणीयरजन्ये धरणिधरकन्यायाः रुः कामो वांछितं यस्मात्स तथा स्तुलोपः त ५०
वहृदयतः हृदयतः हृदये दयावति करुणाशालिनि आदत्तं स्तन्यं स्तनोचितस्सारस्वतं पयः बुस्त
दहुःहृत्वादिति र

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सारस्वतपयःपारावारं परिवहतीतिमन्मेयव्यक्तसंहाररूपं वस्तुनेवतोऽशविदुशिम्भुया
साद्यप्रालाकवयितोजनीस्पर्धःयदाद्यावसायशोदयादतेसत्स्यंसत्तन्हृदयतोवह
तिकमनीयःसारःस्वतःपारावारइतिमन्मेरविदुशिम्भुरातिह्रविदुशिम्भुरापार्वतीरूपा
यशोरातव्यक्तनमासाद्यप्रोढानांकवीनांइतःअनुगतःअनुकूलाजननिदेवद्स्पर्धः
७५॥ हरक्रोधज्वाला॥७६॥ हेजननिहेमातःअचलतनयेपर्वतपुत्रिहरक्रोधज्वालाव
लिभिःशिवकोपपावकज्वालासमूहैःस्वलीढेनव्याप्तेनवपुषाशरीरेणमनसिजःकंद
र्पःस्वरहार्यंतवगंभीरनाभीसरसिकृतझंपोजातइतिविशेषः॥तस्मान्नाभीसरसःधू
मलतिकानामकाचनसमुत्तस्थौतस्मादपसर्पिवह्निसंयोगेनजलस्यधूमोसन्तेःतांधूमलति

Nepal Sanskrit University, Balmiki Campus, Kathmandu

सौं·ल कांतवरोमावलिरितिजनोजानीतेजननीतिसंबोधनम्॥ विष्णुपद्मे॥ नाभीसरसिश्रीह
५१ श्रेअवलततनयेनचलतिवरमार्गादिति॥ अचलो ब्रह्मा स एव तनयो यस्य तस्मिन्ना
भीतएवब्रह्मणउत्पत्तिः जननमुत्पत्तिरस्या इतिजननीजननि च तत्रहेभजननिरोमल
तावलिः तनोरोमावलिरित्यर्थः॥७६॥ यदेतत्कालिंदी॥७७॥ हे शिवे हे जननि लवर
श्रेमध्ये कालिंद्या यमुनायाः तनुतरोतिस्वल्पः तरंगो। वीचिः तदाकलितरवका 90
रयदेतदनुकारियदेतत्किंनीलेरखाइतिवस्तुतद्योतंस्मरंज्ञचक्रलश्रायो विमर्दो ५
त्संघट्टनाद्यन्नतं च तनुन्नतं व्योमसमाकाशं कुहरिणीमध्यंतरदेशायुक्तानाभीप्रविश ५१
दिवसुधियां रहातीत्यर्थः॥ विष्णुपद्मे॥ मध्योवीरयेशिवेशोनमनेव्योमवतीरशंजननन

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मुस्मारकमस्यास्तीतिजननिजनकमिथ्यर्थः॥अन्योन्यंलक्ष्मीनारायणयोः विमर्दालिं
गनात्तमस्रुतंकुचकलशयोरर्थाद्व्यस्या अंतर्गतंमध्यवर्तिशिवंसमाने॥७७॥स्थिरो
गंगावर्तः॥७८॥हेगिरिजेतवनाभीअनेनप्रकारेणविजयतेसर्वोत्कर्षेणवर्ततेप्रका
रमाह।स्थिरस्थैर्यशालीगंगायामावर्त्तोभ्रमिःतथास्तनावेवमुकुलौयस्याःसास्तन
मुकुलास्यास्यासौरोमावलिलतारोमराजिरूपिणीवल्लीतस्याआलवालंजलधारणार्थं
गर्त्तविशेषः।तितिज्ञालवालमितिक्वचित्पाठः।निजंस्वकीयंआवापंतदेवस्यादालवालं
।आवालोथनदीसरिदिसमरः।तथाचकुसुमशरःकामस्तस्यतेजोहुतभुजःप्रता।
पाग्नेःकुंडंसतस्यम्गृहमालयस्तथारतेःकामपत्न्याःकिमप्यनिर्वचनीयंलीलागारंक्रीडा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं. टी. मेदुरं तथा गिरिशनयनानामानंदरूपायाः सिद्धेः कारणीभूतं विलक्षणहारं इत्यर्थः ॥ विस्मु
५२ पते ॥ गिरिजायाः पार्वत्याः इः कामो यस्मात् विः पक्षी गरुडः ते ज्ञास्यनुगृह्णाति इति यद्वा
गिरिजा पार्वती ई लक्ष्मीः विः गरुडः तां ज्ञात्यनुगृह्णाति इति गिरिशनयनानां सिद्धेः का
मनस्मीकरणदर्शनादिरूपायाः सिद्धेः द्वारं नानीध्यानादेव द्वारं दर्शनादि महेशस्येति
भावः ॥ श्लोकं तु स्पष्टं ॥ ७८ ॥ निसर्गक्षीणस्य ॥ ७९ ॥ हे शैलतनये तव मध्यस्य उदरस्य नवतु 91
कीदृक्षस्य निसर्गक्षीणस्य स्वभावेन कृशस्य तत्रापि स्तनतटभरेण उत्थानोन्नम्रेण क्लम
जुषः क्लेशयुक्तस्य नमन्नतस्य नमन्मूर्तेः नारसहिस्मुता विरहेण प्रक्षीनेन च वपुषो नाभौ ५२
वलिषु च शनकैः मंदं मंदं त्रुट्यत इव उत्कलितस्या स्रोतस्विनीतीरतरुः तेन समानावस्था तादृ

स्य

गवस्यातँस्यमास्थितिर्यस्यसर्थः विस्मुपदे॥ हे श्रीलतनये श्रीलतनयायाः ई: कामः
लक्ष्मीसंपत्तिः यस्मादित्यर्थः॥ यद्वा श्रीलतनयस्य मैनाकस्य ई: लक्ष्मीः यस्य सतर्थै
उनयोः समुद्रश्चापितान्नर्घे लक्ष्मीर्हरेः सुंदरी गोपालस्य वा वर्णनान्नि प्रायेणस्तन
तटान्तरेणेत्यादि श्लोषं तुल्यं॥७९॥ उचोसद्यः स्विद्य॥८०॥ हे देवि सद्यः स्विद्यतोः स्त्रा
नादेव स्विद्यतोः यौवनमदोधणाशिव विषयनापानुरागेन वा खेदं मुंचतोः स्तन
तटयोः। घटितस्य निविडितस्य कर्पासस्य नीचांऽशुककंचुकस्य भिदुरोभेदनशीलो
रोमहर्षे वा हृत्मलहृदयं कपंतो व्याप्नुवंतौ तव कुचौ कनककलशात्सौ सुवर्णकं नयति।
मोकलयताजानताननुनुवांकंदर्पेण वलन्नमुद्रंसंगा त्रातुं रहितुं त्रिवलिलव

सौ.टी. लीबध्निभिः तिस्रनिर्मध्यरेखाभिर्लवलीसंज्ञकाभिः लताभिर्बद्धाभिवेत्यर्थः ॥८०॥
५३ गुरुत्वं विस्तारं ॥८१॥ हे पार्वति क्षितिधरपतिः हिमालयः निजात् स्वकीयात् नितंबा
त्कटकप्रदेशात् गुरुत्वं विस्तारं आच्छिद्य पृथक्कृत्य त्वयि त्वनाच्छन्दो हरणरूपेण विवाहस
मये सौदायिके यौतकरूपेण निरधेति रेशितवान् विवाहादिषु यद्देयं सौदायं हरणं
च तदित्यमरः ॥ अतो हे तोरस्ते नितंबप्राग्भारः श्रोणीभारः प्राग्भारश्चेवभारस्यतत्पा ९२
र्यंतिः समर्थकइतिविश्वकोशात् विस्तीर्णैः गुरुः गौरवगरिमाली अशेषा सर्वां वसुमा
तीं पृथ्वीं स्थगयति आच्छादयति लघुत्वं लाघवाधारतां नयति प्रापयतीत्यर्थः विक्षु ५३
पहे गुरुत्वं कीदृशं पर्वतस्येदं पार्वतीरदं तं नपुंसकं त्वया गुरुत्वं निरधेहेहरणरूपे

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

णहरणेमनोहारिरूपेयस्याः साहरणरूपालक्ष्मीः तस्याः इनः ईश्वरः वर्णीयनका
रयोःशोषभेदः तेनतववामनमूर्तेःशोषंसमाप्ते॥८१॥ करीन्द्राणांशुंडा॥८२॥ हेगिरि नं
सुतेउभाभ्यामूरुभ्यांकरीन्द्राणांऐरावतादीनांशुंडान्हस्तान्तथाकनककदलीस्वर्ण
रंभातस्याः कांडपटलीस्तंबसमूहस्तमपिसुभाभ्यामूरुभ्यामुभयंनिर्जित्यसुवृत्ताभ्यांशो
ननप्रकारेणवर्तुलाभ्यांपश्चुर्महेशस्यप्रणतिभिःकठिनाभ्यांजानुभ्यांविबुधकरिकुंभ
द्वयमपिऐरावणमस्तकयुगलमपिनवतीसतीविजित्यप्रतिनवतीत्यर्थः विस्मुपहे॥
गिरिसुतायाः इः कामोवांछितः ईः लक्ष्मीः संपत्तिर्वायस्मात्॥ हेगिरिसुतेनवतित्व
यिविद्यमानायांईःलक्ष्मीःशोभाउदयमपिउक्तेनिर्जित्यविबुधकरिकुंभद्वयमपिवि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौं.र्ल. जिग्ये रुद्रस्पर्धिः शेषं तु स्पष्टं ॥८२॥ पुराजेतुं रुद्रं ॥८३॥ हे गिरिसुते पुरा शर्वं रुद्रं शिवं विषमवि
५४ शिखः कामः ते तव जंघे द्विगुणशरगर्भौ अयं पंचबाणत्वादेतावद्भिः शरैरजेयोयमिति
द्विगुणपंचशरा विहिता मतो हेतोः निषंगौ तूणीरौ निश्चयेन कृतवान् । य
स्योः ययोरति मेषं समतामापन्नयोः जंघयोरग्रे पादयुगलीनखएवग्रस्थलं येषां ते
पादयुगलीनखाग्रच्छद्मानः रुद्राग्रफलाः रुद्रासंख्याकबाणा यो(?)रयनागा दृश्यंते ।
कीदृशाः सुरमुकुटशाणैकनिशिताः नमस्कारसमये महेंद्रादिमुकुटकोटियुत[illegible]र्णे रा
देवघर्षणेदत्त निशिताः सुखतया तीक्ष्णा इत्यर्थः । विसुप हे गिरिसुतायाः इः कामः ५४
सेसी वयस्मा दिति संबोधनपरं शेषं तु स्पष्टं ॥८३॥ श्रुतीनां मूर्धानो ॥८४॥ हे मातः श्रु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तीनां वेदानां मूर्धानः अन्तर्गताः उपनिषद्ब्रह्मणाः यौ त्वच्चरणौ कर्मणीन्द्रो स्वरतया
। उत्तंसरूपेण दधति वहन्ति सर्वासां श्रुतीनां त्वच्चरणत्वेन तात्पर्यात् ॥ एतौ चरणौ म
मापि शिरसि करुणया कारुण्येन देहि निवेशय ययोश्चरणयोः लाक्षा लक्ष्मीः पावक
संपत् । अरुणोरक्तो हरस्य शिवस्य चूडामणिर्मुकुटरत्नं तस्य रुचिः द्युतिरित्यर्थः । विधु
पदे ॥ मातः इत्यत्र मा अन्त इति छेदः दयया देहि इति छेदः अतो हेतोः ममापि शिर
सि मा आदेहि ममापि शिरसि मातः परिमाणं प्राप्नुत इति द्विवचनान्ते वा ययोः पाद्यमि
ति वामनस्य तृतीयचरणो परिहृजार्थीय सा द्यमर्जितं सेवगां मेति पुराणप्रसिद्धिः हरि
रिदं शेषं समानम् ॥ ८४ ॥ हिमानी हन्तक्री ॥ ८५ ॥ हे जननि त्वत्सादेसमयगुणसंपन्नो स्र

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ॰ टी॰ नगुणं सरोजे संहतं इति किंचित्त्वं न किमपीत्यर्थः ॥ कीदृशं हिमानीहंतव्यं तुहिनसमूहे
५५ न नष्टकांतिः तव चरणौ तुहिनगिरेस्तदाक्रांतो कटकसंचारेपि हृचिरो अनुपहतश्री
नौ सरोजं निशायां रात्रौ निशाणं मुद्रितं पादौ तु निशि रात्रौ परभागे दिने च रुचिरो सश्री
नौ परभागेन इति पाठे रात्रौ परभागेन विरुद्धकांतिसंसर्गेण सश्रीनौ सरोजस्य रात्रे
स्तमो बहुलत्वेन श्यामत्वाच्चरणयोः सह तयालक्ष्मा पटल कांतिसंबंधाद्विरुद्धकां ९४
मागत इ ति त्वं परभागेन वैदुर्ण्यद्वयसंसर्गाभिधानाम् ॥ तथा सरोजं परं केवलं लक्ष्म्याः श्रियः
पात्रं सच्चस्थितिः स्थानं न तु तस्मादेनेनोगे समर्थत्वतादृशो समयिनां त्वमक्तिमार्गेष ५५
वेशिनां श्रियमैश्वर्यं सृजंतौ दिशंतौ इत्यर्थः ॥ विष्णुपक्षे ॥ जनिनां समस्तजीवानां तु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यतः पराजयतः त्वत्साहौत्तकलनहरणौ सरोजं च कुलहरणमिति न किंचिद्भूमि सर्थी
॥८५॥ नमोवाकं ब्रूमो ॥८६॥ तवास्मै पादयोर्द्वाय नमोवाकं नमस्कारवचनं
ब्रूमः वदामः कीदृशाय नयनरमणीयाय लोचनानंदजनकाय तथा स्फुटरुचिर
सालक्तकवते स्फुटौ रुचिरसौ कांतिर्वा यस्य तादृशालक्तकवते यद्दलिहननायहो
हरूपं ताडनं तस्मै स्पृहयते स्पृहां कुर्वते भ्रमरवनेलीं ध्यानं तत्रचयः कंकेलितरुः अ नो
शोकवृक्षस्तस्मै कंकेलिः कामकेलिः स्यादशोको रक्तपुष्पक इति विश्वकोशः । पक्ष
नामीशानः शिवः त्वत्संतमस्य पति मात्सर्यं करोति त्वच्चरणस्पर्शसुखं कथमस्मै न
पितन्मते इति भावः ॥ विस्तुपहे ॥ स्फुटरुचीति प्रकाशमानकांतिर्यात्मकयावकयु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ·टी· त्वा यस्य पादद्वयस्याभिहननाय अधिकां लिप्सुतया तिरस्काराय स्पृहयते अशो
५६ करुणायशिवे असूयतीति कथमयं लब्धो यदाराधुस्खलनगाव चरणद्वंद्वस्याग्रे मां ति
रस्कर्तुमुद्यतं इत्साशयेनेतिभावः ॥८६॥ मृषाकृत्वा गोत्र ॥८७॥ ते तव चरणकमले
मन्तरि शिवं ललाटे ताडयति सति तुलाकोटिकाणे नूपुरध्वनिभिरीशानरिपुनाका
मेन किलिकिलितं शौर्येणाखिलं जितशत्रुदर्पस्य प्रतिज्ञापूरणीतः वीरस्य गलितं 95
सिंहनादः किलकि[illegible]लेति चेति विग्रहः ॥ मन्तरि कीदृशं मृषामिथ्येव गोत्रस्खलनं त्वद
न्यस्त्रीणां नामग्रहणं कृत्वा अथानन्तरं वैलक्ष्येण लज्जया नमितं नम्रं ईशानरिपुणा ५६
कीदृशेन चिराद्दीर्घकालमारभ्य दहनरुतं शिवललाटलोचनानलसंपादितशल्यं

दुःखमुन्मूलितवताहरीकुर्वता उन्मूलितवतेति पाठेऽपि विष्णुर्वता पूर्ववैरस्य निष्कृ
तिं निष्क्रियं कुर्वतेत्यर्थः ॥ विष्णुपक्षे ॥ चरणांबुजेऽत्र मिरं ललामानुगृह्णातीति लक्ष्मी
विष्णुः तमहतीति उपसर्पतीति लक्ष्म्या लाईः लक्ष्मीते तवेईशानरिपुणा भृगुणा हे स्व
तुलस्या इति संबोधने कोटिकानैः कोटिशः ईः किलिकिलितं गर्जितं लक्ष्याटेन तोरंकी
हृत्शांसवलनं स्वमार्गात्स्यावनरूपं भृगोरत्रस्वस्मिन्न्यापराधं मर्षयत्वात तवाय
मपराधेन न नवतीसादिव र्थेनेनास्यापराधः क्षांतिं सत्वास्थानेतरं वैलक्षण्ये न
मदीयकठिनहृदयात्मिवा तेन तव चरणमितिकोपव्यथितमितिविवदाविष्कारेण ७
मितं नग्नापितमित्यर्थः ॥ अत्र सर्वत्र गुः ब्रह्मविष्णुरुद्राणां मध्ये कः श्रेष्ठ इति जिज्ञा

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰टी॰ सुः॥ब्रह्मणोनिंदांकृत्वातरश्चमाणंप्राप्यरुद्रलिंकरंगतःतेनालिंगितुमारब्धोपि
५७ पिशाचादिसखःश्मशानवासीनमयालिंगनीयःइतितन्निंदामकरोत्।त्रिशूलेन
रुद्रेणाभिहंतुमुपक्रांतः वैकुंठेलक्ष्मीसहसुप्तस्यविष्णोर्वक्षसिचरणघातमदात् ज
।तदाभगवताबहुमानंमहोत्कगेरेमदीयवक्षसितपादुर्वैस्पततवपादस्पर्शोमिहद्दु
ःखमुत्पन्नमपिष्यतीतिअभिसंधायतत्सद्दसेवाकर्मचारब्धंततोतिरस्मावंतंसर्वा 96
धिकमेवममंस्तेतिपौराणिकीकथा॥८७॥परंतेकांतीनां॥८८॥हेदेवितवपदं
पदार्थंकांतीनांपदंस्थानंविपदामपरमस्थानंकठिनायाकमठीकच्छपीतस्यायस्प ५७
पृष्ठपालंतस्यतुलांसाम्यंसंस्पृशिःकथंनीतंपदस्यातिकोमलत्वात्॥उपयमनका

ले विवाहकाले दयमानेन दयायुक्तेन मनसा करणभूतेन पुरभिदा शिवेन बाहुभ्या।
चि मादाय दृषदि विवाहकौ[illegible]ते पाषाणे तदुपरि पदं कथं न्यस्तमिति स्मर्यः ॥ विष्णुपदे
॥ देवाश्चास्मिन्वसंतीति देवि सकलदेवाश्रयमिति च पदविशेषणं दृशादि सत्ते सिंह
सने च पदं शिवेन स्थापितमित्यागमः ॥८८॥ नरवैर्नीकस्त्रीणां ॥८९॥ हे चंडि ते तव
चरणौ दिव्यानां तरुणीनां कल्पवृक्षाणां हसतः वस्वस्य गुणाधिक्यादिति भावः ॥ तरु
णामिति कर्मणि षष्ठी नरवैर्नीदृशैः नाकस्त्रीणां स्वर्गांगनानां करकमलसंकोचे हस्त
कमलमुकुलीकरणे अशिशिरभ्रंश्यमानैः चरणमेइति भावः ॥ हास्यहेतुमाह पल्ल
नीति ॥ नवदलरूपहस्तायेण स्वः स्थः स्वर्गस्थितम्भः ॥ सपचे धनादिमंतं स्वः स्थे

सौं·र्य· न्तःसुखस्थितेभ्यःफलानिदधतांतरूणामित्यस्यविशेषणंचरणौविशिनष्टिदरि
५८ द्रेभ्योदुर्गतेभ्यःमहांसंपदंश्रियंनिःसीमनिशामविरतमह्नायझटितिददतौप्रयच्छं
तौ।विस्मयहेतू॥चंद्रः।प्रचंडाःफलदानेनरूढाइत्यादेवाःसन्नताःसंतीतिचंडीस्म
श्चासौचरणस्तौचंडिचरणौस्वोटफलदेवाश्रिताविस्पर्धः॥८९॥कदाकालेमातः।
९०॥हेमातःकथयविद्यार्थीसन्तवचरणनिर्णेजनजलंचरणक्षालनजलंकदा। 97
कालेपिबेयंकीदृशंकलितःसंक्रांतःप्रक्षालनवेलायामलक्तकरसोयस्मिन्तत्प्रकृसौ
स्वभावतएवमूकानांवक्तुमशक्तानांकवितायाःकाव्यस्यकारणताहेतुःयत्संबंधिनः ५८
सरस्वत्याःमुखकमलतांबूलरसतांकलरसतांवदनकमलतांबूलरागशोभामाध

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तेकरोतीत्यर्थः ॥ इति केचित् । विष्णुपक्षे ॥ मातः लक्ष्मीवाण्यामुखकमलतां कूलरस
तामाधत्ते इत्यर्थः ॥ यद्वा । अमा इति अतइतिपदच्छेदः अद्यसाप्रस्तुतिरूपयामवार्त्ता
अमासहवाणीसरस्वतीमुखकमलरसतांयदाधत्ते अतोहेतोः कदाकालेपिवेय
मित्यर्थः ॥ ९ ॥ पदन्यासक्रीडा ॥ ९१ ॥ तेतवचरणयुगलंरचे आकाशेअलमत्यर्थंसिंच
रंतः नवनकलहंसानत्यजे तिकीदृशाः पदन्यासक्रीडा परिचयं चरणविन्यासलीला
भ्यासंसमासमं तात्लघुधुंमनां सियेषांते आलधुमनस्वइव चरणयुगलं कीदृशं सुभग
स्यमनोहरस्यमत्तिमंजीरस्यरत्ननूपुरस्यधरणितेतच्छलात्कपतात्स्वस्यचरणस्य
विक्षेपेविन्यासेत्रिय्वामाचहाणाँ रुवाणां पुनः कीदृशंचारुचरितेमनोज्ञसंचारं ॥ इति
दौ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ॰ टी॰ तुचरित्रैस्त्वामाश्लोकेसंचारकर्मणीतिविग्रहः चारुचरितेइतिसंबोधनं वा॥ विद्युपक्षे॥ स्व
५९ विक्षेपकालेचारुचरितेउल्लासमनोरूपचरितेशिक्षामाचक्षाणमिस्त्वयः॥ शेषंतुल्य
म्॥ परत्वात्सेव्यस्यविवृत्तिः वल्कलतरुनवनेश्रीचक्रेहेपेरजायांतेक. लोमत्तोमधुरः
कंठोयेषांतेकलहंसाः चक्रादिदेवताः तेचरणकमलमस्माननहेकंकमलसंकोचविं
कासः — प्रपंचाद्वैतात्मकब्रह्मस्वरूपमद्वैतपदहंद्वमिति॥ कलामृतवचनात्॥ नजहाति 98
नस्यजंतिपदानिस्थानानिचतुर्दशभुवनानितेषांन्यासः रक्षित्रीजारस्तापरिचयः सं
हारस्तारध्येंकर्तुंमनोयेषांते॥ तथासख्यादिकारणसामर्थ्यासमर्थांत्वंचरणेपासनां ५९
कुर्वंतीत्यर्थः॥ खेहृताकाशेलचरणंचरंतः श्वासादयंतः ध्यायंतइत्यर्थः॥ श्लोमन्त

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

ख्यासौ अनिर्देश्यश्चेति अनिर्देश्यः निर्विकल्पस्वरूपं ब्रह्मज्ञानं तस्मिं शिक्षामाचक्षणा।
कीदृशं चारुचरिते मोक्षदानस्वभावेन चरित्रयुक्ते स्वच्छम् अनगमैश्वर्यमस्यास्तीति स्वन
गः ईश्वरः ॥ मंजु करोति मंजीरं। जीवेश्वरयोस्तयोरणितं व्याख्यातं जडहृदं जंघे क्षण ६६
यापि निर्विकल्पस्वरूपं ब्रह्मज्ञानं माचक्षणा हेतो हेतुरूपं त्वच्चरणारूपद्वयं सख्यादिकार
णसामर्थ्यलाभार्थं त्वं स्तानस्फुरं तिष्ठमयपद्देपि इत्यर्थः ॥ भवानीपद्दे ॥ भवनक
स्हंसाः श्रीचक्रस्थाः देवताः पंचाशत्संख्यकाः तथाहि ॥ प्रथमं गुरुस्वचक्रेश्वरः ततो
गणपतिः सर्वद्वारनिविष्टः ततो नानारूपमहोद्यानेकालनाथः चतुर्द्वारपाल
को कल्पतरुवाटिकायां वसंतनाथः ॥ संतानतरुवाटिकायां ग्रीष्मनाथः ॥ पुष्परागवा

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·र्य· टिकायांमृत्युंजयनाथः॥पद्मवाटिकायांदेवमातागायत्रीमुक्तामणिवाटिकायांस्वर्णा
६० गेदेवेंद्रनाथः॥तस्यादक्षिणेवैश्वानरः॥तस्यायाम्याशायांयमनाथः॥तस्यादक्षि
ऋ णेपश्चीमेनिर्ऋतिनाथः तस्याःपश्चिमेवरुणनाथः॥तस्यावायव्येमारुतनाथः॥तस्यै
उत्तरेकुवेरनाथः॥तस्याःशागुत्तरलागेरुद्रः॥विद्रुमरुद्रवाटिकायांब्रह्मनाथः॥मा
श्री णिक्यमंडपेश्रीविष्णुनाथःसहस्तंभमंडपेभानुनाथः॥अमृतवाटिकायांभारदेवी॥ ९९
विमर्षणवाटिकायांउल्काख्यादेवी॥मंडपवाटिकायांमार्तंडभैरवः॥चंद्रिकोद्गार
छायायांसोमनाथः॥शृंगारपरिखास्वायांचंद्रनाथः॥महापद्माटव्यामन्नपूर्णा॥चिं ६०
तामणिगृहशाग्द्वारेदुर्गानिहारिका चिंतामणिगृहासंतरेकुमारकामेश्वरः॥पंचब्र

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

समहापंचाधररा धस्तं ह्रीबालांबिका। चिंतामणिगृहराजपरितोषांनुनाथः। चिंताम
णिगृहपूर्वद्वारे समृतेश्वरी उच्छिष्टिका। चिंतामणिगृहराजपूर्वोत्तरमणिधिस्थे॥ मं
त्रचक्रमातंगी॥ तस्यैव दक्षिणनगोमणिधिस्थे मंत्रचक्रवाराही॥ चक्रराजमहारथग
हेमहानन्नानद्वारिकेति श्रीचक्रस्थानेश्रीकामेश्वरी महाद्वारिकेति॥ ६१॥ स्मरालाकेशो।
षु॥ ६२॥ केशेषु स्मरालाचक्रामें दह स्मितेईषद्धसिते भ्रूलतास्वनावेनस्मरलाक्षज्वीगा
त्रेशरीरे। शिरीषकुसुमकोमलांग्रचतते स्तनाभोगेदृषदिवस्थिरे चकठोराकठिनाम
ध्येउदरे न श्यामतिशयेनतन्वीलग्नावरस्यश्रेष्ठस्य आरोहस्य नितंबस्य विपर्ययेस्था।
नेरप्युः प्रथिमगुणयुक्ता आरोहंजघनं श्रोणीनितंबः स्त्रीकटीतटेइति विश्वः॥ ए

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

वेशांगोमहे ग्रास्य करुणा भवानीरूपा अरुणा रक्तवर्णा काचिदनिर्वचनीया जगत्त्रय
तंत्रातुं रक्षितुं जयतीसर्थः ॥ विष्णुपदे ॥ शंकरस्यार्णमत्र तस्मादिति शंभुः विष्णुः ला
स्यकरुणा जयतीति कीदृशी केशेषु कः ब्रह्मा ईशः शिवः तद्विरुद्धेषु स्वराः तावत्काम्य
मेरमस्वत्वं रसितमुपहासोयः सः समंदहसितो नारदः तस्मिन्प्रकृतिसरलास्वभा
वतः ऋजुः ॥ श्रीविष्णुं गायंतीत्यगाः वैष्णवास्तान् आसमंतात् त्रायते रक्षतीत्यगात्रो वै 100
ष्णवरक्षकः ॥ यज्ञानगच्छतीत्यगः ननस्पतिर्वरतः आसमंतात् त्रायते रक्षतीत्यगा
त्रो वैष्णवरक्षकः ॥ यज्ञानगच्छतीति अगः ब्राह्मणः तस्मिं शिरीषवत्कोमला कामि ६२
ना ऊरुचयोस्तटे निकटे यस्याः सो ऊरुचनरः कामी तस्मिन् दृषदिव कठोरा वरं तपस्विन

मारोहंतीति वरारोहा हे स्त्रा: तेषु नरांतनीस्वन्नाड्य: मध्ये लहयाउपरि पृथुबहुला
अरुणकाचिदिति श्रुतिउत्सितज्ञाने अरुणा अनुकूले सर्थ:॥९४॥ पुरारातेरंत:
९५॥ पुराराते: शिवस्य त्वमंत:पुरं प्रधानमहिषी असि नवसित तो हेतोस्तरलकर
णानामजितेंद्रियाणां तव चरणयो: सपर्यामर्यादासु संपूर्णसपर्या चपूजा च मर्यादि
तिष्ठा इति वा असुलभा दुष्प्राप्याउ: साध्येति यावत्॥ तथापि संपूर्णपूजाया अभा
वेपि असंपूर्णपूजयैव एते: तरालकरणानां रंभादिपरीरंभादिसंभावितानां तथापि
संहतहतय: शतमखमुखा: इंद्रादय: अमरा देवास्तव द्वारोपांते स्थितिभिस्त्व
दीयचिंतामणिगृहराजस्यांतिकमहत्कानि विष्टानिरणिमादिभिर्दशभि सिद्धिभिर्नी

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ· यं· ऽैश्वर्यसंपदमतुलामतिशयितांनीताः प्रापिताः इत्यहो त्वन्माहात्म्यप्रकर्षेत्यर्थः।
६२ ।विष्णुपदे॥ हे अंतःपुरस्य अंतःपुरे अंतःपुररूपामालक्ष्मी यस्य सतथा ततः इत्यत्र पथ
ममायां तस्मिन्नतेन सितासितासात्विकीत्वच्चरणयोः सपर्यामिर्यादा तरलकरणानां
इंद्रियादीनां पुरनामकदेहस्य नेरकर्तुः शिवस्यास्तुलनाय ह्या॥ पुराणामरातेर्नाशक
स्यतवद्वारोपस्थितिर्निरिति अन्वयः॥ अथवा तवचरणयोः सितासितासत्वप्रधा
नासपर्यामर्यादा तरलकरणानां मोक्षककःस्यसजानामि अदीनामरातेः प्रल्हादः 101
स्य पुरास्य सुखमाघातोऽस्मिजाता॥ तथापि ज्ञातमस्य मुखाअमराः अणिमाद्यादि ६२
भिः सिद्धिं नीताः संपूर्णफलावाप्तेः यद्यपि प्रल्हादस्य तथापीशादीनामसात्विकेन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

राजसेनैवगुणेन अणिमादिसिद्धिर्जातेत्यर्थः ॥६४॥ गतास्तेमंचत्वं ॥६४॥ ब्रह्मासृ
ष्टिकर्ता विष्णुः स्थितिकर्ता रुद्रः संहर्ता ईश्वरस्तिरोधानः एते चतुर्भिः पदार्थरूपेण
स्थितो धारितः शिवः सदाशिवः अनुग्राहकः ते तत्त्वपंचत्वंगतः कीदृशाः स्वच्छछायया ए धा
कां तच्छायया कोसौ घटिता तद्रूपेन उज्वलेन प्रच्छदपटः आस्तरणपटरूपः सदाशिवरू
पत्वात् एतादृशाः ऊरवकतरोः स्वच्छेदेन दृष्टातिकरवत्वदीयानां त्वदंगसंगमेतानो शिवस्य
नासामारक्तकान्तीनां प्रतिफलनजातेन संक्रांतिजातेनारुणतया शरीरीलतबीजप
रिग्रहः ॥ शृंगाररसइवेत्यर्थः ॥ तदुक्तं रुद्रयामले ॥ ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च स
दाशिवः ॥ एते पंच महाप्रेता नृतादियतयो मताः ॥ चत्वारो मंचचरणाः पंचमः प्रच्छदः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ॰टी॰प॰२॥ सचेतस्य काकारूपेण शिवेनाभिन्नविग्रहः तत्रास्ते समासीना निर्जराणां स्वरूपि
६३ णीति॥ श्रृंगाररसस्य प्राधान्यं संगीतशास्त्रे॥ श्रृंगारः शुचिरुज्वलइति शुक्लत्वं वैः
शेषधर्मप्रयुक्तं॥ तथाप्यनुरागप्रधानरजोगुणमयत्वात् रक्तवर्णनमिति सर्वगंतव्यं विशु
पदे॥ शिवो गुणत्रयरहितः शुद्ध आत्मा तवमंच त्वं नीजस्थलत्वं गतः आत्माराम
त्वात्स्वतः सः आत्मा कीदृक् द्रुहिणहरिरुद्रेश्वरध्यतः हरिरिंद्रः एभिर्दैवैः हृदय 102
ध्यानावस्थायां ध्यतः स्वच्छच्छायया वासनारहितच्छायया बुद्ध्याघटितो संबद्धः
कपटो मायातद्रूपः साकारकत्वात् तच्छुद्रपटोपस्यस तथा शुद्धस्य मायारहितत्वात् ६३
त्वदीयानामीश्वरसंबंधिनीनां नासौ बुद्धीनां मायारूपाणां प्रतिफलनलाभोदरुणि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तः जगत्कर्तृत्वाभिमानवान् अत एव मुक्तश्चैतन्यस्य मायासंपर्कात् स एव हि ते शरीरि
शृंगाररस इति अरूपोऽहं मां कौतुकं दोग्धि रूपवानिव नवतीत्यर्थः ॥ अथवा शिवो
महेश्वरस्त्वमं च त्वं गतः ध्यानेन त्वां हृदये स्थाने चतामापन्नः शिवः कीदृशः द्रु
हिणहरिरुद्रेश्वरान्ततः एतैरपि रव्यातः पुनः कीदृशः स्वच्छेति स्वतकांतिसंबद्धप्रबद्द
पठरूपः ॥ अत एव मं चत्वेनोक्ताः त्वदीयानां नासां श्यामकांतीनां प्रतिफलनलाने नैर्म
रुणतया स्वर्यतया प्रकाशाकयेति यावत् शरीरिशृंगारो रस इवेति शृंगाररसस्य श्याम
मूर्तित्वादिति भावः ॥ ६४ ॥ तवानीतः पञ्चम्यां ॥ ६४ ॥ स्वयं श्लोकः हेपकः ॥ ६५ ॥ कलंकः
कस्तूरी ॥ ६६ ॥ कलंकः लांछने कस्तूरी रजनिकरबिंबे चंद्रमंडलं जलमयं जलस्वरूपं अ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·टी· तएवमकृतकरंडं अतिगम्भीरस्य जलस्यान्तरी हरितोपलछिद्रैः कलाभिः षोडशसंख्याभि
६४ रेव कर्पूरैः घनसारपिंडैः निबिडं भरितं॥ एक्यपक्षे॥ लयंयोगेन तां दृष्ट्वा स्वात्मस्वरूपेण
रिक्तऊहरं स्वस्यात्मांतरनिरतं विधिवेक्ष्याता लकरंडं वाहकौतूहलात्वयोगेन सेव्य
मानान्॥ स्थयोस्तयः प्रतिष्ठकापहं कलांतरं कईरखंडानादायत्र हतेत्वदर्शनिविड
यति पूरयती सुनयपक्षस्य धारणार्थः॥ वस्तुतस्तु कलंकः चंद्रकः चिन्हं बिंदुचक्रस
पंकलंको कापवादयोस्तदेवकस्तूरीवासनाधैर्दवचक्रवासनया वासितस्य चक्रोंत
रस्य सर्वसिद्धिप्रदस्य तद्वृत्तं योगिनी हृदये॥ एत्याकारादिति पुनः कीदृशं जलमयं। ६४
रजनिकर बिंबममृतमयं चंद्रमंडलरूपं॥ मध्यत्रिकोणमुदितं परमामृतार्द्रमिन्दुके॥ 103

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

मृतबीजवकारात्मकमित्यर्थः ॥ रिक्तकुहरं रिक्तः शून्यो विसर्गः कुहरे रंध्रमध्ये यस्य
तत् अतः अकारमारभ्य कलानिर्विहितस्वरैः तदधिष्ठातृकामेश्वर्यादितत्तत्तिथि-
रूपपंचदशविद्याभिः कर्बुरैः चक्रांतरवारकैः निविडितं वेष्टितं मरकतकरंडमिति।
बिंदुचक्ररूपकमिदं बिंदुचक्रं त्वन्देहेन त्वच्छरीररूपेण एकैकनित्यात्मना प्रतिदिनं प्र-
तितिथौ विधिर्वीक्षं नयोन्नयोनि विडयति योजयत्सर्वेना वः पंचपंचस्वरस्फुटं त्रिको-
णरेखात्रयं प्रसह कामेश्वर्यादिचित्रांतानां नित्यानां मध्ये विसर्गसुंदर्यास्तु सृजनं पु-
नर्मध्ये सनुलोमविलोमक्रमेणास्मुल्लेखस्य परिहितयोः कामेश्वर्यादिचित्रांतानां चित्रादि-
कामेश्वर्यंतानां तत्तत्तिथौ एकैकस्याः एव सृजना धुत्तमत्रेति॥ शून्याकाराद्विसर्गान्ता-

सौ॰ टी॰ द्धितु अस्यं दसं विरः॥ ३ काश्यपरमार्थत्वात्स्फुरत्ता लहरीयुतं॥ यस्तं विम्बलहरीस्वात
६५ मारचयात्मकम्भेदं वं चक्रमेतस्य त्रिरूपं च पुनर्भवेत॥ धर्मी धर्मौ तथात्मानौ मात
मेयौ तथा प्रमा॥ नवयोन्यात्मकं चक्रं चिदाकारं महदिति॥ हे नित्ये तव स्वदेहोन्हता
न्निस्त्रशरीरे स्या न्नि घृणिभिः किरणरूपाभिरणिमाद्याभिरावरणदेवताभिरभितो निषे
व्यसे यमानां त्वमहमिति अनेन येना भावयति त्रिनयनस्य शिवस्य समृद्धिमैश्वर्यंत
णायतः तृणवत्समाणस्य तस्य महासंवर्त्ताग्निः प्रलयाग्निः नीराजनविधिं रचयती
ति किमाश्चर्यं नाश्चर्यमित्यर्थः॥ तदुक्तं॥ त्वद्देहोत्थिततेजोभिः किरणैरणिमादिभिः॥ ६५
आर्वतां त्वमहमिति भावयेस्त्वत्समो न वेदिति॥ ९ द्या स्वदेहोन्हतानि घृणिभिरणिमा

घामिरभितोनिषेव्यां निस्ये त्वामहमितिसदा नावयतियः। किमाश्चर्यं तस्य त्रिनयन
समृद्धिंतृणयतो महासंवर्ताग्निर्विरचयति नीराजनविधिम्॥९७॥ हे नित्ये तवस्व
देहोन्नताभिः त्वच्छरीरोत्थाभिः घृणिभिः किरणरूपाभिरणिमाद्याभिरावरणान्तर्ताभि
रभितो निषेव्यां सेव्यमानां त्वामहमिति अभेदेन यो नावयति त्रिनयनस्य शिवस्यस
मृद्धिमैश्वर्यं तृणयतस्तृणवत्पमाणस्य तस्य महासंवर्ताग्निः प्रलयाग्निः नीराजन
विधिं रचयतीति। किमाश्चर्यम्॥ नाश्चर्यमित्यर्थः॥ तदुक्तं कादिमते॥ त्वद्देहोत्थित
तेजोभिः किरणैरणिमादिभिः आवृतां त्वामाहमिति नावयंस्त्वत्समो भवेदिति॥९७॥
समुन्नतस्थल॥ ९८॥ हे उमे विमलाः पुरुषा नवसंतानकाः अमीषाममुरो वक्षस्थलंस

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·टी·

९९

ति

मुन्नतस्थूलस्तनभरः समुन्नताः उत्तुंगतयोन्नताः स्थूलपरिणाहवान्स्तनभरो य
त्वहसितं स्मितं चारु मनोहरं कटाक्षे अपांगप्रदेशे वक्रितचलनकृतिपर्य्ये कंदर्पः कामः व
पुः शरीरं कदंबद्युतिवत् कदंबवत् रोमांचयुक्तमित्यर्थः॥ इयं परिणमतिः परिणामः।
स्वच्छतास्वरूपानवंती त्यर्थः॥ अतो हरस्य चित्ते त्वं भ्रांतिं त्वद्भ्रमं जनयति हरोपि त्व
न्मयतां स्वदाकारान् दृष्ट्वा विषमशरविह्वलांगो भवतीति भावः॥ भवति त्व 105
यि भ्रांस्मरणे भवति कीदृशे उमे उत्क्षामा श्यामा तत्त्वज्ञानरूपा यस्मात्॥ उन्नतमध्यमा
जननत तस्यापि शिवस्य मनसि भ्रमजनकत्वेन विरोधालंकारः समीपांतस्तनांहरो ९९
वक्षस्थले स्थूलः स्तनभरो यस्याः सौकौसुंभ समुन्नतं वा नस्थूलस्तनभरं यस्याः समुन्न

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तः स्तुत्यः स्तनशाखात्यतिरूपः यः श्रीवत्सांकस्तं बिभर्ति शेषं समानम्॥ ९८॥
कलत्रं वैधात्रे॥ ९९॥ हे सति न केवलं त्वां नाम्नासती अपि तु सतीनाम वरमेपि
त व्रतानां प्रधानभूते वैधात्रे विधातृसंबंधि कलत्रं सरस्वती कति कवयो न भजंते
कलत्रीकुर्वंति॥ यस्मिं किंचित्कवित्वेनैव कलत्रं कुर्वंति सरस्वतीवध्वम्तु त्वं प्राप्नुवंति
लक्ष्मीदेव्याः पतिः कैरपि किंचिन्मात्रैरपि धृतेः को वा न नवति तव योपधराम्यामा
संगः परिष्वंगः तत्र वक्रतरो रम्यसुलभः उपपचने आलिंगनेन रहे विशेषस्पृष्टुर्ल
न इ स्पर्धः॥ विस्तुपहे॥ आलिंगनाद्विना महादेवं श्रेष्ठदेवं हि निश्चितं त्वां लक्ष्मी ल।
त्यसतीनां च सतो देहसतीनां विद्यमानानां अचरमा श्रेष्ठा ई लक्ष्मीस्तस्याः कुचा

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ॰टी॰ नामासंगः उरवक्रतरोरम्यसुस्तनः ॥ अथ वा वैधात्रं कलत्रं सरस्वतीकृतिकर्त्तयो
६१ ननजं ते तस्याः कोवेसावापतिर्नभवति अपि तु नव स्सेवत तथाश्रियो लक्ष्म्याः वैर
पि धनैः कौस्तुभादिभिः सहइत्यास्यामासंगः महादेवं हि लातथेवनाम्रस्यकीह
राः उरवक्रतरोरप्यसुस्तनः ननु लक्ष्म्यास्त्वदितिरिक्तेन गमते किम् ॥ सत स्याह रे।
ध्याः दिवइति धात्वनुसारात् कांतिशीलायाः श्रीजावस्याः गतिशालिन्याः चरमेवय 106
सि वार्द्धके सति सती नामती तसंस्थानं वेति ॥ तथा च लक्ष्म्या अपि धैर्यत्वय्येवेति ल
स्यभावो लक्ष्यं ईदृक्स्यर्थः ॥ ९९ ॥ गिरामाहुर्देवी ॥ १०० ॥ हे परब्रह्ममहिषि महेशपत्नि म ६१
हामाये अनाद्यविद्यारूपे ब्रह्मणः पत्नीं गिरां देवीं सरस्वतीं त्वामाहुः ॥ वेदविदः ह

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

रे विष्णोः पत्नी लक्ष्मी हरस्य शिवस्य धर्मिणी हिमालयपुत्री माकुः ॥ स्वमतमाह ॥
त्वं काप्यनिर्वचनीयचातुरीया सरस्वत्यादित्रितयातिरिक्ता दुर्गमा दुर्जेया निःसीमा
महिमा प्रभावो यस्याः सा विश्वं जगत् जातं त्वन्मयमसि स्वकीय नानारूपप्रदर्शना
दि बुद्धिमंतेकरोपील्पधीः ॥ विष्णुपक्षे ॥ हे महामाये महामाया लक्ष्मीः यस्येत्य
र्थः ॥ त्वां सरस्वतीं लक्ष्मीं लक्ष्मीं भवानीं चागमविदो वदंति स्त्रीरूपोपि त्वमेवे
त्यर्थः ॥ वस्तुगत्या कापि दुरधिगमा निःसीममहिमा तुरीया जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्य
वस्थाऽतिरिक्तावस्था त्वं विश्वं जगत् त्वन्मयमसि नानात्वं दर्शयसि कीदृशं जगत्
परं ब्रह्मैव महिमा वाहनमाधारः उपाधानकारणं यस्य तत् परब्रह्ममहिषिम

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सौ·टी· हिषवाहनत्वेनसंसाररूपवर्णितातस्यमस हश्रान्तयदायकत्वेनरूच्यते।१०

६८ सरस्वत्सालह्रया॥२·१॥त्वेस्र्जनवान्त्वेस्तो·सरस्वसागाधपद्यानिरूपया

चिद्घयालक्ष्म्याघनसम्स्नेहेनविहरतेक्रीडतेविधेः ब्रह्मणः हरेर्विष्णोः सपत्नः

समानपत्नीकः रम्येनमोम्नेनेनवपुषाशरीरेणरतेः कामपत्न्याः पातिअलंशिथि

लयतिहरीकरोतिचिरंजीवनेवब्रह्माघनुत्वंयोनीयंकालमुत्वंकवर्तमानइवहृषि 107

तोहरीक्षतःपशुपाशानांपुत्रकलत्रादीनांप्रतिकरःसंबंधोयेनसः।तथाचयद्दा॥

हृपिताःपश्यन्तांपाशापहरणाशंकादयःतेषांप्रतिकरोयेनतथाभूतःसन्परब्रह्म ६८

नामकंरसं॥रसोवैरसःइतिश्रुतिः॥रसयन्सास्वादयन्तीसर्थः॥तदुक्तंकुलरू

उमगणौ ॥ घृणाशंकाभयं लज्जाजुगुप्साचैवपंचमी ॥ कुलंजातिस्तथाशीलंचैवाष्टौ
पाशाः प्रकीर्तिताः । एतैः पाशैर्विरहितो निर्विकल्पोजितेंद्रियः । विमुच्य आसमहां
शानः क्रमेणपुरुषः स्मृतः । विस्नुपहे ॥ हरिरिंद्रः शोभसमानम् ॥ २०१ ॥ निधे निस
मेरे ॥ २०२ ॥ निधीयतेजगदस्मामितिनिधिः जगदाधारस्तेनसंबुद्धिः । निस्मेरे नि
स्मितो जसहृदनेजीवानां मिथ्याभूतजगद्दावेशनिरीक्षणं स्मितकरणं तनु ॥ ज
गदाधारता शरीरस्य स्मितयोगश्च शरीरिणां परस्परविरुद्धं कथमेकत्रह्यावैवेसं ल
स्याह । निषिद्धगुणेन स्वानुग्रहग्रहणायनानारूपगुणविकारेणसर्वमुपपद्यते
तवैवेतिभावः ॥ ननु पदिनि स्वानुग्रहाय शरीरादिपरिग्रहः तत्कथं चिरजा ॥ कीदृ

त्तपस्वीसाच्विकत्वेपुतारतम्यमित्यत आह॥नीतिनिपुणेभ्य इत्यनुरूपफलदानस्वहेत
र्हि कर्मपरतंत्रत्वमाह॥इतिनिरवद्यत्वाद्यलिहतं निराघातत्वान्नेतिनिराघातमप्रति
लरतं अन्यानधीनत्वान्नमनुग्रहापयस्याः॥ननुस्वातंत्र्येपि कश्चिदिहफलदात्वंतवे
ति॥कथं वैषम्यमत आह।नियमपरचित्तैकनिलये ध्यानयुक्तानां नियमपरचित्ता 108
मात्रस्थिते॥तर्हि नियमपारतंत्र्यमेवागतमत आह।निसानिर्मुक्ते नियमादिजन्य
दृष्टानपेक्षे॥एतादृशां मयि किं प्रमाणमत आह।निखिलनिगमांताः सकलवेदां
ताः एवस्तुतिपदानि यस्यास्सा सर्वत्र वेदांतत्वमेव प्रतिपद्येतिभावः।स्तुतपदे इ ६९
तपाठे वेदांतैः स्तुतं पदं चरणो यस्या इत्यर्थः॥केनप्रकारेण स्तुतपदे इत्यत आह।

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

निरातंके। निर्गत आतंको बंधुजननी लियस्याः सा निःशेषकालत्रयार्यै ध्येममापिइ
मांस्तुतिं निगमयति निगमी उरुतल्करोती सुक्तेणिइ॥ वेदमिवसर्वस्व प्रतिपन्नं कुर्वि
स्यर्थः विघ्नुपक्षे॥ हे निधेन ज्ञानानि धिस्वरूप अन्यानि पदानि सम्पन्नतानि तेन नि।
सहादिगुणयुक्ते विषयेइ मांस्तुतिं मम निगमय वेदादरणीयां कुर्विस्यर्थः। मम
स्तुतिं चानेन यामंस्व कर्तृत्वम पाकरोति॥१०२॥ प्रदीपज्वालाभिः॥१०३॥ हे वाचां ज
ननिमातकारूपे त्वदीयालिरेव वाग्भिस्तव स्तुतिरियं नमद्वाग्भिरित्यर्थः॥ यथा प्र
दीपज्वालाभिः दिवसकरस्य सूर्यस्य नीराजनविधिः आरात्रिकाविधानं न हि सक
लनुवनांतवर्ति ध्वांसक स्यन गावतो मार्तण्डस्य प्रदीपज्वालाभिः प्रकाशाइ स्यर्थः॥

तद्ध्वं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौ॰टी॰ सुधास्रुतेः चंद्रस्य चंद्रकांतमणिसंनिवपाणीयैः पाद्यघटना अर्घ्यदानम्॥ स्वकी
७० यैर्निजैर्जलैरंभोनिधिः समुद्रस्य सौहित्यकरणं तृप्तिसंपादनं॥ सौहित्यं तर्पणं तृप्ति
रित्यमरः॥ अथयत्रशब्दानां वैशद्यदीपत्वादीनां दृष्टांतता निदर्शनालंकारनीमा
ति तीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरमिति वत्॥ विष्णुपदे॥ जननमस्यास्तीति
जननी जीवः जननिनां वाग्वचनं तासां जननिवाचांमध्ये॥ इयं त्वदीयाभिरेव वा 103
ग्भिरं तर्यामितया त्वयैव निर्मिता मन्मुखान्निःसरणमात्रमेतस्याः॥१०३॥ सर्वं
मदीयमवलोक्यतत्तोपि सम्यगर्थांतरं समधिगम्यन निद्यमेतत्॥ सुसंतदुर्गम ७०
तरेपथि संचरंतः स्वाध्यानवंतिकवयः पुरतः श्रयातां॥ बोधेन ते जननिजातुज

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

सौं·टी· नार्दैनेन वैकुंठनाथपरितापितेन तातेन ॥ मातर्न वा निकरवाणि तथापि कान्तु
७१ माकुंठितो स्तमयिते करुणः कृतार्थः ॥ ॥ इति श्रीश्रीजगन्नाथःस्कृतो सौंदर्य
लहरीटीकासंपूर्णम् ॥ ॥ ॐनमोनवात्मे ॥ श्रीगुरुचरणकमलेभ्यो नमः ॥ ॥
यादृशंपुस्तकंदृष्टा तादृशं लिखितंमया ॥ यदि शुद्धंमशुद्धंवा ममदोषो न दीयते
॥१॥ लौ· शुकलशुरवरामेण यये पुस्तकं स्वामी अनन्तदेन पठनार्थं इदं पुस्तकं।
संवत् १८ ३६ प्रवर्त्तमाने उत्तरायणगते रवौ माघमासे कृष्णपक्षे तृतीयायां वा
रभौमेण लेखयेत् ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ श्रीरस्तु शस्तु ७१

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

१००८

॰सौंदर्यलहरीटीका॰

110

Nepal Sanskrit University, Balmiki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नं० ४२२४

षष्ठी पूजा विधिः

व्यासः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ष.पू. १

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥अथषष्ठिकापूजाविधिः ॥ भविष्योत्तरे ॥ युधिष्ठि
रउवाच ॥ पुत्रेजातेऽथकन्यायामुत्सवंकिंविधीयते ॥ किंदानंकस्यपू
जावाकिंपुराणंकोविधिःस्मृतः ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ पुत्रेजातेव्यतीपातेग्र
हणेचंद्रसूर्ययोः ॥ पितृःसंवत्सरेदिनेदानंकोटिगुणंभवेत् ॥ श्रृणुपां
डवयत्नेनकुतोत्सत्तोमहोत्सवम् ॥ जन्मषष्ठदिनेकार्याषष्ठीनाम्नीत्रि
शूलिनी ॥ पराह्णसमयेभित्त्यांगोमयींमूर्तिमालिखेत् ॥ कपर्दिका

गमः १

Nepal Sanskrit University, Balmiki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

प्रदानव्याचांगेचांगेविशेषतः॥ कर्णयोःकुंडलंदद्यादूर्वापल्लवशोभिता
म्॥ दिव्यवस्त्रपरीधानादिव्याभरणभूषिता॥ अग्रेदीपाष्टकंदद्यान्नै
वेद्यंविविधैःफलैः॥ नारिकेलादिकंतद्देशकालोद्भवंफलम्॥ तत्फलं
कलशंतस्याअग्रतःस्थापयेद्बुधः॥ द्विजन्मानंसपत्नीकंसदाचारसम
न्वितम्॥ आहूयकारयेत्तस्यास्तयोर्हस्तेनपूजनम्॥ यद्वा॥ भक्तःतंडु
लनैवेद्यंवाषष्ठीपूज्यानाराधिप॥ षष्ठीपूजामंत्रस्तु॥ ॐ अम्बेअम्बिके

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ष॰पू॰
२

इति॥सूतकप्रथमेऽह्नि षष्ठे च नो सूतकमाह॥प्रथमे दिवसे षष्ठे दश
मे चैव सर्वदा॥त्रिष्वेतेषु न कुर्वीत सूतकं पुत्रजन्मनीति व्यासोक्तेः॥प्र
थमदिने जातकार्ये दानादौ च षष्ठदिने षष्ठीपूजायाम्॥दशमदिने बं
धनसंबंधनादौ च सूतकाऽभावो दर्शितः॥पुत्रग्रहणं चात्र स्त्यपत्यवाचकं
पुत्रे जातेऽथ कन्यायामिति प्रागुक्तत्वात्॥ ॥अथ प्रयोगः॥ ॥
कर्त्ता कृतनित्यक्रियः शुक्लांबरधरो देशाचारात्प्रदोषसमये पूजास्थान

राम॰
२

1.12

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मागत्य॰ हस्तौपादौप्रक्षाल्य॰ आसनेपूर्वाभिमुखउपविश्य॰ पिताऽऽचार्योवा
दीपंप्रज्वाल्य॰ आचम्य॰ सामान्यार्घस्थापनंविधाय॥ ॐ अपसर्पन्तुयेभूता
येभूताभुविसंस्थिताः॥ येभूताविघ्नकर्त्तारस्तेनश्यन्तुशिवाज्ञया॥ इतिमंत्रे
णासर्षपान्विकिरेत्॥ ततोब्राह्मणवरणम्॥ कुशादीन्यादायसंकल्पंकुर्या
त्॥ ॐ अद्येहेत्यादिदेशकालौसंकीर्त्यअमुकगोत्रस्याऽमुकशर्मणोममाऽभि
नवजातबालकस्यायुरारोग्यपुष्टिपूर्वकमुत्तरोत्तरतोहर्षविजयप्राप्त्यर्थं
षष्ठीमहोत्सवकर्मणिनानानामगोत्रानानानामशर्मणोब्राह्मणानेभि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चंदनपूगीफलपुष्पाऽक्षतवासोभिर्युष्मानहं वृणे ॥ ततः पुण्याहवाचनम् ॥
ॐ अद्येह अमुकगोत्रस्य मम गृहेऽभिनवपुत्रजन्मांगभूतषष्ठिकादेवीपूजा
कर्मणि भो ब्राह्मणाः पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु ॥ इति त्रिः ॥ आद्यः ब्राह्मणाश्च पुण्या
हं इति त्रिवारं ब्रूयुः ॥ पुनस्तु मा ॥ पूर्ववत्स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु ॥ ॐ स्वस्ति ॥ स्व
स्ति न इन्द्रः ॥ तद्वदृद्धिर्भवंतो ब्रुवंतु ॥ ॐ ऋध्यताम् ३ ॥ ऋध्यास्म ॥ पुनस्त
द्वत् शान्तिर्भवंतो ब्रुवन्तु ॥ ॐ शान्तिः ३ ॥ द्यौः शान्तिः ॥ तद्वत्कार्यकल्याणं
भवंतो ब्रुवंतु ॥ ॐ कल्याणम् ३ ॥ यथेमाम ॥ इति पुण्याहवाचनं कृत्वा तदनं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तरम्॥ प्रथमतो दूर्वांकुरसर्षपराजिकाभिः पीतवस्त्रे पोटलिकां कृत्वा सूतिकोप
रिरक्षार्थं लंवयेत्॥ नां सर्वकर्मांतेकांडेनभिंद्यादितिसमाचारः॥ ततो वहिर्वलि
दानम्॥ ॐ क्षेत्रपालनमस्तुभ्यं सर्वशांतिफलप्रद॥ वालस्यविघ्ननाशार्थमिमं
गृह्णवलिंमम॥ दैत्यभूतपिशाचाद्या गंधर्वाराक्षसांगणाः॥ शुभंकुर्वंतु ते सर्वे
ममगृह्णंत्विमंवलिम्॥ ततः सूतिकाद्वारदेहली मध्ये गणपतिं संपूज्य॥ ॐ स
र्वविघ्नहरोसि त्वमेकदंत गजानन॥ षष्ठीगेहेर्चितप्रीत्याशिशुंदीर्घायुषंकुरु
लंवोदर महाभाग सर्वोपद्रवनाशन॥ त्वत्प्रसादादविघ्नेन चिरंजीवतुवालकः

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

द्वारदक्षिणे ॥ ॐ क्षेत्रपालाय नमः ॥ द्वारवामे ॥ ॐ दुर्गायै नमः ॥ ततः कर्त्ता प्राङ्मु
ख उदङ्मुखो वा स्वासने उपविश्य ॥ चम्पःकुशादिकमादाय ॥ ॐ अद्येत्यादि
देशकालौ संकीर्त्य अमुकगोत्रस्यामुकशर्मणो मम अभिनवजातबालक
स्यायुरारोग्यपुष्टिपूर्वकउत्तरोत्तर हर्षविजयप्राप्त्यर्थमेतत्षष्ठी महोत्सवक
र्मणि दीपकलशगणेशपूजनपूर्वक षष्ठिकास्कंदगौर्यादिषोडशमातृका
षट्कृत्तिकादीनां यथालाभोपचारैः पूजनमहं करिष्ये ॥ नमोस्त्वनंतायेति
दीपं संपूज्य ॥ गणानान्त्वेति गणपतिं संपूज्य ॥ ॐ महीद्यौरित्यादि मंत्रैः कल

114

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शस्थापनविधिना कलशं संस्थाप्य-भूरसीत्यादिभिश्च ॥ सर्वे समुद्रा इति मंत्रे
ण कलशे तीर्थान्यावाह्य ॥ ॐ तत्वायामीति वरुणमावाह्य पूजयित्वा ॥ ॐ क
लशस्य मुखे विष्णुरित्यभिमंत्रणां कुर्यात् ॥ ततः कलशास्कंधप्रदेशे ॥ गणप
त्यादिपांचायतनाः ॥ विनायकादिपंचलोकपालाः ॥ सूर्यादिनवग्रहाः ॥ ईश्वरादि
अधिदेवताः ॥ इंद्रादिदिक्पालादिवनस्पत्यंतदेवतानां पूजनं कर्त्तव्यं ॥ ततै
व कलशे मृत्युंजयमुमां च पूजयेत् ॥ ध्यानम् ॥ वृषसिंहस्थितं देवं हिमकुंदेंदु
सन्निभम् ॥ वामपार्श्वस्थितां देवीं द्विभुजां कलशां वराम् ॥ हेमाभरणभूषांगीं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

प॰पू॰ ५

श्वेताम्बरणभूषिताम् ॥ एवं मृत्युंजयं देवीं ध्यात्वा पापप्रणाशनम् ॥ नमः शंभवा
येति शिवम् ॥ देवीं दर्शयेति देवीम् ॥ आवाहनादि नमस्कार पर्यंतं संपूज्य ॥ तत्रै
व दिक्षोरराटे तिविष्णुं संपूज्य प्रार्थयेत् ॥ त्रैलोक्यपूजितः सौम्य सदा विजयव
र्द्धन ॥ शांतिं कुरु गदापाणे नारायण नमोस्तु ते ॥ इति प्रार्थयेत् ॥ तिथि-नक्षत्र-
दि कुंभादि योग-करण-ऋतुभ्यो नमः ॥ मास-राशि-मुहूर्त-वारेभ्यो नमः ॥ ततः
पीठादौ अक्षतपुंजेषु अष्टौ चिरजीविनः पूजयेत् ॥ प्रथम अक्षतपुंजे ऽक्षत
पुष्पं संस्थाप्य ॥ अश्वत्थाम्नो ध्यानम् ॥ श्यामवर्णं महातेजः खड्गपाणिं वरप्रदं

115

राम: ५

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अश्वत्थामानमाचार्यं ध्याये द्रोणसुतं शिवम्॥ द्रोणस्य सः पिता॥ आवाहनादि
यथालाभोपचारैः संपूज्य प्रार्थयेत्॥ ॐ ब्राह्मणाय नमस्तुभ्यं द्रोणाचार्यसुताय
वै॥ वेदवेदांगपूर्णाय अश्वत्थाम्ने नमो नमः इति प्रार्थयेत्॥ वलेः॥ इन्द्रनीलप्रभं
द्विबाहुं च मदा पाताल संस्थितम्॥ रत्नाभयकं ध्याये वलिनं वलदायकम्॥ ॐ
मही द्यौः॥ आवाहनादि प्रार्थना॥ भूमिं स्वर्गं च पातालं येन दत्तं द्विजन्मने॥
भविता यो मरावत्यां शक्रं तं वलिनं नमः॥ व्यासस्य॥ कंजकिंजल्कवर्णाभं सुपु
स्तकलसत्करम्॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं ध्याये व्यासमुनिं सदा॥ व्यस्य कू मो गृहे

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

आवाहनादि॰ प्रार्थना ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्वज्ञं वेदवेदांगपारगम् ॥ शास्त्रमूलप्र
वक्तारं पराशरसुतं भजे ॥ इतिप्रार्थयेत् ॥ हनूमतः ॥ वायुपुत्रं महावीरं रक्त
वर्णं त्रिलोचनम् ॥ कंदमूलफलप्रीतं हनूमंतं नमाम्यहम् ॥ आवाहनादि॰
प्रार्थना ॥ अंजनानंदनंवीरं जानकीशोकनाशनम् ॥ कपीशमक्षहंतारं वं
दे लंकाभयंकरम् ॥ इतिप्रार्थयेत् ॥४॥ विभीषणस्य ॥ पौलस्त्यकुलसंभू
तं कुंकुमाभं द्विबाहुकम् ॥ राक्षसौघैः परिवृतं सदा ध्यायेविभीषणम् ॥ रक्ष
सां भागोस्ति ॥ आवाहनादि॰ प्रार्थना ॥ लंकावासनमस्तुभ्यं पौलस्त्यकु

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

लसंभव ॥ राक्षसाधिपते देव नमस्तेस्तु विभीषण ॥ इति प्रार्थयेत् ॥ ५ ॥ कृपस्य ॥ धनु
र्वाणधरं वीरं श्वेतपीतसमद्युतिम् ॥ भारद्वाजकुलोत्पन्नं कृपं ध्यायेमलापहम् ॥
अयर्द सहस्रमृषिभिः ॥ आवाहनादि प्रार्थना ॥ राजर्षभ नमस्तुभ्यं भारद्वाज
कुलोद्भव ॥ कृपाचार्य सत्यजुष्ठ धीरवीर पराक्रम ॥ इति प्रार्थयेत् ॥ ६ ॥ परशु
रामस्य ॥ जमदग्निकुलोद्भूतं व्योमांजनसमप्रभम् ॥ ध्यायेपरशुरामं वै दधानं
परशुं वरम् ॥ प्रजापतेनम ॥ आवाहनादि प्रार्थना ॥ कार्त्तवीर्यस्य हंतारं पाशहस्तं
महाबलम् ॥ एकविंशतिनिःक्षत्रं कुर्वंतं त्वां नमाम्यहम् ॥ इति प्रार्थयेत् ॥ मार्कं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

ष॰पू॰ ८

डेयस्य ॥ शरदिंदुनिभं शांतं द्विभुजं तं वाप्रदम् ॥ कृत्वाऽभयकरं ध्यायेमार्कंडेयं
महामुनिम् ॥ सप्तऋषयः ॥ आवाहनादिः प्रार्थना ॥ वटवृक्षसमारूढं सद्वृत्तं
व्रलाचितकम् ॥ ऋषिवृंदशतैर्युक्तं मार्कंडेयं नमाम्यहम् ॥ इति प्रार्थयेत् ॥ ८ ॥
अथ षष्ठिकापूजा ॥ ॥ गोमयप्रतिमायां अष्टदलमध्येऽक्षतपुंजे वा॰ स्वस्व 117
संप्रदायानुरोधेन पूजयेत् ॥ ध्यानम् ॥ चतुर्भुजां महादेवीं तुंगपीनपयोधराम् ॥
मयूरवाहनारूढां रक्तवस्त्रधरांऽभाम् ॥ शूलशक्तिवराऽभीतिहस्तां ध्यायेम
हेश्वरीम् ॥ ॐ अम्बे अम्बिके इति मंत्रेणावाहनादि नैवेद्यांतं प्रपूजयेत् ॥ ॐ ब
ॐ अम्बे अम्बिके म्बालिके न मा नयति कश्चन । ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकां काम्पीलवासिनीम्

राम: ८

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ष्ठिके सायुधे स वाहने स परिवारे· इहागच्छ· इह तिष्ठ· इह सन्निहिताभव· मम
पूजां गृहाण ॥ आवाहिवा देवि विमहा षष्ठीति विश्रुता ॥ शक्तिभिः सह पुत्रं मे र
क्ष वासा जागरे ॥ इत्यावाह्य· प्राणवेन करांगन्यासो ॥ तद्यथा ॥ ॐ अंगुष्ठाभ्यां
नमः ॥ ॐ तर्जनीभ्यां॰ ॐ मध्यमाभ्यां॰ ॐ अनामिकाभ्यां॰ ॐ कनिष्ठिकाभ्यां॰
ॐ अस्त्राय फट् ॥ ततोऽर्घ्यः ॥ पत्रपुष्पफलानां भोभी रत्नैश्च वहुभिर्युतम् ॥ षष्ठि
देवि मयादत्तमर्घ्यं गृहाण नमोस्तु ते ॥ आचमनम् ॥ सर्वलोकस्य रक्षार्थं सिद्धासा
न्निध्यकारिणि ॥ गृहाण षष्ठिके देवि इदमाचमनीयकम् ॥ स्नानम् ॥ कावेरी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नर्मदा कावेरी तुंगभद्रा सरस्वती॥ गंगा च यमुना चैव ताभ्यः स्नानार्थमाहृतम्॥
गृहाणाषष्ठिके देवि स्नानाय श्रद्धया जलम्॥ ततः पंचामृतस्नानम्॥ ॐ पयः
पृथिव्याम्॥१॥ दधिक्राव्णः॥२॥ घृतम्मिमिक्षे॥३॥ मधुवाता॥४॥ अपा छेर
सम्॥५॥ स्नानान्ते आपोऽअस्मान्निति शुद्धस्नानम्॥ वस्त्रम्॥ तन्तुसंतानसंयुक्तं
कलाकौशेयकल्पितम्॥ सर्वांगाभरणश्रेष्ठं वसनं परिधीयताम्॥ चंदनम्॥ सकुं
कुमं चंदनं च कर्पूरादिसमन्वितम्॥ षष्ठिदेवि मया दत्तं धारयस्व यथासुखम्॥
अक्षताः॥ अक्षन्नमीमदंतेति अक्षताः॥ काण्डात्काण्डेति दूर्वा॥ पुष्पम्॥ धूपं

118

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

र्णानि पुष्पाणि सुगंधीनि विशेषतः॥ मया दत्तानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम्॥
सिंदूरम्॥ सिंदूरं तारकगुणान्वितं च सुकंठसूनेर्णा हरिद्रया च॥ गृहाण गोश्वरि
कुंकुमं तत्सौभाग्यपदं नूतनमंगलं यत॥ धूपम्॥ गुग्गुलं घृतसंयुक्तं दशांगेन सम
न्वितम्॥ घ्राणतुष्टिदं देवि मया दत्तं धूपं मे प्रतिगृह्यताम्॥ दीपम्॥ गव्येनाज्येन संपूर्णं
वर्त्या कर्पूरगर्भया॥ दीपं देवि मया दत्तमिमं गृह्ण नमोस्तु ते॥ मोदकम्॥ मोद
कानि विचित्राणि पक्वान्नानि दधीनि च॥ विचित्ररससंयुक्तं तथा पूगलमन्वि
तम्॥ फेणिकां घृतपूराढ्यां नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम्॥ मूलमंत्रेण पुनराचमनीयं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तांबूलम्॥ कर्पूरैलालवंगादिपूगीफलसमन्वितम्॥ तांबूलं कल्पितं भक्त्या गृ
हाण षष्ठिके नमः॥ नारिकेलपूगीफलादिनानाविधफलान्यपि॥ याः फलि
नीरिति मंत्रेण॥ ॐ षष्ठिकायै नमः॥ उपायनद्रव्यम्॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेम
बीजं विभावसोः॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं प्रयच्छ मे॥ नीराजनम्॥ अंत
स्तेजो बहिस्तेजो ह्येकीकृत्यामितप्रभम्॥ आरार्त्तिकमयादत्तं गृहाण मदनुग्र
हात्॥ क्षमापनम्॥ पुष्पांजलिं विधाय॥ शक्तिस्त्वं सर्वदेवानां लोकानां हित
कारिणि॥ मातर्बालमिमं रक्ष महाषष्ठि नमोस्तु ते॥ रुद्राणीरुद्ररूपेण महा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विघ्नविनाशिनि॥प्रसन्नवरदे देवि बुलाणी त्वं व्यवस्थिता॥ इंद्रशक्तिः समा

ख्याताम हाषष्ठि नमोस्तुते॥गौरी पुत्रो यथा स्कंदः शिशुः संरक्षितः पुरा॥त

थेमंममबालंहि रक्ष त्वं षष्ठिके नमः॥अथ प्रार्थना॥पुरा देवैः पूजितासि ब्र

ह्मविष्णुशिवादिभिः॥आवाभ्यामपि देवि त्वं पूज्यसे भक्तिपूर्वकम॥देह्यस्य

बालकस्याद्य दीर्घमायुः नमोस्तुते॥बालकस्य पिता पश्चात्ततः देव्याः पुरःस्थि

तः॥बद्धांजलिर्भक्तिनम्रो वाचमुच्चारयेद्धुतम्॥अथ बालक पितुः प्रार्थना॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

त्वंदेविमातादितिरद्रिजात्वंगौरीत्वमेवासिधृतिःक्षमात्वम्॥कीर्त्तिःसमृ
द्धिर्भुवनस्यधात्रीत्वमेवदेविप्रणतोस्मितुभ्यम्॥यथासर्वाणिभूतानित्व
यिसूतानिरत्नवत्॥चराचराणिभूतानित्वयिस्थूलान्यशेषतः॥पुमान्
साक्षीभवत्येषतेनसत्येनबुद्धिमान्॥त्वंसृष्टिरास्थास्तजासिप्रजात्वंस्थि
तिस्त्वमेवासकलान्बिभर्षि॥त्वमेवहंसिक्रियतेनवाचासमर्थ्यव्याप्य
जगन्तिभास्वराद्युः॥स्वस्तिमेस्तुगृहेनित्यंत्वत्प्रसादात्सुरेश्वरि॥पुत्रोत्सव

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

महंनित्यंपश्यपेयंत्वदनुग्रहात्॥ ततोजननीप्रार्थना॥ ततोर्भकस्यजननी प्रार्थये
नामतिंद्रिना॥ नवप्रसादात्तनयस्पवक्रं दृष्टं मयादेविनमोनुभ्यम्॥ सौभाग्य
मारोग्यमभीष्टसिद्धिंदेहिप्रजायाश्चिरजीवितांच॥ गौर्याः पुत्रोयथास्कंदःशि
शुःसंरक्षितस्त्वया॥ तथाममाप्ययंबालोरक्षतांषष्ठिकेनमः॥ अथसर्वेबांधवा
बालस्यायुःप्रार्थयंति॥ सर्वेचतेबांधवाश्चस्वस्तिवाक्यपुरःसरम्॥ कामयंतोऽ
र्भकस्यायुःप्रार्थयंतःसमायोजितः॥ जननीसर्वसौख्यानांवर्द्धिनीकुलसंपदाम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

साधनी सर्वसिद्धीनां जन्मदे त्वां नतावयम्॥ ततः षष्ठिकायै व्यजनेन कुर्याद्बालनि
वेदनम्॥ देवतानामृषीणां च भक्तानां भक्तवत्सले॥ अर्पितं रक्षमे पुत्रं महाषष्ठि
नमोस्तुते॥ जननी सर्वभूतानां बालकानां विशेषतः॥ नारायणी स्वरूपेण पु
त्रं मे रक्ष सर्वतः॥ भूतप्रेतपिशाचेभ्यो डाकिनीभ्यो विशेषतः॥ कुतंते स्वकुतंम
त्वा रक्षारक्ष वरानने॥ एवं रक्ष महाषष्ठि सदा त्वं विघ्ननाशिनि॥ बालं मम सदा र
क्षनित्यं मत्कुक्षिसंस्थितम्॥ सर्वभूतहिते मातर्जगतत्कृपकारिणि॥ सर्वतः

षष्ठिरूपेण बालं रक्षां कुरुष्व मे॥ षष्ठिदेवि महाभागे हिताहितवरप्रदे॥ त्वत्प्र

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ बालापामार्जनम्॥ माधुरं च दलं यत्र विल्लोर तुल नेजसः॥ रहस्यं पदलं यत्र सर्वं भवन्ति सूनेः २

सादादविघ्नेन चिरंजीवन्तु बालकः॥ अस्मिन्प्रसूतिकागारे देवीभिः परिवारिते॥ र
क्षां कुरु महाभागे सर्वविघ्नविनाशिनि॥ अयं मम कुलोत्पन्नो रक्षार्थं तव पादयोः॥
नीतो मया महाभागे चिरंजीवन्तु मे सुतः॥ अथ स्कंदपूजा॥ ध्यानम्॥ वराभय
करः साक्षाद्द्विभुजः शिखिवाहनः॥ किरीटी कुंडली देवो दिव्याभरणभूषितः॥ ॐ
ध्यस्व स्कंदेति मंत्रेणावाहनम्॥ ॐ स्कंद इहागच्छ इह तिष्ठेत्यावाह्य॥ पाद्यं॥ अर्घ्यं
आचमनीयम्॥ स्नानीयम्॥ पुनराचमनीयम्॥ वस्त्रम्॥ यज्ञोपवीतम्॥ गंध-पु
ष्पाक्षत-धूप-दीप-नैवेद्य-तांबूल-द्रव्यादिकं स्कंदाय नमः॥ ततः प्रार्थना॥ कान्ति

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

केयमहाबाहो गौरीहृदयनंदन ॥ कुमारं रक्षमे भीत्या सहिदेव नमोऽस्तु ते ॥ ततः
स्तुतिः ॥ नमः कुमाराय महाप्रभाय स्कंदाय ते स्कंदितदानवाय ॥ नवार्कविंब
द्युतये नमोऽस्तु ते नमोऽस्तु मोघोघुमशक्तिधाराये ॥ नमो विशारदाय विशाखिसो
नमो नमोऽस्तु ते षण्मुख कामरूपिणे ॥ गुहाय गूढाभरणाय भर्त्रे नमो रणोद
नवदारणाय ॥ नमोऽस्तु तेऽर्कप्रतिमप्रभाय नमोऽस्तु गुह्याय गुहाय तुभ्यम् ॥
नमोऽस्तु ते लोकभयावहाय नमोऽस्तु ते बालपराक्रमाय ॥ नमो विशालायतलो
चनाय नमो विशालाय महाव्रताय ॥ नमो नमस्तेऽस्तु मनोरमाय नमो नमस्ते

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्तुकोत्कटाय॥ नमोमयूरोज्ज्वलवाहनाय नमोस्तु केयूरधराय तुभ्यम्॥ नमो
ध्वतोदग्र पताकिने नमो नमः प्रभाय प्रशान्तायते स्तु॥ सेनान्ये पावकिने नमो
स्तु रूपापरीतामलदीव्यमूर्तये॥ अथ वंश पूजा॥ यथालाभोपचारैर्वंशं सं
पूज्य॥ प्रार्थयेत्॥ सर्वमंगलमांगल्य गोविंदस्य करे स्थितः॥ वंशाव ... य मे वं
श सदानंद नमो स्तु ते॥ खड्ग पूजा॥ यथालाभोपचारैः खड्गं संपूज्य॥ प्रार्थ
येत्॥ असिर्विशसनः खड्गस्तीक्ष्णधारो दुरासदः॥ श्री गर्भो विजयश्चैव धर्मा
धारस्तथैव च॥ इत्यष्टौ तव नामानि स्वयमुक्तानि वेधसा॥ नक्षत्रं कृत्तिका

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नेत्रे गुरुर्देवो महेश्वरः॥ रोहिणां च शरीरं ते दैवं चैव जनार्दनः॥ पितापितामह
होदेव त्वं मां पालय सर्वदा॥ इयं तेन धृता क्षोणी हतश्च महिषासुरः॥ तीक्ष्ण
धाराय शुद्धाय तस्मै खड्गाय ते नमः॥ अथ मातृका पूजा॥ अक्षतपुंजेषु॥ गौरी १
पद्मा २ शची ३ मेधा ४ सावित्री ५ विजया ६ जया ७ देवसेना ८ स्वधा ९ स्वाहा १०
मातरः ११ लोकमातरः १२ धृतिः १३ पुष्टिः १४ तुष्टिः १५ आत्मनः कुलदेवता १६
यथालाभोपचारैः पूजयेत्॥ अथ षट् स्मृतिका पूजा॥ तथैवाक्षतपुंजेषु॥ शि
वा १ संभूतिः २ कीर्त्तिः ३ सन्नतिः ४ अनसूया ५ क्षमा ६ प्रणवादिनमोन्तनाम

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मंत्रेण पूजा कार्या ॥ ततः कुशादीन्यादाय ॥ अस्यां रात्रौ मम अभिनव जात कुमार
स्य नैरुज्य पूर्वक दीर्घायुष्य कामनया गंधपुष्पाक्षतधूपदीपतांबूल
पक्वान्न परमान्न पूरिका पिष्टान्न नैवेद्यानि भगवत्यै षष्ठी देव्यै पूजित समस्त
देवतायै सपरिवारायै समुदितायै मयोत्सृष्टानि प्रीयंतां न मम ॥ अथ ब्रह्मस्ना
नम् ॥ ॐ मनोजूतिर्जुषतामाज्यस्य बृहस्पतिर्यज्ञमिमं तनोत्वरिष्टं यज्ञꣳ स
मिमं दधातु ॥ विश्वे देवास इह मादयंतामोꣳ३ प्रतिष्ठ ॥ १ ॥ सूर्यरश्मिर्हरिके
शः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयाꣳ अजस्रम् ॥ तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वान्स

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ष.पू.
१४

म्यश्यन्विश्वा भुवनानि गोपाः॥३॥सोमो धेनुम्॥३॥पितृभ्यः स्वधायिभ्यः॥४॥ॐ
प्रजापतेन॥५॥ॐ वातो वा॥६॥ॐ नमः शंभवाय॥७॥ॐ त्वानारभिन्दुम्॥८॥
ॐ नमोस्तु सर्पेभ्यः॥९॥ ॐ अग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देव
ता वसवो देवता रुद्रा देवतादित्या देवता मरुतो देवता विश्वेदेवा देवता बृ
हस्पतिर्देवतेन्द्रो देवता वरुणो देवता॥१०॥ ब्रह्मजज्ञानम्॥११॥ रक्षोहणा
मिति धारणमंत्रः॥ अथ षष्ठदिने बालग्रहहरणम्॥ प्रयोगसारे॥ षष्ठे दिने
वर्फे स्कारी ग्रहीग्रस्ताति बालकम्॥ तच्चे ष्ठागात्र विक्षेपो हास्यरोदनमोह

षष्ठः
१४

१२४

Nepal Sanskrit University, Balmiki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नम्॥१॥कुष्टगुग्गुलसिद्धार्थगजदंतैर्घृतेनच॥धूपयेद्दने पयेद्धापि ततोमु
च्यतिसाग्रही॥२॥वलिमंत्रश्च नारायणीये॥दधि भक्त मत्स्यमांसादि साधि
त वलिमादायबालकोपरि भ्रामयेद नेन मंत्रेण॥ॐ फेत्कारिणि कुष्मांडि भ
गवति भुराणिणि समंडिते मुंच२ दह२ पच२ मार२ गच्छ२ स्वाहा॥इति मंत्रेण
बालकोपरिभ्रामयित्वा चतुष्पथे क्षिपेत्॥वटकाष्ठकमालाभिर्वद्ध्ग्रीव मजा
तनम्॥पुनः पुनर्महाशङ्कारयेत्कर्णताडनात्॥भूतप्रेतपिशाचाश्च याः
धानाश्च शाकिनी॥बालग्रहाश्च नश्यंति तच्छब्दात्कर्णताडनात्॥छागवंधनं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

क·पू·
१५

उत्तरे द्वारे ॥ कुशलंच द्वारदेशे स्थापनम् ॥ ततः शस्त्रपाणिभिः पुरुषैर्जाग्रद्भिः
सूतिकारक्षार्थं द्वारदेशे स्थापयेत् ॥ मंथानपूजा ॥ यथालाभोपचारैः सं
पूज्य प्रार्थयेत ॥ मंथानकत्वं हि गोलोके देवदेवेन निर्मितः ॥ पूजितस्त्वं विधा
नेन सूतिरक्षां कुरुष्व मे ॥ अथ जातहारिणी मातरः पूज्याः ॥ यथालाभोप
चारैः संपूज्य प्रार्थयेत ॥ जातं हरंति या बालं मातरो गूढविग्रहाः ॥ अ
भिरक्षंतु मे पुत्रं बलिपूजां हरंतु ताः ॥ गीतवाद्यविनोदेन नृत्येन च वसुधि
प्तिर ॥ रात्रौ जागरणं कुर्यात् देवतेनां द्विजैः सह ॥ ततः स्नानादि देयानि ब्रा

रम:
१५

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

लिरोभ्योयथाविधि ॥ वस्त्रस्वर्णान्नदानेनषष्ठीमेप्रीयतामिति ॥ प्रभातेदी
पतेदानं नटनर्त्तकगायने ॥ स्त्रियस्सभर्तृकाः पूज्या वासोऽलंकरणादि
भिः ॥ अनेनविधिनायस्तु षष्ठींदेवींप्रपूजयेत् ॥ आयुर्वृद्धिर्भवेत्तस्यसंतते
रपिपांडव ॥ ततोदक्षिणा ॥ ॐ अद्येहेत्यादि देशकालौ संकीर्त्यअद्यकृते
तदमुकगोत्रस्यामुकशर्मणोमम अभिनवजातवालकस्यायुर्वृद्धिपूर्व
कोत्तरोत्तरहर्षविजयप्राप्त्यर्थं वालग्रहदशावांतर्दशानिवारणार्थं षष्ठी

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

ष·पू·
१६

पूजामहोत्सवकर्मांगतया षष्ठिकादिदेवतापूजासांगतासिद्ध्यर्थं दक्षिणा
मिमां भूयसीं हिरण्यमग्निदैवतं तन्मूल्योपकल्पितं यथाद्रव्यं यथानामदै
वतं नानानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो यथाभागं विभज्य दातुमहमुत्सृजे॥
ततो हरिद्रारसेन श्रीविलोर्वा दशनामानि वस्त्रे लिखित्वा बालकमातुर्ल
लाटे बध्नीयात्॥ ॐ केशवः१ ॐ नारायणः२ ॐ माधवः३ ॐ गोविंदः४ ॐ विष्णुः५
ॐ मधुसूदनः६ ॐ त्रिविक्रमः७ ॐ वामनः८ ॐ हृषीकेशः ९ ॐ पद्मनाभः१०

राम:
१६

126

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ दामोदरः ११ ॐ पुरुषोत्तमः १२ ॥ ततः पूजितदेवताः क्षमध्वमिति विसर्ज्य ॥
यांतु देवगणाः १ ॥ गच्छगच्छ सुर २ ॥ इति पठित्वा अभिषेकपाठपूर्वकमा
शीर्वादं ब्राह्मणेभ्यो गृहीत्वा तान्भोजयेत् स्वयं च पश्चात्तु दुग्धेनो भुंजी
त ॥ ततः सर्षपपोटलिकाकांडेन ताडयेत् ॥ ततः सर्वे स्तनकं मन्यंते
न खादंति न पिबंति इति देशाचारः ॥ ॥ इति भविष्योत्तरोक्तषष्ठीपूजा
विधिः समाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ शुभम् ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

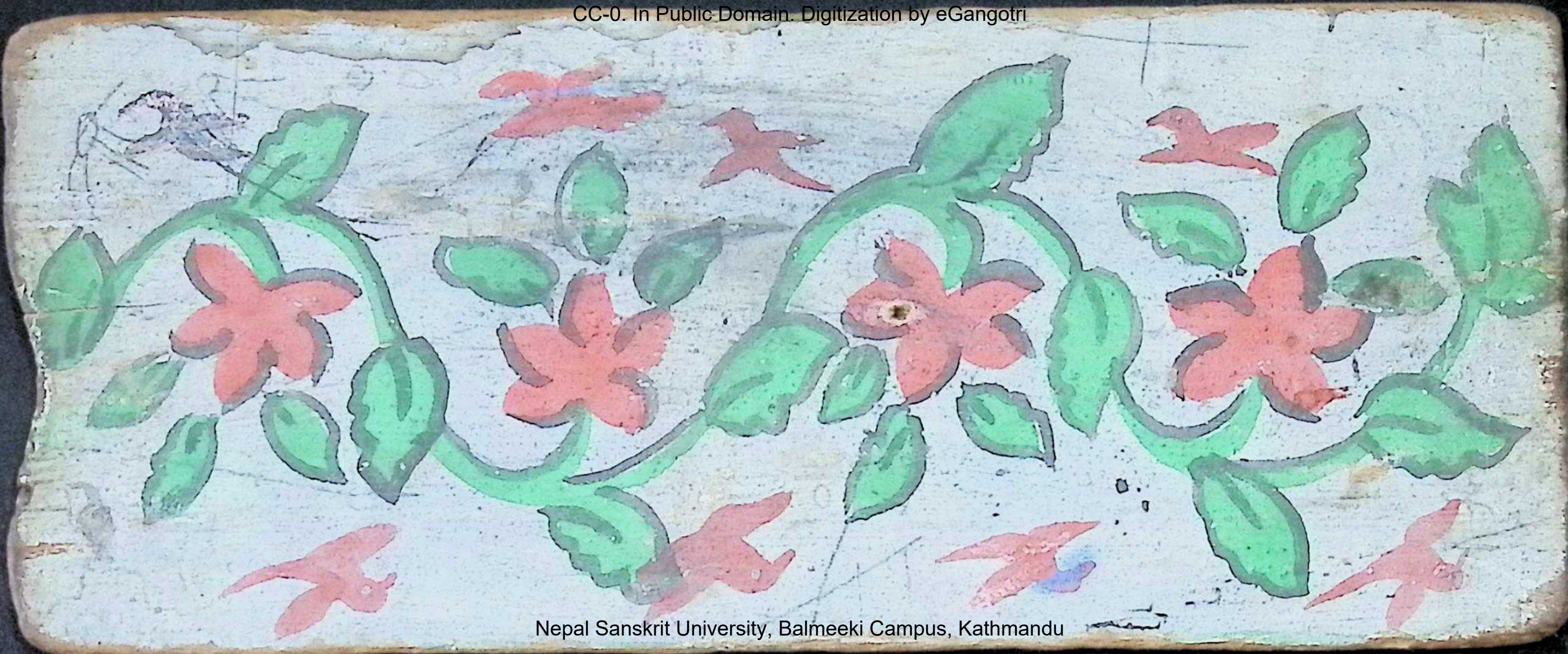

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu